

Obraz Ještědu v dobovém kontextu fotografické tvorby Jiřího Jiroutka

The image of Ještěd in the historical context of Jiří Jiroutek's photographic work

Martin Novotný

Teoretická bakalářská práce

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědná fakulta v Opavě

Institut tvůrčí fotografie

bakalářkafinal oprava.indd 1 13.07.2025 12:50

bakalářkafinal oprava.indd 2 13.07.2025 12:50

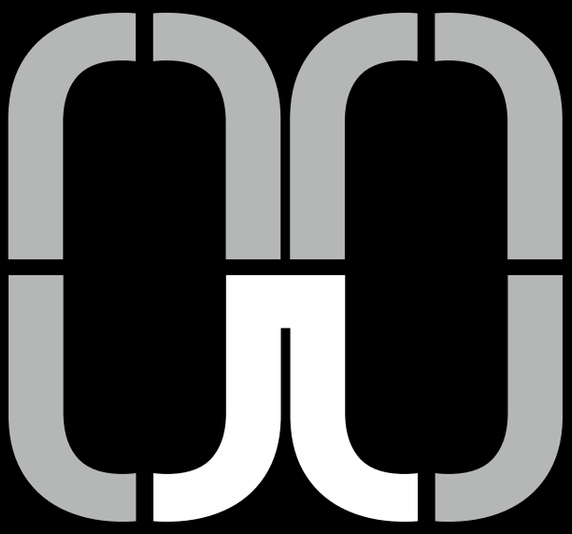

Obraz Ještědu v dobovém kontextu fotografické tvorby Jiřího Jiroutka

The image of Ještěd in the historical context of Jiří Jiroutek's photographic work

Martin Novotný

vedoucí: Doc. Mgr. Štěpánka Bieleszová, Ph.D

Teoretická bakalářská práce

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědná fakulta v Opavě

Institut tvůrčí fotografie

itf Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

SLEZSKÁ UNIVERZITA

bakalářkafinal oprava.indd 3 13.07.2025 12:50

bakalářkafinal oprava.indd 4 13.07.2025 12:50

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2024/2025

Zadávající ústav:	Institut tvůrčí fotografie
Student:	Martin Novotný
UČO:	61609
Program:	Tvůrčí fotografie
Téma práce:	Obraz Ještědu v dobovém kontextu fotografické tvorby Jiřího Jiroutky
Téma práce anglicky:	The image of Ještěd in the historical context of Jiří Jiroutek's photographic work
Zadání:	Bakalářská práce se věnuje vizuálnímu obrazu architektonického fenoménu Ještěd v tvorbě libereckého fotografa Jiřího Jiroutka (*1967), a to s důrazem na dvě jeho fotografické publikace: Fenomén Ještěd a Už nejdu do Ještědu. Fotografie Ještědu jsou v nich uspořádány nejen jako vizuální záznamy, ale i jako subjektivní výpovědi o proměnách kulturní paměti a vztahu autora k architektonickému dědictví. Cílem práce: je zhodnotit, jak Jiroutek prostřednictvím své fotografické praxe přispěl dokumentaci, interpretaci a popularizaci této ikonické stavby a jejího kulturního i urbanistického významu v kontextu současné české fotografie. Práce rovněž zohlední Jiroutkovu širší tvorbu, především jeho metodologický přístup k záznamu krajiny v kontextu vývoje české dokumentární a architektonické fotografie po roce 1989.
Literatura:	JIROUTEK, Jiří. Fenomén Ještěd. 2., rozš. vyd. Liberec: Fenomén Ještěd, c2008. ISBN 978-80-254-2225-0. JIROUTEK, Jiří. Už nejdu do Ještědu. Henry MORGAN (překladatel), Richard HUNTER (překladatel). Liberec: Fenomén Ještěd, 2019. ISBN 978-80-270-7110-4. BERAN, Lukáš, ŠVÁCHA, Rostislav (ed.). Sial: Liberec association of engineers and architects, 1958-1990: Czech architecture against the stream. David BROOKER (překladatel). [Řevnice]: Arbor vitae, 2012. ISBN 978-80-87164-87-7. MASÁK, Miroslav (ed.). Architekti SIAL. Praha: KANT, 2008. ISBN 978-80-86970-79-0. JIROUTEK, Jiří. Jiří Jiroutek: osobnosti = personalities. Zuzana ŠTĚPANOVIČOVÁ (autor úvodu), Richard DRURY (autor úvodu), Josef MOUCHA (autor úvodu). [Liberec]: J. Jiroutek, 2012. ISBN 978-80-260-1481-2. BIRGUS, Vladimír. Absolventi Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě 1991-2006. Opava: Slezská univerzita v Opavě, c2006. ISBN 80-7248-378-1.
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Štěpánka Bieleszová, Ph.D.
Datum zadání práce:	27. 5. 2025

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

bakalářkafinal oprava.indd 5 13.07.2025 12:50

bakalářkafinal oprava.indd 6 13.07.2025 12:50

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje vizuálnímu obrazu architektonického fenoménu Ještěd v tvorbě libereckého fotografa Jiřího Jiroutka (*1967), a to s důrazem na dvě jeho fotografické publikace: *Fenomén Ještěd* a *Už nejdu do Ještědu*. Fotografie Ještědu jsou v nich uspořádány nejen jako vizuální záznamy, ale i jako subjektivní výpovědi o proměnách kulturní paměti a vztahu autora k architektonickému dědictví.

Cílem práce je zhodnotit, jak Jiroutek prostřednictvím své fotografické praxe přispěl dokumentaci, interpretaci a popularizaci této ikonické stavby a jejího kulturního i urbanistického významu v kontextu současné české fotografie. Práce rovněž zohlední Jiroutkovu širší tvorbu, především jeho metodologický přístup k záznamu krajiny v kontextu vývoje české dokumentární a architektonické fotografie po roce 1989.

Klíčová slova

Jiroutek Jiří, *Fenomén Ještěd, Už nejdu do Ještědu*, vysílač a hotel Ještěd, obchodní dům Ještěd, Hubáček Karel, publikace, liberecká architektura

Abstract

The bachelor's thesis is devoted to the visual image of the architectural phenomenon of Ještěd in the work of the Liberec photographer Jiří Jiroutek (*1967), with an emphasis on two of his photographic publications: Ještěd phenomenon and Už nejdu do Ještěd. The photographs of Ještěd are arranged not only as visual records, but also as subjective statements about the transformations of cultural memory and the author's relationship to architectural heritage.

The aim of the thesis is to evaluate how Jiroutek, through his photographic practice, contributed to the documentation, interpretation and popularization of this iconic building and its cultural and urban significance in the context of contemporary Czech photography. The work will also take into account Jiroutek's broader work, especially his methodological approach to recording landscapes in the context of the development of Czech documentary and architectural photography after 1989.

Keywords

Jiroutek Jiří, Ještěd phenomenon, Už nejdu do Ještědu, transmitter and hotel Ještěd, department store Ještěd, Hubáček Karel, publication, Liberec architecture

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracoval samostatně za použití literatury a pramenů uvedených v seznamu použité literatury.

Souhlas se zveřejněním

Souhlasím, aby tato práce byla zveřejněna zařazením do Univerzitní knihovny v Opavě, knihovny ITF FPF SU v Opavě, Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetové stránky ITF.

Poděkování

Děkuji vedoucí své práce, doc. Mgr. Štěpánce Bieleszové, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a vstřícnost. Děkuji i všem, kteří se na vzniku této práce podíleli.

© 2025 Martin Novotný,
Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

Obsah

ÚVOD **11**

JIŘÍ JIROUTEK: ŽIVOT A FOTOGRAFICKÁ DRÁHA **11**

Výstava *Bílá, Černá, Horizont* 16

Kunst kout: umění součástí každodennosti 18

PROJEKT *FENOMÉN JEŠTĚD* **20**

Výstava *Fenomén Ještěd* v Galerii Jaroslava Fragnera 24

Publikace *Fenomén Ještěd* 25

Architektonické studio SIAL 33

PROJEKT *UŽ NEJDU DO JEŠTĚDU* **35**

Publikace *Už nejdu do Ještědu* 38

Zakousnuté bagry: demolice obchodního domu Ještěd 47

PUBLIKAČNÍ REFLEXE VYSÍLAČE JEŠTĚD V ŠIRŠÍM KONTEXTU **48**

ZÁVĚR **49**

SEZNAM LITERATURY **50**

PŘÍLOHY **52**

VÝBĚR Z AUTORSKÝCH VÝSTAV **67**

OCENĚNÍ **68**

PUBLIKAČNÍ ČINNOST **68**

JMENNÝ REJSTŘÍK **69**

bakalářkafinal oprava.indd 9 13.07.2025 12:50

bakalářkafinal oprava.indd 10 13.07.2025 12:50

Úvod

Ještěd jako symbol, dominanta krajiny i architektonický unikát zaujímá v české kulturní paměti mimořádné místo. Práce se zaměřuje na to, jak tento fenomén rezonuje v tvorbě libereckého fotografa Jiřího Jiroutka, zejména v jeho dvou publikacích – *Fenomén Ještěd* a *Už nejdu do Ještědu*. Fotografie v publikacích nepůsobí pouze jako dokumentární záznam, ale také jako osobní výpověď o proměnách vztahu ke kulturnímu dědictví.

Jiří Jiroutek: život a fotografická dráha

„Obdivuji na fotografii její schopnost záznamu reality.“[1]

Jiří Jiroutek

Jiří Jiroutek (*21. března 1967, Louny) je český fotograf, který v současnosti žije ve svém rodném městě. Navzdory tomu je dlouhodobě považován za jednu z nejvýraznějších osobností liberecké fotografické scény, s níž je úzce spojen jak osobně, tak profesně. Právě v Liberci započal svou uměleckou i profesní dráhu fotografa.

[1] FOMEI a DUCHOSLAV, Josef. *Černobílá fotografie | Rozhovor s Jiřím Jiroutkem.* Online. Youtube. 2021. Dostupné také z: https://www.youtube.com/watch?v=wuoVXJT-Vul. [cit. 2025-05-22].

bakalářkafinal oprava.indd 11 13.07.2025 12:50

Studoval Institut tvůrčí fotografie na Slezské univerzitě v Opavě, který absolvoval v roce 1994. K fotografii ho přivedl zájem o divadlo, a od roku 1991 se fotografii věnuje profesionálně.

V roce 2002 získal titul QEP (Qualified European Photographer), prestižní evropský certifikát odborné a umělecké kvality, udělovaný Federací evropských profesionálních fotografů (FEP) v Bruselu. V letech 2000–2006 byl členem Asociace profesionálních fotografů České republiky.

Ve své tvorbě se zaměřuje především na portrétní, architektonickou a reklamní fotografii, přičemž často spolupracuje s dalšími umělci a galeriemi. Jeho práce byla představena na řadě autorských i kolektivních výstav, a to jak v České republice, tak v zahraničí – především v Evropě a ve Spojených státech.[2]

Z kraje roku 2023 postihla fotografa tragická mozková příhoda, která způsobila několik zdravotních komplikací, mimo jiné nenávratnou ztrátu zraku. Za těchto okolností se změnil nejen každodenní rytmus jeho života, ale i způsob, jakým může být dále přítomen v kulturním světě, který formoval. Přestože se k aktivní fotografické práci již pravděpodobně nevrátí, zůstává v kontaktu s komunitou, která si jeho díla a přístup hluboce váží.

Podpora blízkých i širší veřejnosti sehrála v jeho zotavování zásadní roli. Online sbírka, kterou iniciovali přátelé a příbuzní, umožnila nejen zajištění základních potřeb, ale i vytvoření podmínek pro jeho postupné začlenění do běžného života. Ztráta zraku – média, skrze něž celý život vnímal svět – znamenala nejen osobní zlom, ale i novou výzvu, kterou Jiří Jiroutek čelí s pokorou a odhodláním. Jeho příběh je zároveň připomínkou toho, jak křehká může být lidská zkušenost – a jak zásadní roli v ní hraje solidarita, péče a kulturní paměť, kterou za sebou autor zanechal. *„Vzhledem k tomu, že žil sám, zůstal bohužel bez pomoci příliš dlouho. Poslala jsem k němu dceru, až když mi druhý den nezvedal telefon, což nebylo jeho zvykem…“* vzpomíná sestra Andrea Jiroutková (*1973), která o Jiřího nyní pečuje.[3]

K jeho nejvýznamnějším projektům patří cyklus *Up & Down* (2001–2002), tvořený velkoformátovými černobílými fotografiemi, které zachycují siluety lidských postav zmrazených v pohybu závěrkou fotoaparátu v prostředí libereckého plaveckého bazénu. Dynamiku scén na tobogánu podtrhuje přítomnost tekoucí vody, která fotografiím dodává jedinečnou atmosféru. Výběr z tohoto cyklu byl v roce 2002 představen například v Galerii My v Jablonci nad Nisou, na Novém magistrátu města Liberce či v Hradci Králové.

Významné místo v jeho tvorbě zaujímá také soubor *Osobnosti české kulturní scény* (1995–dosud), dlouhodobý cyklus černobílých portrétů ve formátu 6×6 na svitkový film. Fotografie vznikají v přirozeném prostředí ateliérů a domovů umělců, kde mohou být sami sebou. Jiroutkův přístup je pozoruhodný svou neokázalostí a důrazem na autenticitu – výraz, mimika a gesta portrétovaných nejsou stylizované, ale vyvěrají z přirozeného setkání. Výsledkem jsou snímky, které působí civilně, a přitom nesmírně výmluvně.

Dlouhé časové rozpětí cyklu navíc přináší i vzácnou dimenzi paměti – mnohé z portrétovaných osobností už dnes nejsou mezi námi. Fotograf každému věnoval jeden snímek, druhý si nechává podepsaný do vlastního archivu. Právě

---

[2] DURCZAK, Ondřej. JIŘÍ JIROUTEK – OSOBNOSTI ČESKÉ KULTURNÍ SCÉNY. Online. 2012. Dostupné také z: http://itf.cz/index.php?text=222-jiri-jiroutek-osobnosti-ceske-kulturni-sceny. [cit. 2025-05-14].
BENKO, Julius. (Ne)černobílý Jiří Jiroutek. Online. Světlik. 2022, č. 83, s. 46-48. Dostupné také z: https://www.kvkli.cz/getFile/id:47095. [cit. 2025-04-28].
Liberecká škola foto grafická. Online. Dostupné také z: www.lsfliberec.cz/lektor/jiroutek. [cit. 2025-05-13].
Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné také z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jiř%C3%AD_Jiroutek. [cit. 2025-05-24].

[3] VÁLKOVÁ, Lada. Uznávaný fotograf přišel o zrak, lidé mu na pomoc poslali už skoro milion. Online. Idnes. 2023. Dostupné také z: https://www.idnes.cz/liberec/zpravy/jiri-jiroutek-fotograf-potemnel-prisel-o-zrak-nevidomy.A230901_095521_liberec-zpravy_jape. [cit. 2025-05-22].

bakalářkafinal oprava.indd 12 13.07.2025 12:50

tento osobní rituál dokumentuje úctu k portrétovaným jako nositelům znalosti a zkušenosti. Cyklus byl vystavován napříč Českou republikou i v zahraničí, mimo jiné v roce 1999 v Malé výstavní síni v Liberci.

K jeho rané tvorbě patří i projekt *Kočky a psi* (1997–1999), v němž autor prostřednictvím elegantních portrétů zachytil vizuální podobnost žen a jejich čtyřnohých mazlíčků. Cyklus byl představen např. v roce 2000 na Výstavišti v Jablonci nad Nisou.

Zcela zásadním projektem se stal soubor *Fenomén Ještěd* (2002–2004), věnovaný výjimečné architektuře televizního vysílače a hotelu na vrcholu hory Ještěd. Velkoformátové fotografie (1×1 m) se zaměřují na detaily stavby a vyjadřují autorův hluboký obdiv k architektuře i jejím tvůrcům. Hlavním cílem projektu bylo přispět k veřejné debatě o potřebě rekonstrukce interiérů v duchu původního návrhu. Na základě tohoto cyklu vznikla stejnojmenná publikace, vydaná vlastním nákladem autora s podporou Statutárního města Liberec a Krajského úřadu Libereckého kraje. Výstava fotografií proběhla v roce 2006 ve Fragnerově galerii na Betlémském náměstí v Praze, kde byla doplněna autentickými fragmenty původního vybavení hotelu a restaurace. Výstava byla následně prezentována také v Bruselu a Londýně.

Neméně důležitým souborem je *Už nejdu do Ještědu* (2007–2009), zaměřený na jiný, dnes již zaniklý architektonický objekt – obchodní dům Ještěd. Cílem projektu bylo zachytit atmosféru doby jeho největšího rozkvětu i fázi postupného chátrání, která vedla až k jeho demolici v roce 2009 na základě politického rozhodnutí. Výstava se uskutečnila v roce 2010 v Galerii U Rytíře v liberecké radnici a vzbudila mimořádný zájem veřejnosti. Také tento cyklus vyústil ve vydání autorské publikace pod názvem *Už nejdu do Ještědu.*

Vedle těchto dvou zásadních projektů věnovaných Ještědu – coby architektonickému i kulturnímu fenoménu – se Jiří Jiroutek podílel také na dalších výstavních a publikačních projektech, v nichž nadále rozvíjel svou citlivou a soustředěnou autorskou optiku.[4]

„Setkání. Poprvé jsem se Jirkou Jiroutkem setkal před více než třiceti lety při přípravě výstavy v Malé výstavní síni, kde jsme se později setkávali u pořádání dalších výstav. Od toho prvního setkání jsem cítil jeho přímočarost a cílevědomost v cestě k výtvarné, později profesionální fotografii. To nebylo běžné. Už od prvních samostatných výstav, ale i při prezentaci na kolektivních výstavách, bylo jasně patrné, že nekompromisně směřuje k čistému a přesvědčivému fotografickému výrazu.

Bravurní osvojení a využití fotografické techniky, cit pro atmosféru, kompozici obrazu a světlo, se objevilo na jeho výstavách portrétů významných postav české kultury, především výtvarníků. Ta jména portrétovaných hovoří výmluvně: Josef Jíra, Hugo Demartini, Stanislav Kolíbal, Aleš Veselý, Adriena Šimotová, Jitka Válová a další. Tyto portréty v ještě neuzavřeném cyklu zajisté patří k tomu nejlepšímu, co v této disciplíně u nás vzniklo.

---

[4] DURCZAK, Ondřej. JIŘÍ JIROUTEK – OSOBNOSTI ČESKÉ KULTURNÍ SCÉNY. Online. 2012. Dostupné také z: http://itf.cz/index.php?text=222-jiri-jiroutek-osobnosti-ceske-kulturni-sceny. [cit. 2025-05-14].
Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné také z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jiř%C3%AD_Jiroutek. [cit. 2025-05-24].
BIRGUS, Vladimír. Absolventi Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě 1991-2006. Opava: Slezská univerzita v Opavě, c2006. ISBN 80-7248-378-1., JIROUTEK, Jiří. Jiří Jiroutek: osobnosti = personalities. Zuzana ŠTĚPANOVIČOVÁ (autor úvodu), Richard DRURY (autor úvodu), Josef MOUCHA (autor úvodu). [Liberec]: J. Jiroutek, 2012. ISBN 978-80-260-1481-2.).
Jiří Jiroutek. Online. Archiweb. Dostupné také z: https://www.archiweb.cz/jiri-jiroutek-1. [cit. 2025-05-24].
JIROUTEK, Jiří. Jiří Jiroutek: osobnosti = personalities. [Liberec]: J. Jiroutek, 2012. ISBN 978-80-260-1481-2.
Liberecká škola foto grafická. Online. Dostupné také z: www.lsfliberec.cz/lektor/jiroutek. [cit. 2025-05-13].

bakalářkafinal oprava.indd 13 13.07.2025 12:50

Zcela jinou, ale neméně zajímavou polohu jeho tvorby, tvořil soubor originálních černobílých, velmi sugestivních fotografií lidských těl připomínajících různá lidská torza levitující v neznámém prostoru. Ve skutečnosti to byly siluety vodou unášených plavců svištících proskleným tobogánem. To byl velmi originální a velice zdařile graficky zpracovaný nápad. Seriál Jirka nazval: Up & Down (2001–2002).

K dalším našim setkáním došlo až v době, kdy jsem vydával Ročenku liberecké architektury a Jirka profesionálně fotografoval architekturu. I tuto náročnou fotografickou disciplínu dokonale zvládl. Nenechával nic náhodě – řemeslo, vybavení, pracovitost, vnímání specifických zákonitostí architektury – interiéru i exteriéru. Navíc při své hektické profesionální fotografické práci ještě zpracovával archivní a obrazové materiály ke dvěma nejvýznačnějším stavbám nejen Liberce, ale i české architektury šedesátých let. A to k horskému hotelu Ještěd architekta Karla Hubáčka a obchodnímu domu Ještěd od Karla Hubáčka a Miroslava Masáka. Tak vznikla kniha Fenomén Ještěd (2005). Své unikátní černobílé fotografie, použité v této knize s velkým úspěchem vystavil za účasti Karla Hubáčka a významných českých architektů i teoretiků architektury, v Galerii Jaroslava Fragnera na Betlémském náměstí v Praze. O něco později jsem Jirkovi nabídl spoluúčast na výstavě v nově otevřené Malé výstavní síni s názvem Od Ještědu k Ještědu (2018). Výstava představila na velkorozměrových fotografiích originalitu architektury vysílače a obchodního domu. Jirkovy fotografie byly, jsou a budou stálým svědectvím o těchto perlách české architektury.

Naposled jsme se setkali po vydání skvělé knihy Už nejdu do Ještědu (2019), která obrazově a textově dokumentuje historii obchodního domu Ještěd od počátku stavby až k jejímu brutálnímu konci (2009). Tato skvělá publikace navždy uchová podobu a archivní materiály této, k lítosti mnohých, nenávratně zmizelé stavby. Později, po jejím vydání, jsme se domlouvali na dalším setkání v jeho oblíbené hospůdce Labský zámek, ke kterému pro Jirkovu krutou nemoc, bohužel už nedošlo. Zbývá už jen doufat, že to ještě napravíme." vzpomíná fotograf Karel Čtveráček (*1946).[5]

V roce 2021 pozval fotograf Josef Duchoslav (*1971) do živého vysílání na youtubovém kanálu FOMEI fotografa Jiřího Jiroutka. Přátelsky vedený rozhovor přinesl cenné vhledy do autorovy životní a profesní dráhy, jeho vztahu k městům Louny a Liberec, začátkům fotografování i k okolnostem vzniku zásadních cyklů a publikací *Fenomén Ještěd* a *Už nejdu do Ještědu*.

Jiří Jiroutek se narodil v Lounech, ale od 18 let žije v Liberci. Studium na liberecké Vysoké škole strojní a textilní sice nedokončil, město ho však uchvátilo natolik, že se zde usadil a začal pracovat v Naivním divadle. Právě tam se poprvé dostal k fotografii – divadelní prostředí ho inspirovalo k prvním pokusům, které se později staly základem jeho profesionální kariéry. Na Louny si přesto uchoval silné pouto: má zde rodinu, přátele, účastní se výstav a každoročně se vrací na letní sympozia věnovaná lounskému malíři Zdeňku Sýkorovi.

Liberec jej okouzlil již při první návštěvě – pohled na siluetu Ještědu a barevně hrající Jizerské hory v kontrastu s podzimní krajinou se mu vryl do paměti a rozhodl o jeho dalším směřování. K Ještědu se později vracel i ve své fotografické práci, přičemž jej nezajímal pohled turistický, ale detaily architektonického řešení, konstrukce a materiálu. Dlouholeté sbírání materiálu jej přivedlo k osobnímu setkání s architektem Karlem Hubáčkem (1924–2011), designérem Otakarem Binarem (1931–2024) i dalšími tvůrci původního interiéru stavby. Kromě fascinace architekturou autora zaujalo i to, jak byli tvůrci schopni v době normalizace prosadit výjimečný projekt s důrazem na estetiku a funkčnost.

Jiroutek vzpomíná, že jeho úplně první fotografickou zkušeností byla snaha zachytit krásnou plavčici na nudistické pláži v bývalé NDR, což tehdy jako třináctiletý učinil pomocí plastového fotoaparátu Beirette. Snímek se sice nezdařil, ale touha po fotografii v něm zůstala. Zásadní zlom přišel v libereckém divadle, kde poznal fotografa

[5] ČTVERÁČEK, Karel, fotograf [písemné sdělení]. Liberec, 29. 5. 2025

bakalářkafinal oprava.indd 14 13.07.2025 12:50

Josefa Ptáčka (*1946) a začal se učit fotografovat divadelní scény. Technické základy mu poskytl kolega Petr Šimr (*1947) z místního fotoklubu. Brzy si pořídil vlastní fotokomoru a začal posílat snímky do soutěží. První místo v krajském kole pro autory do 25 let ho povzbudilo natolik, že si založil živnost a rozhodl se fotografii věnovat naplno. Následně vystudoval Institut tvůrčí fotografie v Opavě, kde poznal klíčové osobnosti české fotografie, například Jindřicha Štreita (*1946), Vladimíra Birguse (*1954), Jaroslava Stibora či profesora Šmoka (1921–1997).

Jako první seriózní fotoaparát uvádí sovětský Zenit, který obdržel od přítele. Později si pořídil kinofilmový Pentax, s nímž absolvoval celé studium na Institutu. Při přechodu k architektonické a reklamní fotografii přešel na velkoformátový systém Sinar. V souvislosti s nástupem digitální techniky používal systém Canon, zejména kvůli možnosti práce se shiftovacím objektivem. Z nostalgie si později opět pořídil analogový Nikon, ke kterému se váže část jeho profesní minulosti.

Ve svém profesním životě dokázal úspěšně propojit komerční fotografii s výtvarným přístupem. Ačkoli jeho oficiální podnikání začalo jako „poskytování fotografických služeb", cítil se být především umělcem. Díky zakázkám z oblasti reklamy, produktové a architektonické fotografie si mohl dovolit pořizovat kvalitní techniku a věnovat se i vlastním výtvarným projektům. Silnou inspirací pro něj byla výtvarná scéna Loun, zejména osobnosti jako Zdeněk Sýkora (1920–2011) a Vladislav Mirvald (1921–2003).

Za zásadní zkušenost považuje studium výtvarné fotografie, které mu poskytlo nejen technické dovednosti, ale také hlubší estetické a historické porozumění médiu. Připomíná, že po absolvování školy se dlouho ostýchal znovu vzít fotoaparát do ruky – měl pocit, že slyší „vztyčený prst profesorů". Přesto je vděčný za to, že si díky studiu utříbil své vizuální cítění.

Jako výtvarně orientovaný fotograf se pravidelně účastní zahraničních fotografických soutěží. Již více než deset let posílá své práce do soutěže *Black & White Spider Awards*, zaměřené výhradně na černobílou fotografii. Získal zde několik nominací a dvě druhá místa. Účast v soutěžích pro něj není jen otázkou prestiže, ale také způsobem, jak se udržovat v kontextu současné světové fotografie a sledovat trendy a přístupy ostatních autorů.

Za jeden z největších osobních úspěchů považuje uznání v soutěži *Hasselblad Masters*, kde jeho fotografie z Ještědu získaly ocenění poroty, ačkoli v hlasování veřejnosti na vítězství nedosáhl. Cyklus *Fenomén Ještěd* vznikal pět let a vyústil nejen ve výstavy, ale i v publikaci. Ta mapuje nejen výtvarnou hodnotu stavby, ale i širší kulturní a společenský kontext jejího vzniku.

Jiří Jiroutek je také držitelem prestižního evropského certifikátu QEP (Qualified European Photographer), který získal v roce 2002 za cyklus černobílých portrétů z řady *Osobnosti*. Certifikát je udělován Federací evropských profesionálních fotografů (FEP) na základě přísného výběrového řízení. V době získání ocenění byl Jiroutek nejmladším držitelem titulu v České republice. Výsledkem spolupráce držitelů QEP v ČR se stala kolektivní publikace *Decuria*, představující jak práce zaslané k certifikaci, tak ukázky volné tvorby. Kniha byla koncipována jako reprezentační a nesloužila ke komerční distribuci.[6]

[6] FOMEI a DUCHOSLAV, Josef. Černobílá fotografie | Rozhovor s Jiřím Jiroutkem. Online. Youtube. 2021. Dostupné také z: https://www.youtube.com/watch?v=wuoVXJT-Vul. [cit. 2025-05-22].

bakalářkafinal oprava.indd 15 13.07.2025 12:50

Výstava *Bílá, Černá, Horizont*

„Pro mě je to královská disciplína fotografie, fotografovat na film." [7]

Jiří Jiroutek

V liberecké Oblastní galerii připravil Jiří Jiroutek v roce 2022 rozsáhlou retrospektivní výstavu s názvem Bílá, Černá, Horizont, která probíhala od 28. ledna do 17. dubna. Výstava představila průřez jeho fotografickou tvorbou od 90. let až po současnost a zahrnovala mimo jiné i snímky obou „Ještědů" – hotelu s vysílačem a dnes již neexistujícího obchodního domu. Spojovacím prvkem celé expozice bylo převážně černobílé ladění a velkoformátové provedení, pro Jiroutkovu tvorbu tak typické.

Výstava byla instalována v unikátním prostoru Podbazénové haly Oblastní galerie Liberec a kurátorsky ji připravil Martin Dostál (*1962), který se Jiroutkovou tvorbou dlouhodobě zabývá. Výstavní architekturu navrhl Tomáš Rýdl (*1982), který spolu s kurátorem zprostředkoval návštěvníkům esteticky i koncepčně promyšlený pohled do autorova fotografického světa.

Expozice zahrnovala snímky z obou rozsáhlých cyklů věnovaných Ještědu – jak televiznímu vysílači a hotelu od architekta Karla Hubáčka, tak i již neexistujícímu obchodnímu domu. Součástí byly rovněž portréty osobností české kulturní scény z dlouhodobého cyklu Osobnosti a také práce reflektující autorovy inspirační zdroje – například malíře Zdeňka Sýkoru, rodáka z Loun, a významné české fotografy, mezi nimiž bych zmínil např. Ladislava Postupu (1929–2016), Jana Pikouse (1929–2017), Čestmíra Krátkého (1932–2016) či profesora Vladimíra Birguse, který ovlivnil generace českých fotografů nejen jako pedagog. Výstava v sobě spojovala jak precizně komponované a technicky dokonalé snímky, tak i zdánlivě neformální momentky z autorova osobního života a studentských let, například z cyklu Profesoři. Právě tato kombinace ukazuje, že Jiroutkova tvorba je hluboce zakořeněná v jeho životní zkušenosti – že pro něj neexistuje ostrá hranice mezi uměním a životem. Každý obraz, každé gesto, každé setkání se stává součástí jeho vizuálního světa a přispívá k formování jeho jedinečného autorského rukopisu.[8]

Kurátor Martin Dostál o výstavě i samotné tvorbě Jiřího Jiroutka uvedl, že autor je „nezpochybnitelně plný citu pro vizuální věcnost a geometrický detail". Jeho fotografický svět podle něj překvapuje vytříbenou estetikou a precizností. Klíčovými prvky Jiroutkova vidění jsou práce s horizontálou a vertikálou, stejně jako promyšlené zapojení lidské postavy – přítomné, a přitom někdy téměř neviditelné – do prostoru a krajiny. Postavy slouží nejen jako měřítko, ale i jako významotvorný prvek, který aktivně dotváří strukturu snímků. Dostál také zdůraznil, že výstava Bílá, Černá, Horizont není jen retrospektivou Jiroutkovy tvorby, ale také svědectvím o jeho úctě k uměleckému kontextu a k tradici. V tomto ohledu bylo důležité i záměrné propojení výstavy s tvorbou dalších autorit české fotografie – zejména profesora Vladimíra Birguse, který byl Jiroutkovým pedagogem během studia na Institutu tvůrčí fotografie v Opavě. Zařazení děl těchto fotografů do výstavy tak fungovalo nejen jako pocta učitelům a inspiracím, ale i jako otevřený dialog mezi generacemi. Jiroutek tímto způsobem deklaroval sounáležitost s širším výtvarným a kulturním rámcem, aniž by rezignoval na svůj vlastní autorský hlas.[9]

---

[7] FOMEI a DUCHOSLAV, Josef. Černobílá fotografie | Rozhovor s Jiřím Jiroutkem. Online. Youtube. 2021. Dostupné také z: https://www.youtube.com/watch?v=wuoVXJT-Vul. [cit. 2025-05-22].

[8] BENKO, Julius. (Ne)černobílý Jiří Jiroutek. Online. Světlik. 2022, č. 83, s. 46-48. Dostupné také z: https://www.kvkli.cz/getFile/id:47095. [cit. 2025-04-28].

[9] ČTK. Online. Dostupné také z: https://www.ctk.cz. [cit. 2025-05-10].
OGL jiroutek skládačka: Jiří JIROUTEK – Bílá, Černá, HORIZONT. Online. In:. Dostupné také z: https://www.ogl.cz/attachments/files/ExhibitionFileScheme/OGL%20jiroutek%20skládačka%20CZ%20posledn%C3%AD%20verze%2022.1..pdf?v51. [cit. 2025-05-22].

bakalářkafinal oprava.indd 16 13.07.2025 12:50

O svém přístupu k fotografii se Jiří Jiroutek vyjadřuje takto:

„Při mém studiu na Institutu tvůrčí fotografie Opavské univerzity v Opavě jsem se naučil pracovat ve fotografických cyklech. Vladimír Birgus, který školu vedl, mě nasměroval k soustředěnému pohledu na realitu a vytváření fotografických souborů. Mohou být prezentovány samostatně, ale také propojeny v nově daných souvislostech. Není vyloučeno, že moje vnímání světa bylo ovlivněno již místem narození. Moje rodiště, město Louny, je známo především malíři Zdeňkem Sýkorou, Vladislavem Mirvaldem a Kamilem Linhartem. Jejich práce jsem měl možnost obdivovat vlastně od malička. Zvláště jejich geometrické abstrakce mě ovlivnily zásadním způsobem a jistě se dá v některých mých fotografiích najít paralela s jejich malbou. Nemluvě o tom, že i oni byli v jistých fázích své tvorby také fotografy. Dalším zdrojem inspirace se mi staly výtvory architektů mého života v Liberci. Obě stavby Ještědu, jak vysilače, tak obchodního střediska. Tým architektů pod vedením Karla Hubáčka zřejmě nasměroval moji profesní dráhu. Fotografie architektury byla pro mě stěžejní. A také je zde můj soustavný zájem o liberecké fotografy, a o liberecké studio výtvarné fotografie. Ladislav Postupa, Jan Pikous, Čestmír Krátký a další liberečtí tvůrci mi byli vzorem v prvopočátku hledání mého pojetí výtvarné fotografie. A vedle těchto jmen byli pro mě důležití i další fotografové, jejichž estetická východiska formovala informelní šedesátá léta. Za všechny chci připomenout Aloise Nožičku. Svojí libereckou výstavou je chci nejen připomenout, ale také jim „výstavně" poděkovat." [10]

Součástí reflexe výstavy *Bílá, Černá, Horizont* byl i krátký rozhovor, který Jiří Jiroutek poskytl přímo v prostředí své oblíbené liberecké hospody Labský zámek. Konverzace se odehrála v tzv. „Kunst koutě", místě pravidelných setkání spolku Kunst, jehož je autor zakládajícím členem. V neformální atmosféře se rozhovor stočil k základním principům Jiroutkovy fotografické práce i k jeho vnímání portrétu a výtvarné fotografie obecně.

Na otázku, jaká je atmosféra těsně před stisknutím spouště, Jiroutek odpověděl, že nemůže mluvit za ostatní fotografy, ale u sebe vnímá zvláštní soustředění, při němž někdy téměř zapomíná dýchat. Motivy si buď cíleně vyhledává, nebo si – jak říká – „nacházejí jeho". Na rozdíl od autorů, kteří si obraz dopředu promyšleně konstruují, někdy až ve formě nákresů, sám preferuje spontánní přístup. Jakmile ho napadne konkrétní vizuální představa, bere fotoaparát a v případě potřeby i stativ a bez větší přípravy pořizuje snímek. U portrétů věnuje pozornost zejména vysvětlení vlastního záměru modelu, ale dále jej již nijak nevede či nestylizuje – cílem je zachytit autentický výraz v přirozeném prostředí.

Portrétní tvorba je dlouhodobou a stále rozvíjenou součástí Jiroutkova díla. Při fotografování portrétů pracuje s jednotícím principem: vždy zachycuje tvář a ruce, což považuje za klíčové prvky vyjadřující osobnost portrétovaného. Místo fotografování volí s ohledem na danou osobnost – ateliér, dílnu, prostor, který je jí vlastní. Pracuje se stativem a přirozeným světlem, což někdy znamená i delší expozice. Výsledkem jsou snímky, které mohou působit malířsky, ale především nesou výpověď o konkrétní osobnosti. Podle autora často samotné prostředí, stejně jako mimika a přirozené gesto, napovídají o člověku víc než složité aranžmá.

V souvislosti s výtvarnou fotografií Jiroutek reflektuje i proměnu vnímání média v digitální době. Vzpomíná, že dříve bylo běžné, že každá domácnost měla zvětšovací přístroj a lidé si pravidelně vyvolávali fotografie z důležitých rodinných událostí. S nástupem digitální techniky a rozšířením fotografování pomocí mobilních telefonů se podle něj fotografie v běžném životě *„degradovala na záznam"*. Přesto se domnívá, že právě tato proměna vedla k novému zájmu o autorskou, výtvarnou fotografii. Galerijní scéna, sběratelé i širší veřejnost se podle něj stále častěji obracejí k fotografii jako k výtvarnému médiu srovnatelnému s grafikou či malbou.

---

[10] OGL jiroutek skládačka: Jiří JIROUTEK – Bílá, Černá, HORIZONT. Online. In:. Dostupné také z: https://www.ogl.cz/attachments/files/ExhibitionFileScheme/OGL%20jiroutek%20skládačka%20CZ%20posledn%C3%AD%20verze%2022.1..pdf?v51. [cit. 2025-05-22].

bakalářkafinal oprava.indd 17 13.07.2025 12:50

Závěrem Jiroutek vyjádřil své trvalé přesvědčení o síle fotografie – v její schopnosti zachytit jedinečný okamžik, který může být uchován po generace. Tuto autenticitu považuje za nejcennější rys média, a proto své snímky upravuje pouze minimálně. Věří, že fotografie zůstane důležitou součástí lidského života tak dlouho, dokud bude existovat lidská paměť a potřeba uchovávat stopy přítomnosti.[11]

labský zámek_autor fotografie Jiří Jiroutek_použito z webu (viz citace v seznamiu literatury)

Kunst kout: umění součástí každodennosti

Kunst spolek vznikl v létě 2021 za účelem výstavní činnosti, organizování výstav, publikační činnosti a příležitosti prodeje a nákupu spojených s hlavní aktivitou spolku. Cílem Kunst spolku je propagace umění a kultury v Čechách i v zahraničí. Kunst kout v hospodě Labský zámek vznikl na jaře roku 2020 při debatách kurátora a režiséra Martina Dostála, výtvarníka Davida Hanvalda (*1980), designéra Tomáše Rýdla a fotografa Jiřího Jiroutka nad čepovaným pivem právě v této hospodě. V hospodském salónku tak vznikl Kunst kout, malý výstavní prostor. Prostorem prošli umělci jako malíř David Hanvald nebo Tomáš Císařovský (*1962). Po Kunst koutu v široce komunitní a navštěvované hospodě Labský zámek v Liberci, dochází i na Kunst halu.[12]

[11] BENKO, Julius. (Ne)černobílý Jiří Jiroutek. Online. Světlik. 2022, č. 83, s. 47-48. Dostupné také
[12] z: https://www.kvkli.cz/getFile/id:47095. [cit. 2025-04-28].
Kunst spolek. Online. Kunsthala.cz. Dostupné také z: https://kunsthala.cz/podrobnosti-o-projektu/. [cit. 2025-04-23].

bakalářkafinal oprava.indd 18 13.07.2025 12:50

„Chodí sem lidé všeho druhu. Od dělnických profesí až po umělce a další nadané lidi, kteří jsou mistři svého oboru," vysvětluje vznik myšlenky hostinský Jan Gamper. „Oslovil jsem proto kluky kumštýře, jestli nám tu nechtějí ukázat něco ze své tvorby." Jak řekl, tak se stalo."[13]

Výstava H20 libereckého malíře Davida Hanvalda tak odstartovala celý projekt. Výstava probíhala v Kunst koutu od 20. května do 31. srpna 2020 v designové hospodě Labský zámek. Na retro stylu, který připomíná období socialismu, se podílel architekt Petr Stolín (*1958) a majitel Jan Gamper se svým vyhledáváním dobových artefaktů do své hospody. Pro salónek tak vznikl nápad pořádat zde pravidelné malé výstavy, a to ve dvou až tří měsíčních cyklech nejen pro liberecké umělce, ale i z celé České republiky a Německa. Kurátorem projektu je Martin Dostál, grafickou podobu projektu dodává Filip Dvořák, fotografem je Jiří Jiroutek.[14]

„Hospodu Labský zámek pamatuji ještě z dob totality jako věčně zahulenou „čtyřku". Je hezké, že se z ní stala hospůdka, kterou teď z části využívají liberečtí umělci. V roce 2022 jsem tam měl také malou výstavu." [15] vzpomíná fotograf Petr Šimr.

„Jiří Jiroutek je pečlivý klasik, pedant na kvalitu a kompozici, navenek možná působí jako tvrďák, ale ve skutečnosti je velice citlivý a zranitelný člověk. Mám na něj jednu osobní, i když trochu nepublikovatelnou vzpomínku – po jednom večeru v hospodě jsme se s kolegou rozhodli mu hodit sněhovou kouli do okna na oplátku za naše domnělé křivdy. Nakonec jsme nejenže netrefili správné okno, ale ještě jsme nechtěně rozbili okno sousedům. Jirka se pak vyptával, ale my jsme to statečně zapírali, a tak se to Jirka nikdy nedozvěděl.

Do Labského zámku jsem sice chodil, ale nikdy jsem si ho neoblíbil. Dnes je z něj spíš drahá póza pro snoby. Kousek vedle je hospoda Jelen, to je hospoda, jak má být, levný pivo, tlačenka s cibulí, zelený ubrusy a nekonečný hovory. Škoda, že se v hospodách už nekouří, a to jsem nekuřák."[16] vzpomíná fotograf Šimon Pikous.

Díky inspiraci výstavného prostoru Kunst kout později vzniká i Kunst hala, galerie současného umění Liberec, v továrních prostorách Kateřinského údolí v Liberci. Ke čtveřici zakladatelů Kunst koutu se přidal designér a spolumajitel společnosti Interier – O Jakub Šulc (*1976). Společnost má v pronájmu právě tyto industriální prostory v Kateřinkách. Jakubu Šulcovi přišel kout moc sympatický, ale velmi komorní. *„Visí tam tři obrazy, a to je přece škoda."* říkal. Výstavní plocha Kunst haly je úctyhodných 200 m^2 se speciálním závěsným systémem určeným do industriálního prostoru haly a popisky jsou psány tužkou přímo na zdi. Slavnostní otevření výstavou nazvanou Liberecká smršť si nenechal ujít ani hejtman libereckého kraje Martin Půta (*1971), Květa Vinklátová, krajská radní pro kulturu, památkovou péči a cestovní ruch nebo Pavel Hlubuček, tehdejší ředitel Oblastní galerie Liberec. Ambice výstavních prostor jsou jedna až dvě výstavy ročně, a to především přes léto, prostory se totiž nedají vytápět.[17]

---

[13] Umělci mají v Liberci nový kout, moderní obrazy nad hlavami pivařů. Online. Idnes.cz. 2020. Dostupné také z: https://www.idnes.cz/liberec/zpravy/liberec-umelci-kunst-kout-labsky-zamek-hospoda-galerie.A200526_125326_liberec-zpravy_jape. [cit. 2025-05-12].

[14] DOSTÁL, Martin. David Hanvald, H20. Online. Dostupné také z: http://www.davidhanvald.com/cz/2020%20kunst%20kout.html. [cit. 2025-05-13].

[15] ŠIMR, Petr, fotograf [písemné sdělení]. Liberec, 10. 5. 2025

[16] PIKOUS, Šimon, fotograf [písemné a ústní sdělení]. Liberec, 12. 4. 2025

[17] Když se chlapi sejdou v inspirující hospodě a slovo dá slovo, může z toho vzniknout nejen Kunst Kout, ale i Kunst Hala. Online. Genus. 2021. Dostupné také z: https://genus.cz/vice-temat/regionalni-um/kdyz-se-chlapi-sejdou-v-inspirujici-hospode-a-slovo-da-slovo-muze-z-toho-vzniknout-nejen-kunst-kout-ale-i-kunst-hala-n513408.htm. [cit. 2025-05-22].

bakalářkafinal oprava.indd 19 13.07.2025 12:50

Projekt *Fenomén Ještěd*

„Čím je pro mne Ještěd? Každodenním barometrem, zázračným horizontem, majákem na cestě domů. Symbolem lidského umu, píle a odvahy. Společníkem všedního žití i slavnostních chvil. Fenomén." [18]

Jiří Jiroutek

Jiří Jiroutek projektem *Fenomén Ještěd* představuje nejen fotografický soubor, ale také kulturní iniciativu s výrazným dopadem na vnímání architektonického dědictví v České republice. Fotograf v něm svým osobitým výtvarným přístupem zachytil stavbu vysílače a hotelu Ještěd jako mimořádné dílo české poválečné architektury, přičemž se nesoustředil pouze na estetickou stránku objektu, ale i na jeho význam v kolektivní paměti a současné kulturní identitě.

Smyslem projektu bylo upozornit na výjimečnost Ještědu nejen jako technického a architektonického díla, ale i jako symbolu, který přesahuje hranice regionu. Jiroutek prostřednictvím detailních velkoformátových černobílých fotografií vytvořil vizuální esej, která propojuje uměleckou reflexi s dokumentací. Zachycené detaily stavby poukazují na genialitu návrhu. Zároveň se mu podařilo upozornit na stav tehdejších interiérů a apelovat na potřebu jejich citlivé rekonstrukce v souladu s původním návrhem Karla Hubáčka a jeho týmu.

Přínos projektu je patrný nejen v oblasti výtvarného umění a fotografie, ale i v oblasti památkové péče, architektonické osvěty a občanské angažovanosti. Výstavy i publikace přispěly ke zvýšení povědomí veřejnosti o kulturní hodnotě Ještědu, inspirovaly další tvůrce a posílily argumenty pro jeho ochranu. Díky projektu se Ještěd znovu dostal do středu společenského zájmu, což vyústilo i v jeho pozdější status národní kulturní památky v roce 2006 a snahu o zápis na seznam UNESCO.

Projekt *Fenomén Ještěd* tak lze chápat jako spojení umělecké výpovědi, historické dokumentace a občanského postoje – výjimečný příklad toho, jak může fotografie aktivně vstupovat do veřejného prostoru a ovlivnit způsob, jakým společnost vnímá vlastní kulturní dědictví.

„Nedlouho poté, co jsem v roce 1997 začal podnikat, mě ke spolupráci přizval Jirka, zkušený fotograf, který byl unavený ze spolupráce s jedním studiem a hledal někoho nového. Viděl můj tehdy netradiční prospekt v tiskárně, zaujal ho, a tak mi zavolal. Sedli jsme si lidsky i pracovně a začali jsme spolu tvořit.

Jirka byl citlivý, pečlivý, spolehlivý a vnímavý. Opravdu fajn člověk. Fotce se věnoval nejprve jako samouk, později i studiem, protože měl talent. V práci jsme si rozuměli beze slov, měl rámcovou představu, ale grafickou podobu knížek nechával hodně na mně. Když měl výhrady, probrali jsme je, ale většinou mi důvěřoval.

Naše první větší společná práce byla kniha o vysílači Ještěd. Jirka materiály sbíral roky, nosil mi je postupně. Navrhl jsem použít dobové písmo Metron, to se hodilo k době vzniku vysílače. Celková koncepce vycházela z jeho představ: část o historii, současnosti, umělecký pohled i porovnání "včera a dnes". Využili jsme i staré nákresy od pana Binara. Byla to týmová práce, ale s velkou volností pro mě. Fotografie jsme vybírali společně, někdy podle kvality, jindy podle konceptu rozvržení v knize, ale jak jsem říkal, měl jsem od něj velmi volnou ruku.

S Ještědem jsem jako liberečák paradoxně neměl silný vztah, objevil jsem ho až skrze Jirku, který, ač nemístní, vnímal jeho architekturu a příběh mnohem citlivěji. Začal jsem pak i pro Ještěd jako takový dělat, pracuji pro ně vlastně dosud. Shodou okolností jsem tam měl i svoji první brigádu u okýnka, kam mi číšníci hrnuli špinavé hrnky od kafe. Obchodní dům

[18] JIROUTEK, Jiří. Fenomén Ještěd. 2., rozš. vyd. Liberec: Fenomén Ještěd, c2008, s. 7. ISBN 978-80-254-2225-0.
[19] AKRMAN, Pavel, grafický designér [ústní sdělení]. Liberec, 2.6. 2025
[20] PIKOUS, Šimon, fotograf [písemné a ústní sdělení]. Liberec, 12. 4. 2025

bakalářkafinal oprava.indd 20 13.07.2025 12:50

jsem znal z dětství jako místo, kde jsem čekával na tramvaj, ale žádné zásadní emoce jsem s ním nespojoval. Jirka to cítil jinak. Ta poslední fotka, kde bagr rozjíždí schody, které znal každý liberečák, byla silně symbolická. Zánik obchodního domu vnímal Jirka jako osobní zklamání, jako promarněnou šanci zachovat něco cenného z dobové architektury. Budova narazila na realitu kapitalismu, který ji smetl.

Z pohledu designu a technologie jsme u knih museli řešit i náročnější tiskové věci, například duplexový tisk nebo výrobu obalu. Výsledkem jsou dvě publikace, které i s odstupem času považuji za nadčasové, i když bych dnes pár věcí udělal jinak.

Ohledně počítačů byl Jirka trochu „bordelář", data měl někdy uložena chaoticky, běžně to samé na několika místech, často mu něco nefungovalo. Občas jsem mu s počítačem pomáhal, protože na ně měl zvláštní "antitechnický" vliv – co šlo, to se mu porouchalo. I přesto ale vznikla spousta krásných věcí. Byl to uvnitř skutečný umělec, který věci cítil hluboce a po svém. Společnost to ne vždy uměla ocenit, ale já si té spolupráce vážím."[19] vzpomíná grafický designer Pavel Akrman.

„Silnou vzpomínku na hotel Ještěd mám v paměti tak 10 let zpátky, kdy jsem nafotografoval zboží na reklamní ceduli a prodej párků v rohlíku se početně znásobil. Vysílač Ještěd je pro mě jako fotografické téma plný výzev, hlavně co se týče autorských práv, mimo to i fyzickou výzvou, kterou jsem překonal v roce 2002 a byl jako první v novodobé historii, kdo vynesl sud piva až na vrchol. K fotografování horského hotelu Ještěd jsem se vlastně dostal tím, že jsem nahradil samotného Jiroutka. Pravděpodobně se nepohodl s majiteli, důvody neznám. Fotografoval jsem interiéry, exteriéry i jídelní menu. Vizuálně se snažím být pravdivý, upřímný a řemeslně poctivý, i když do publikace jsem přímo nepřispíval. Výsledná kniha je podle mě parádní, liší se od běžných publikací tím, že není cílená na turisty a díky tomu působí upřímněji a hlouběji. Knihu jsem také daroval."[20] líčí fotograf Šimon Pikous.

panely_autor Šimon Pikous

bakalářkafinal oprava.indd 21 13.07.2025 12:50

vysílač Ještěd_autor Šimon Pikous

Jako první vznikl v roce 2005 kalendář v černobílé podobě, kterou fotograf Jiří Jiroutek ve své tvorbě preferuje. Objednal si ho přímo liberecký magistrát. V první polovině roku 2005 získal kalendář 1. místo v soutěži tiskovin propagující cestovní ruch. Návazně na to fotograf vydal na vlastní náklady knihu *Fenomén Ještěd*, která se věnuje stavbě vysílače a hotelu Ještěd, kolektivu architekta Karla Hubáčka a využívá různých pohledů.[21]

fotograf Jiří Jiroutek

[21] Jiroutek.work. Dostupné také z: https://jiroutek.work/fenomen/kontakt/. [cit. 2025-05-20]

bakalářkafinal oprava.indd 22 13.07.2025 12:50

fotograf Jiří Jiroutek a Jana Brychterová

fotograf Jiří Jiroutek fotografuje Janu Brychtovou

Ještěd kalendář_autor fotografie Jiří Jiroutek

Jiří Jiroutek a Otakar Binar na Ještědu

Otakar Binar

bakalářkafinal oprava.indd 23 13.07.2025 12:50

Výstava *Fenomén Ještěd* v Galerii Jaroslava Fragnera

Výstava *Fenomén Ještěd* proběhla v roce 2006 v Praze a spolupořádal ji SIAL s Českou komorou architektů, která při této příležitosti udělila Ing. Arch. Karlu Hubáčkovi Poctu ČKA. Vystaveny byly černobílé fotografie zvětšené na rozměr 1×1 metr. Vedle těchto fotografií byly také původní výkresy, plány a ukázky původního vybavení – křesílka, stolek, židle z restaurace, jídelní servis a jiné. Šlo o navození atmosféry návštěvníků původního hotelu Ještěd, nejen o samotnou architekturu, ale také o přilákání obdivovatelů této stavby nebo nové příznivce, včetně úředníků a politiků. Ještěd navštívili zahraniční kurátoři z Victoria & Albert Musea v Londýně, kteří si přáli převést výstavu do Londýna, a tak se stalo. V roce 2008 se stala v redukované podobě součástí velké výstavy o architektuře a umění střední Evropy v době studené války. Výstava byla později mimo Českou republiku i v belgickém Bruselu nebo ve švýcarském St. Gallen.[22]

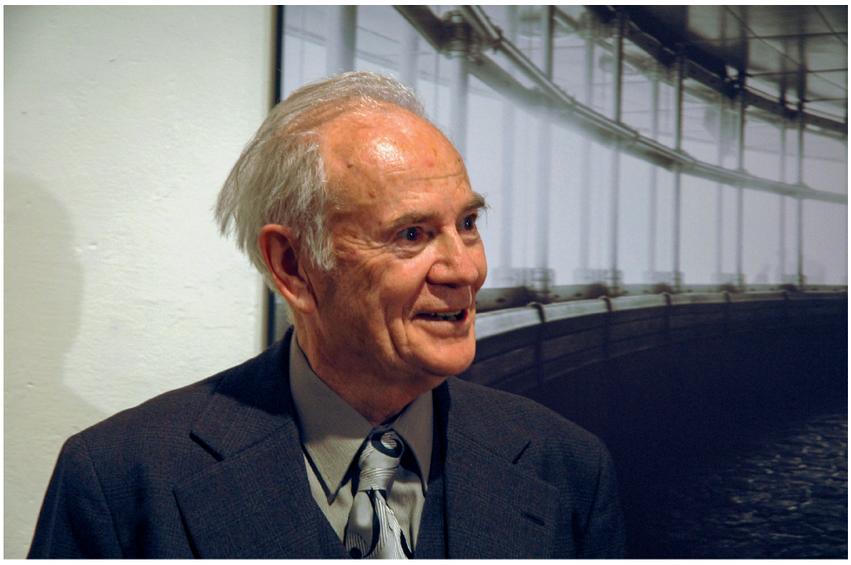

fotografie Karla Hubáčka z vernisáže v Galerii Jaroslava Fragnera 2006_autor Karel Čtveráček

z vernisáže v Galerii Jaroslava Fragnera 2006_autor fotografie Karel Čtveráček

[22] PUČEROVÁ, Klára. Fenomén Ještěd | fenomén Hubáček. Online. Earch, Magazín o architektuře. Dostupné také z: https://www.earch.cz/architektura/clanek/fenomen-jested-fenomen-hubacek. [cit. 2025-05-12].
LAURINOVÁ, Petra a ČTK. Liberecký fotograf Jiroutek představí kouzlo Ještědu. Online. Archiweb. Dostupné také z: https://www.archiweb.cz/n/vystavy/liberecky-fotograf-jiroutek-predstavi-kouzlo-jestedu. [cit. 2025-05-21].

bakalářkafinal oprava.indd 24 13.07.2025 12:50

fotografie Zdeňka Lukeše z vernisáže v Galerii Jaroslava Fragnera 2006_autor fotografie Karel Čtveráček

Publikace *Fenomén Ještěd*

„Byl jsem překvapen skromností, s jakou mi Karel Hubáček a Otakar Binar vyprávěli o tom, co všechno dokázali. S čím vším se museli vyrovnat a s kým a čím doslova bojovat. Vymyslet a nakreslit je jedna věc, realizace původních myšlenek a nevyzkoušených technologií věc druhá. Nápady a výjimečná řešení činily realizaci stavby obtížnější, než se zpočátku zdálo a politická situace tomu rozhodně nepřispěla. Přesto všechno, tým v čele s Karlem Hubáčkem stavbu v roce 1973 dokončil a předal k užívání. A to ani nebyl Hubáček pozván na slavnostní otevření Ještědu! Vlastně byl poprvé oficiálně pozván až na 25. výročí.

Projekt Fenomén Ještěd tedy vznikl proto, abych vzdal hold a poděkování tvůrcům Ještědu, aby se co nejširší laická veřejnost dozvěděla o výjimečnosti stavby a aby se pod vzniklým tlakem zájmu o Ještěd začala řešit oprava a uvedení interiérů do původního stavu." [23]

Formát knihy je podlouhlý, koncipovaný na šířku. Hned v prvních stránkách knihy se dočteme základní informace o vysílači Ještěd. Jiří Jiroutek zde znázorňuje detail oken stavby. Prvotní fotografie působí romanticky až mysticky, vzhledem k odrazu nebe a blízkosti, která zavádí, jaká část Ještědu to vlastně může být. Každá kapitola je zakončena dominantní a vizuálně výraznou fotografií na celou stranu. V prvních kapitolách historie autor používá fotografie z archivu, z doby stavby Ještědu, včetně zachycení původní chaty na vrcholu, která vyhořela v roce 1963. Jsou zde portréty architektů a lidí, kteří se na stavbě podíleli, fotografie z plánovaní a skeny z doby první poloviny 20. století. Strany knihy graficky působí čistě a jednoduše, s celým designem a grafickou úpravou knihy pomohl Jiřímu Jiroutkovi grafik Pavel Akrman (*1976). Autor v celé knize drží text ve třech sloupcích, které rozděluje překlad do českého, anglického a německého jazyka. Z textu je cítit nadšení a zápal, fotograf zmiňuje vyjádření architekta Zdeňka Lukeše (*1954), který popisuje počátky a vývoj stavby s citlivostí, nadšením a obdivem ke Karlu Hubáčkovi, celému týmu a samotné stavbě vysílače.

[23] Jiroutek.work. Dostupné také z: https://jiroutek.work/fenomen/kontakt/. [cit. 2025-05-20].

bakalářkafinal oprava.indd 25 13.07.2025 12:50

detail vysílače Ještěd_autor Jiří Jiroutek

V kapitole *Soutěž a stavby* jsou podrobné původní plány a nákresy všech podílených architektů před jejím zhotovením, tyto nákresy byly před veřejností zhodnoceny a vybrány. Karel Hubáček obešel některé zásady, aby jeho návrh mohl být zařazen. Autor, zde popsal rozporuplné odezvy, chybí zde nějaké konkrétní výpovědi ze strany veřejnosti. Kapitolu oživuje grafický plán stavby na pauzovacím papíře, který působí graficky inovativně, svěže a hravě. Tento grafický prvek se později v knize opakuje.

Stavbu popisuje v krátkých odstavcích *„Konstrukce“ a „Tvar“*, tyto krátké odstavce však doplňuje o podrobné fotografie z archivu, kde je výstižně vidět celý postup stavby. Fotografie jsou členěny po více kusech na jedné straně nebo jsou fotografie s výrazným výtvarným detailem přes celou jednu stranu knihy. Popisují celou stavbu od začátku až do konce. Střídají se fotografie výtvarných detailů stavby, pro které je cítit, že má autor slabost, s fotografiemi celku, interiéru či portrétů stavařů přímo v interiéru rozestavěné budovy. Kapitolu zakončuje působivý portrét Karla Hubáčka.

bakalářkafinal oprava.indd 26 13.07.2025 12:50

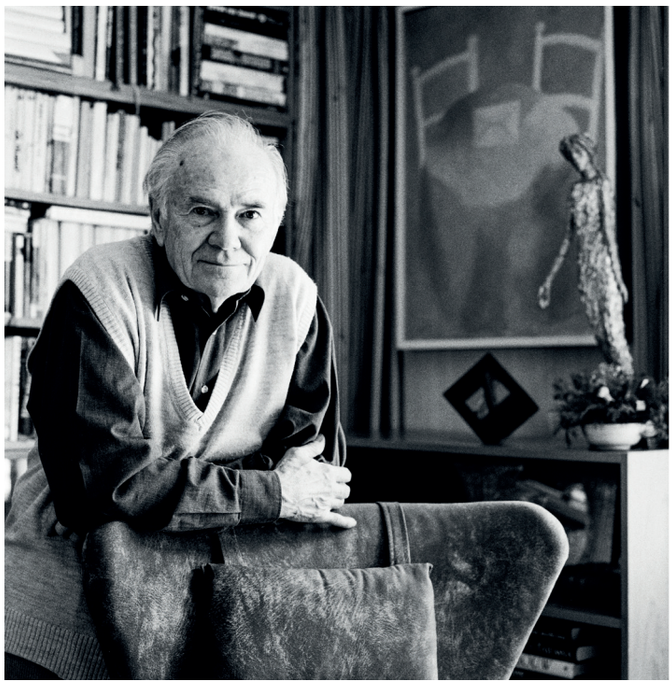

portrét Karla Hubáčka_autor Jiří Jiroutek

fotografie vysílače Ještěd_autor Jiří Jiroutek_z knihy Fenomén Ještěd strana 8

Kapitola *Autoři* začíná působivým vyjádřením ke stavbě od architekta Miroslava Masáka (*1932), dále následuje neotřelý portrét Karla Hubáčka, který připomíná Jiroutkův významný soubor *Osobnosti*. U portrétu jsou data s důležitými záznamy v životě Karla Hubáčka. Nechybí ani otisk podpisu architekta. Na této straně se začíná lámat černobílá a barevná fotografie. Mimo jiné kapitola obsahuje i dopis prezidentovi od Karla Hubáčka nebo prohlášení Ministerstva kultury České republiky Ještědu za kulturní památku. Představení dalšího autora Otakara Binara probíhá neméně působivým portrétem doplněný o autorský podpis a časovou mapu, stejně jako tomu bylo v předešlých stránkách u autora Karla Hubáčka. Práce Otakara Binara je nedílnou a podstatnou součástí původního interiéru vysílače a hotelu Ještěd. Tento fakt fotograf Jiří Jiroutek důrazně naznačuje ve svých snímcích detailů interiéru. Fotografie působí velmi výtvarně, nejsou komerčně míněné, ale zároveň technicky velmi zdatné. Střídají se celky, polo celky i detaily prostoru hotelu Ještěd. Fotografie působí magicky a tajemně, jsou popisné, ale čistota a minimalismus jim dodává nádech tajemna. Některé fotografie jsou monotónní, jiné výrazně kontrastní. Fascinace a zaujetí fotografa jsou zřejmé. Něžnost a romantická hra linií, zákoutí a tonalita je fotografův očividný záměr. Následuje představení statika Zdeňka Patrmana (1927–2001), u kterého bohužel chybí portrét od Jiřího Jiroutka, opět je zde časová mapa spolu s textem z článku „Ještě k Ještědu" o kmitání a dynamické zkoušky věží.

bakalářkafinal oprava.indd 27 13.07.2025 12:50

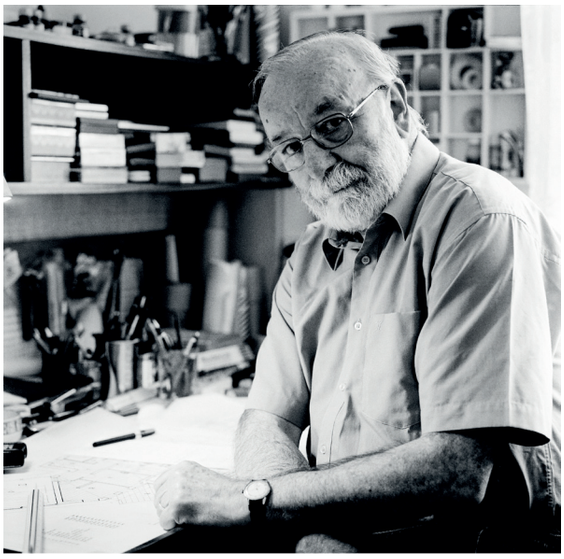

portrét Otakara Bianra_autor fotograf Jiří Jiroutek

detail lampy interiér Ještědu_autor fotografie Jiří Jiroutek

detail stěny interiéru Ještěd_autor fotografie Jiří Jiroutek

Vybavení a výzdoba je kapitola, která je otevřena portrétem sklářského designera Karla Wünsche (1932–2020), před nímž se na fotografii nachází ukázka výrobků z Ještědského souboru. Portrét je opět doplněn o otisk podpisu portrétovaného. Tento zajímavý grafický prvek u každého portrétu Jiřího Jiroutka knize dodává autentičnost. Fotografie představují výrobky navržené přímo pro hotel Ještěd, tzv. Ještědský soubor. Zajímavým prvkem na těchto designových výrobcích je písmeno "j", kterého si nelze nepovšimnout. Jiří Jiroutek nafotografoval tyto výrobky decentně s jednoduchým světlým pozadím, avšak technicky precizně. Fotografie zdůrazňují nádech retro stylu, který je znakem všech těchto designových výrobků. Na další straně můžeme vidět portrét výjimečné manželské dvojice malíře a skláře Stanislava Libenského (1921–2002) a sochařky Jaroslavy Brychtové (1924–2020), kteří nejen v partnerském ale i uměleckém životě byli ve vzácné symbióze. Tato dvojice přispěla zásadním způsobem v designu původního interiéru hotelu Ještěd, především ve strukturách stěn a ploch z betonu, skla i mědi. Struktury nafotografované Jiřím Jiroutkou jsou opět v jeho výtvarném a minimalistickém stylu se zaměřením na detail struktur.

bakalářkafinal oprava.indd 28 13.07.2025 12:50

Ještědský soubor_autor fotografií Jiří Jiroutek

Kapitola *Sedmdesátá léta* obsahuje barevné i černobílé fotografie původního vybavení salónu. Opět se setkáváme s detaily s důrazem na spirálovité seskupení nábytku i celé budovy. Působivé fotografie baru, židlí, stolů a oken včetně čistých fotografií nábytku s bílým pozadím. Dále se kapitola dělí na diptychy původních fotografií interiéru a přefotografovanou fotografií daného místa nyní. Tyto diptychy doplňuje graficky hravý prvek, kdy na dvoustraně k fotografiím je znázorněn otisk linií původního interiéru na pauzovací papír, který působí jako kresba, a který pomáhá čtenáři si ještě blíže porovnat původní interiér s aktuálním. Jiří Jiroutek se zaměřuje na polo celky, kde je silná výpovědní hodnota. Nechybí ani fotografie s čistě Jiroutkovským záměrem, které působí pohádkově až tajemně s důrazem na minimalistickou emočně výraznou stránku.

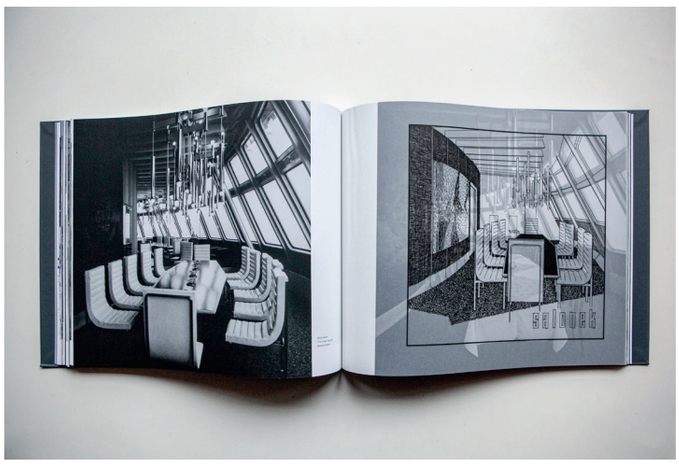

publikace Fenomén Ještěd_přefotografováno Šimonem Pikousem

schodiště interiér Ještěd_autor fotografie Jiří Jiroutek

Ještěd v hlavní roli, obsahuje vše, čím mimo jiné může skvostná budova Ještěd být, místem na natáčení filmů, reklamním spotem, dortem, dřevěnou rytinou nebo podnosem. Tím vším se může Ještěd stát.

bakalářkafinal oprava.indd 29 13.07.2025 12:50

Karel Hubáček s modelem Ještědu_autor Petr Šimr

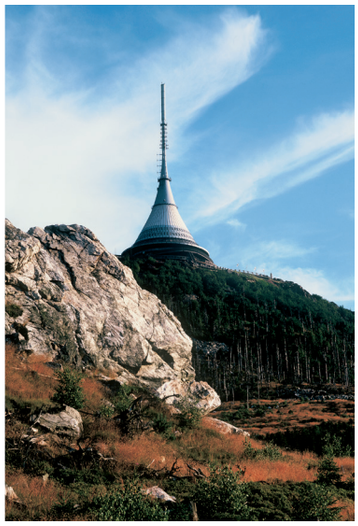

stavba vysílače Ještěd_autor fotografie Jiří Jiroutek

Kapitola *Ještěd očima* je zaměřena na kontext stavby s uměleckou tvorbou tvůrců té doby. Ohromující fotografie ze špičky vysílače nafotografovaná Janem Pikousem, která důrazně vypovídá o pravidelnosti tvaru Ještědu, pravidelnosti oken a kulatosti spodku budovy, o jeho dokonalém tvaru, který bere dech. Surrealistický obraz Vladimíra Komňackého (*1958) Předjaří na Liberecku, kde můžeme spatřit špičatý tvar Ještědu v pozadí obrazu, nápaditá sbírka jednoho záběru na vysílač Ještěd v různém časovém horizontu Aleše Jungmanna (*1971), velkolepá fotografie hotelu Ještěd se zářivým bleskem na nebi od Miloslava Kalíka (1928–2008), bronzová soška od Michala Gabriela (*1960) nebo grafická báseň od Davida Vávry (*1957).

fotografie vysílače Ještěd_2_autor fotograf Jan Pikous _archiv Šimon Pikous

fotografie vysílače Ještěd_autor fotograf Jan Pikous_Archiv Šimon Pikous

bakalářkafinal oprava.indd 30 13.07.2025 12:50

výběr fotografií vysílače Ještěd_autor Aleš Jungmann

bakalářkafinal oprava.indd 31 13.07.2025 12:50

fotografie interiér vysílače Ještěd_autor Jan Pikous_archiv Šimon Pikous

Vyústění celé knihy tvoří pečlivě promyšlené černobílé fotografie od Jiřího Jiroutka s geometrickou kompozicí a s nádechem nedovyprávěného příběhu, který si dotváříme sami.

Fotografie exteriéru vysílače Ještěd_autor Jiří Jiroutek

Fotografie exteriéru vysílače Ještěd_2_autor Jiří Jiroutek

bakalářkafinal oprava.indd 32 13.07.2025 12:50

„Věřím, že všechny tyto aktivity byly a budou dalším krůčkem k záchraně Ještědu, že pomohou jeho navrácení do původního stavu a možná i zápisu do seznamu památek UNESCO. To, že byla stavba vyhlášena národní kulturní památkou, je doufejme příslibem, že ji nepotká osud některých památek na území našeho státu, na které se nedostávají finance na opravu.“ [24]

Architektonické studio SIAL

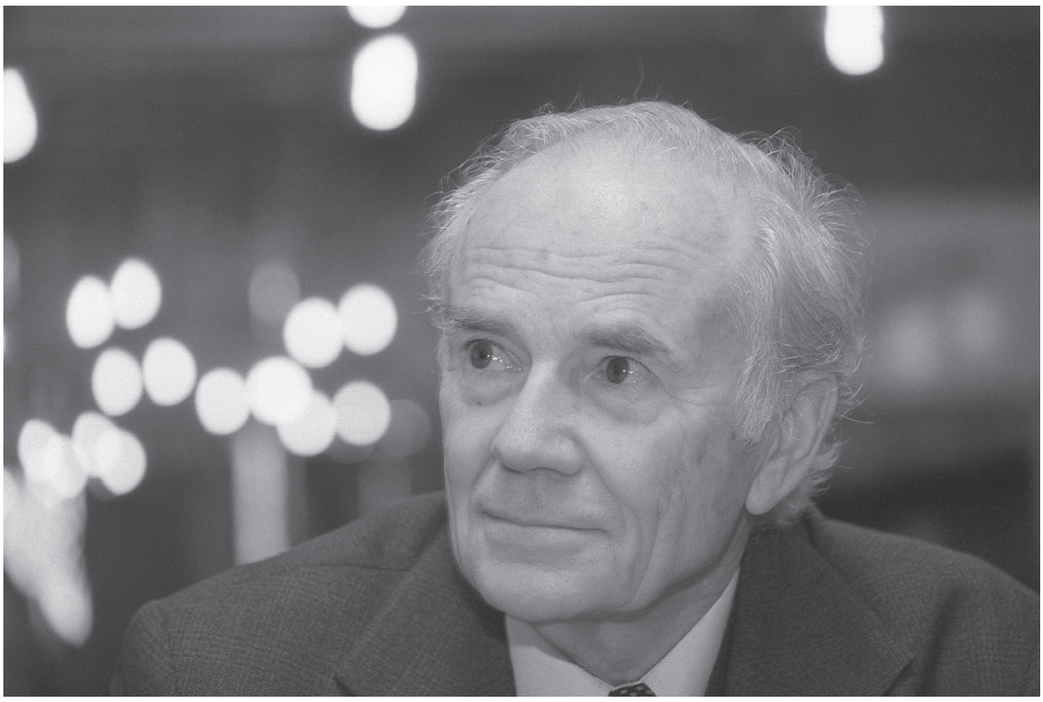

Karel Hubáček 1998_autor Petr Šimr

„Když jsem měl možnost seznámit se s Karlem Hubáčkem, pochopil jsem. Ten člověk byl jak rtuť. Byť již starší pán s šedinami, oči mu jen hrály, nadšení z něj přímo sršelo, jeho dobrá nálada byla přímo nakažlivá. Tak začala doba příjemných setkání a rozhovorů, většinou v kavárně Pošta. Naslouchal jsem vyprávění o SIALu a Školce, o skvělé partě lidí, o volnosti v té době nevídané, o vzniku a stavbě vysílače a hotelu. Když jsem poprvé viděl snímky původního vybavení interiérů, nechápal jsem, jak mohl někdo nahradit něco tak dokonale padnoucího do stavby, kterou jsem obdivoval, něčím, co je sice asi sedacím nábytkem, ale absolutně se tam nehodí. To byl ten moment, kdy jsem si řekl, že je třeba zachovat tuto dokonalou stavbu tak, jak byla vymyšlena, navrhnuta, postavena a vybavena. Sbíral jsem informace, kontakty, shánět původní návrhy a plány, fotografie…“ [25]

SIAL, *Sdružení inženýrů a architektů v Liberci*, které vzniklo v roce 1968. V roce 1971 zanikl a byl včleněn do Stavoprojektu, ateliér převzal Jiří Suchomel (*1944) a po krátkém přechodném období (1990–1991) byl založen nynější SIAL s. r. o. Karel Hubáček byl zakládajícím členem, vedl ateliér a později byl i ředitelem. SIAL byl jedním z mála mezinárodně známých architektonických ateliérů v době socialistického Československa. Význam sdružení nebyl jen v důležité architektonické práci, ale i v rozvoji sebeuvědomování a sebeosvobozování společnosti. Vychází

[24] Jiroutek.work. Dostupné také z: https://jiroutek.work/fenomen/kontakt/. [cit. 2025-05-20].
[25] Jiroutek.work. Dostupné také z: https://jiroutek.work/fenomen/kontakt/. [cit. 2025-05-20].

bakalářkafinal oprava.indd 33 13.07.2025 12:50

z ateliéru ve Stavoprojektu, ateliér vypracoval návrhy pro Liberecké výstavní trhy. Otakar Binar, Karel Hubáček, Miroslav Masák a Pavel Švancer zvítězili v obou fázích soutěže na umístění a koncept libereckého výstaviště. Hlavním vzestup skupiny způsobila zakázka vysílače na Ještědu, za kterou Karel Hubáček se Zdeňkem Patrmanem dostali cenu Augusta Perreta předaná Mezinárodní unií architektů v roce 1969. Na práci vysílače na Ještědu si Hubáček přibral několik spolupracovníků, odtrhl se od *Ateliéru 2* a vznikla *skupina S12*, která měla samostatné kanceláře, později se k Hubáčkovi přidali i někteří další architekti z bývalého ateliéru. Mezi nejvýznamnější období patří projektování SIALu ve Školce u Jedlové. K založení *Školky* došlo v roce 1969. Ve Školce se prosazoval nový typ tvořivé práce, který usiloval o získání vlivu na utváření životního stylu. *Školka* se snažila přispět k řešení problémů v době invaze. Měla umožnit setkání mladých absolventů fakult architektury a zvyšovat úroveň jejich myšlení a jejich návrhů.[26]

Zásadní informace o vývoji návrhu ikonické stavby na Ještědu přináší i vzpomínkový rozhovor architekta Karla Hubáčka s historikem umění Rostislavem Šváchou (*1952) z roku 1996. V tomto rozhovoru Hubáček otevřeně přiznává, že původní představa o stavbě byla ještě ambicióznější, než jaká se nakonec zrealizovala. Překážkou se však staly jak finanční limity, tak rostoucí obavy z vlastní odvahy – jak s nadhledem uvedl sám architekt, *„dostal jsem ze svého projektu strach*".

Zásadní roli v technickém řešení projektu sehráli dva výjimeční statici. Nejprve Zdeněk Zachař, který se podílel na raných návrzích včetně podoby věže s výrazněji lomenou siluetou, a později Zdeněk Patrman, s nímž Hubáček vytvořil finální, dnes již ikonickou plynulou křivku. Zachař byl nucen po emigraci odejít do Spojených států, kde se stal uznávaným expertem v oblasti mostních konstrukcí. Patrman naproti tomu zůstal, byť byl v mezidobí přeřazen z projekční kanceláře Stavoprojekt do výrobní sféry. Až projekt Ještědu mu umožnil návrat do ateliérového prostředí.

Samotný návrh křivky vznikl v rámci tzv. vnitroústavní soutěže v roce 1963. Přestože počáteční varianty počítaly s ostřejšími zlomy a výraznější dynamikou tvaru, výsledné elegantní řešení, na kterém se podílel Patrman, se stalo symbolem jednoty mezi architekturou a krajinou.

Hubáček v rozhovoru rovněž připomíná, že díky svému *„příznivému kádrovému profilu*" nebyl – na rozdíl od mnohých kolegů – přeložen z projektového ateliéru do výrobní sféry. Ještěd se postupně proměnil z vize v seriózní zakázku, přesto se na ni zprvu mnozí dívali s nedůvěrou. Starší generace architektů, například Svatopluk Technik, podle Hubáčka nad návrhem „lámala hůl", což autor zpětně hodnotí jako pochopitelné vzhledem k mimořádné technické i organizační náročnosti projektu.

Z atmosféry kolem realizace Ještědu se však zrodilo něco mnohem zásadnějšího – tým spolupracovníků, který se postupně vyčlenil z širšího ateliéru Stavoprojektu a dal vzniknout legendární skupině SIAL (Sdružení inženýrů a architektů v Libereci). Právě tento kolektiv se později podílel na řadě dalších inovativních architektonických projektů v Československu a stal se jedním z klíčových aktérů moderní architektury 20. století ve střední Evropě. [27]

---

[26] PUČEROVÁ, Klára. Fenomén Ještěd | fenomén Hubáček. Online. *Earch, Magazín o architektuře*. Dostupné také z: https://www.earch.cz/architektura/clanek/fenomen-jested-fenomen-hubacek. [cit. 2025-05-12].
MASÁK, Miroslav (ed.). Architekti SIAL: *Soupis účastníků systému Mezinárodního standardního číslování hudebnin - ISMN - v České republice: stav k* .. Praha: KANT, 2008. ISBN 978-80-86970-79-0. Dostupné také z: http://krameriusndk.nkp.cz/search/handle/uuid:5cf75c10-7e12-11ee-bf21-005056827e52.
BERAN, Lukáš, ŠVÁCHA, Rostislav (ed.). Sial: *Soupis účastníků systému Mezinárodního standardního číslování hudebnin - ISMN - v České republice: stav k* .. Olomouc: Arbor vitae, 2010. ISBN 978-80-87164-41-9. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201008/contents/nkc20102108644_1.pdf.
[27] MASÁK, Miroslav (ed.). Architekti SIAL. Praha: KANT, 2008, s. 81. ISBN 978-80-86970-79-0.

bakalářkafinal oprava.indd 34 13.07.2025 12:50

Rotační hyperboloid

„Při jeho projektování jsem vycházel z toho, že dvě budovy, jak Ještěd ve svých pracích navrhovali jiní architekti, jsou naprostým nesmyslem. A vytvořil jsem tohle. Teď, když už jsem starý, si kolikrát říkám, že něco takového jsem mohl vymyslet jen z mladické nerozvážnosti. Nyní bych se asi do něčeho podobného bál pustit… Je dobrý. Kdybych měl někdy myslet na to, že snad spadne, nevzal bych raději tužku do ruky a nic nekreslil."[28] *Karel Hubáček*

Tvar vysílače je přirozeným doplněním siluety hory a dobře odolává klimatickým a povětrnostním podmínkám. Hyperboloid vysoký 94 metrů brilantně slučuje vysílač, hotel a restauraci. Sloučením všeho do jedné stavby Hubáček docílil, že byl projekt praktický a nejlevnější. Vedle Karla Hubáčka má na unikátnosti vysílací věže svůj podíl Zdeněk Patrman, který spolu se Zdeňkem Zachařem řešil především statiku objektu, vyřešil například hrozbu rozlomení stavby po dokončení, díky těžkému betonovému kyvadlu. Jeden z problémů byl například i plášť, antény měly být pod deskami a dvanáctimetrové tyče byla schopná vyrobit až rybářská firma. Podle vzpomínek Karla Hubáčka v továrně museli prorazit zeď, protože byla příliš malá. *„Zajímalo je to. Každý, kdo do toho šel, překračoval vlastně svůj stín." (Karel Hubáček).* Kyvadlo a technické patenty zachránily existenci SIALu, státní správa telekomunikací potvrdila, že ho potřebuje. Elektrikáři ze SIALu zapojili vysílač, když přišla vojska v 68. Václav Havel v ateliéru SIALu psal výzvy občanům, které četl Jan Tříska.[29]

Projekt *Už nejdu do Ještědu*

„Bohužel ten dům už nikdo nevrátí, jako architektonická věc to bylo unikátní. Já jsem nefotografoval, jak ho bourají. To ani v tý knize není, protože jsem se tomu chtěl vyhnout. Já jsem nechtěl dělat nějakou tryznu, já jsem chtěl poukázat na to, jaký ten dům je v době, kdy stál. Mně se líbil, byl to pro mě další klenot v Liberci. Když jsem tam přišel, tak mě to přitahovalo tou barevností a hravostí. Když jsem měl potom už Sinar a mohl jsem fotografovat architekturu profesionálním způsobem na velký diapozitivy, tak jsem si udělal jenom sám pro sebe několik barevných diapozitivů toho domu, a ty jsou použitý teda v knize, a pak je tam spoustu materiálů, který se podařilo získat vlastně ze sutin toho rozbouranýho domu. Jeden kolega tam lezl a našel tam šanon, kde byly fotografie vlastně původní, který vytvářelo jakýsi reklamní oddělení, kde bylo zaměstnaných několik fotografů a fotografovali všechno, včetně výloh." [30]

Jiří Jiroutek

Fotografický projekt *Už nejdu do Ještědu* od Jiřího Jiroutka vznikl jako osobní i umělecká reakce na zánik obchodního domu Ještěd v Liberci, který byl v době svého vzniku jednou z nejvýraznějších staveb severočeského regionu. Smyslem projektu bylo zachytit nejen architekturu samotné stavby, ale i její kulturní, společenský

[28] PUČEROVÁ, Klára. Fenomén Ještěd | fenomén Hubáček. Online. *Earch, Magazín o architektuře*. Dostupné také z: https://www.earch.cz/architektura/clanek/fenomen-jested-fenomen-hubacek. [cit. 2025-05-12].

[29] PUČEROVÁ, Klára. Fenomén Ještěd | fenomén Hubáček. Online. *Earch, Magazín o architektuře*. Dostupné také z: https://www.earch.cz/architektura/clanek/fenomen-jested-fenomen-hubacek. [cit. 2025-05-12].
SEVEROČESKÉ MUZEUM V LIBERCI. Ještěd 50 - výstava v Severočeském muzeu v Liberci. Online. *Archiweb*. Dostupné také z: https://www.archiweb.cz/n/vystavy/jested-50-vystava-v-severoceskem-muzeu-v-liberci. [cit. 2025-05-22].

[30] FOMEI a DUCHOSLAV, Josef. *Černobílá fotografie | Rozhovor s Jiřím Jiroutkem*. Online. Youtube. 2021. Dostupné také z: https://www.youtube.com/watch?v=wuoVXJT-Vul. [cit. 2025-05-22].

bakalářkafinal oprava.indd 35 13.07.2025 12:50

a emocionální význam pro obyvatele města. Jiroutek nechtěl vytvořit pietní či nostalgický dokument demolice, ale vizuální připomínku doby, kdy budova žila, fungovala a tvořila součást každodenního života.

Soubor má zásadní význam jako vizuální paměť místa, které bylo násilně odstraněno z městské struktury. Prostřednictvím archivních i autorských fotografií, doplněných autentickými materiály a osobními vzpomínkami, Jiroutek rekonstruuje atmosféru místa a připomíná jeho hodnotu. Dílo je zároveň kritikou politických a majetkových rozhodnutí, která vedla k demolici objektu.

Smyslem projektu je rovněž upozornit na zranitelnost moderní architektury a potřebu její ochrany dříve, než zmizí z povrchu země. Jiroutek apeluje na zodpovědnost společnosti vůči vlastním dějinám a kulturnímu dědictví. V knize, která z projektu vzešla, pracuje s výtvarnými prostředky, kontrastem černobílých a barevných snímků, geometrickou kompozicí i symbolikou barvy a prostoru, aby zvýraznil jak monumentalitu, tak lidskost stavby.

Už nejdu do Ještědu je tak nejen dokumentem o ztracené stavbě, ale také výzvou k zamyšlení nad tím, co považujeme za hodnotné – a jak snadno to můžeme nenávratně ztratit.

„Jirka byl ctižádostivý, pracovitý a kamarádský člověk, se kterým jsem se poznal ještě dříve, než se začal věnovat fotografii naplno. Naše cesty se protnuly už v Naivním divadle, kde jsem pracoval jako řidič a on jako kulisák. Když projevil zájem o fotografii, pozval jsem ho do našeho fotoklubu. Tam se rychle začlenil, byl iniciativní, zúčastňoval se dění a výstav. Brzy bylo jasné, že to s fotografií myslí vážně. Společně jsme v roce 1992 nastoupili na dráhu volného fotografa. Během studia na Institutu tvůrčí fotografie se s fotoklubem rozešel. Pochopitelně jsme mu nemohli dát už víc než ta škola. Spolu jsme sháněli „kšefty" na fotografování, ale to nám dlouho nevydrželo. On se našel v ateliérové a architektonické fotografii, zatímco mě lákala reportáž a noviny, zůstali jsme ale v dobrých vztazích.

OD Ještěd mě osobně vždy zajímal spíš skrze lidi, kteří se tam pohybovali, stejně jako vysílač Ještěd. Nikdy jsem ho nevnímal jako izolovaný objekt, ale jako součást událostí a lidských příběhů. Na Ještěd se dívám stále podobně, je pro mě víc než jen stavbou, je to místo spojené s lidmi, pamětí města i Jirkou samotným. Do výběru fotografií pro publikace jsem nijak nezasahoval, ale Jirka vybral jednu moji fotku do knihy o obchodním domě. Obě knihy považuji za výborné, i když nemám přímé srovnání s jinými publikacemi na stejné téma. Líbí se mi jako celek a myslím, že je dobře, že se v nich vynechala demolice OD Ještěd pro zachování optimistického pohledu. Jiří byl tím, kdo za knihami skutečně stál, bez něj by nevznikly."[31] vzpomíná fotograf Petr Šimr.

[31] ŠIMR, Petr, fotograf [písemné sdělení]. Liberec, 10. 5. 2025

bakalářkafinal oprava.indd 36 13.07.2025 12:50

Výměna antén 2009_autor Petr Šimr

Ještěd slavnostní nasvícení 30 let 2009_autor Petr Šimr

V lednu 2020 poskytl liberecký fotograf Jiří Jiroutek rozhovor moderátorce Ivetě Kalátové v rámci pořadu Českého rozhlasu Liberec. Hlavním tématem byla jeho tehdy čerstvě vydaná publikace *Už nejdu do Ještědu*, věnovaná dnes již zaniklému obchodnímu domu Ještěd. Rozhovor nabídl osobní reflexi i širší souvislosti kolem vzniku publikace, včetně kulturní a urbanistické hodnoty samotné stavby.

Podnět k vydání knihy vzešel z výstavy, kterou Jiroutek připravil v roce 2010 k desetiletému výročí demolice obchodního domu. Výstava se tehdy uskutečnila v Galerii U Rytíře v suterénu liberecké radnice a setkala se s velkým ohlasem. Návštěvníci se často ptali, zda autor neuvažuje o vydání publikace, která by navázala na jeho předchozí knihu o vysílači a hotelu Ještěd. Myšlenka postupně zrála a konkrétní podoby nabyla až v roce 2019, u příležitosti smutného výročí zboření stavby.

Obchodní dům Ještěd byl v době svého vzniku jednou z nejvýraznějších staveb severočeského regionu. Postaven byl na místě staré zástavby v centru města – v oblasti někdejšího Gottwaldova náměstí (dnes Soukenné náměstí) – na přelomu 60. a 70. let. Sám autor jej vnímá jako ikonickou stavbu, která ho fascinovala svou výraznou barevností a strukturou. „*Zářil jako diamant*," vzpomíná Jiroutek na první setkání s budovou při svém příjezdu do Liberce v roce 1985. Zaujat jejím výrazem začal dům bez zakázky fotografovat, a materiál, který vznikl tehdy „do zásuvky", se později stal základem výstavního a knižního projektu.

Publikace *Už nejdu do Ještědu* byla sestavena nejen z vlastních snímků autora, ale i z archivních fotografií architektů a soukromých sbírek. Kniha dokumentuje vývoj stavby v kontextu jejího okolí – od původní zástavby industriálního charakteru, přes výstavbu a slavnostní otevření, až po její chátrání a následné zboření. Jiroutek stavěl příběh knihy na vizuálních kontrastech, kdy opakovaně snímal lokalitu ze stejného úhlu, čímž umožnil čtenářům sledovat proměnu místa v čase. Kniha podle něj oslovuje nejen odbornou veřejnost, ale také běžné obyvatele, kteří si s místem spojují své vzpomínky.

bakalářkafinal oprava.indd 37 13.07.2025 12:50

Zajímavým detailem je i grafické řešení knihy – předsádka je vyrobena z originálního balicího papíru s logem obchodního domu. Tento autentický prvek se podařilo získat díky darům pamětníků a ve spolupráci s grafikem Pavlem Akrmanem. Jak s úsměvem dodává sám autor, mnozí čtenáři se na předsádce natolik zastaví, že se nedostanou dále – právě díky emocionálnímu náboji, který evokuje vzpomínky na minulost.

Kniha se krátce po vydání zařadila mezi nejprodávanější tituly regionální produkce. Podle Jiroutka je důvodem jejího úspěchu především schopnost vyprávět příběh. Lidé si rádi prostřednictvím fotografií připomínají vlastní zážitky, oživují paměť místa a znovu se propojují s prostředím, které již zmizelo. *„Chtěl jsem vyprávět příběh vzniku a zániku, bez patosu, bez pietního rámce. Zaznamenat slávu, nikoli pád,"* shrnuje autor svou motivaci.

Rozhovor se rovněž dotkl nevyužitého potenciálu stavby. Obchodní dům měl původně disponovat vyhřívanými terasami, které měly sloužit jako celoroční tržnice. Návrh však narážel na technické limity, vysokou energetickou náročnost i složité vlastnické vztahy – objekt provozovalo až deset různých subjektů. Kombinace těchto faktorů přispěla k jeho postupné degradaci, která byla následně využita jako argument pro demolici. Podle Jiroutka se však jednalo o kulturní ztrátu. Sám se zapojil do petiční akce a podporoval iniciativy směřující k záchraně stavby. Usilovalo se i o prohlášení objektu za kulturní památku, avšak proces proběhl příliš pozdě – dům byl zbourán v roce 2009.

Na otázku, zda by někdy fotografoval nově vzniklé obchodní centrum, které na místě Ještědu dnes stojí, odpověděl stručně: *„Ne. Ten pro mě není zajímavý vůbec ničím."*

Kniha *Už nejdu do Ještědu* není podle autora odbornou studií, ale osobní výpovědí fotografa. Textovou část publikace přenechal odborníkům, kteří mohli stavbu zasadit do širšího architektonického a společenského kontextu. Sám se soustředil na vizuální stránku a emoci – na obrazovou skladbu, která připomíná, že i moderní stavby druhé poloviny 20. století mají svou hodnotu, příběh a paměť.

V závěru rozhovoru Jiroutek prozradil, že pracuje na několika dalších projektech. Připravuje publikaci o svém vzdáleném příbuzném, návrháři nábytku Jiřím Jiroutkovi, a souběžně i knihu o libereckých výstavních trzích. Obě témata úzce souvisí s architekturou a kulturním dědictvím města a ukazují, že autorovo zaujetí pro vizuální dokumentaci místního prostředí přetrvává.[32]

Publikace *Už nejdu do Ještědu*

„Sejdeme se u sirek, zajdeme si na griliáš do mlíčňáku, na kávu do korálí, na hranolky pod schody, na ovar do kotelny… Místo nejen pro nákupy, ale také místo setkávání, bloumání a prohlížení výkladních skříní – tak si pamatuji obchodní dům Ještěd. Budova se žlutým keramickým obkladem v šedi okolní zástavby byla jedním z atributů Liberce. Už deset let není a tady je její příběh…"[33]

[32] KALÁTOVÁ, Iveta. Schůzka u Sirek, kakao v mlíčňáku nebo pivo v Kotelně. Už nejdu do Ještědu. Online. In:. Liberec: Český rozhlas Liberec, Dopoledne pod Ještědem, 2020.
Dostupné také z: https://liberec.rozhlas.cz/schuzka-u-sirek-kakao-v-mlicnaku-nebo-pivo-v-kotelne-uz-nejdu-do-jestedu-8133794. [cit. 2025-05-22].
[33] JIROUTEK, Jiří. Už nejdu do Ještědu. Liberec: Fenomén Ještěd, 2019, s. 7. ISBN 978-80-270-7110-4.

bakalářkafinal oprava.indd 38 13.07.2025 12:50

OD Ještěd titulní fotografie_ autor Jiří Jiroutek

Už nejdu do Ještědu. Formát knihy je podlouhlý, koncipovaný na šířku stejně, jako tomu je u publikace Fenomén Ještěd. Hned obálka nás zláká svou výraznou žlutooranžovou barvou na fotografii – žluté obložení budovy a k ní kontrastní modrá obloha. Písmo má barvu bílou se střídající se oranžovou. Předsádku tvoří symbolické grafické zpracování tehdejšího balicího papíru, který se v obchodním domě používal. Další straně se nachází fotografie původní podlahy – lina zabarveného ve stejně zářivé barvě jako obložení budovy. Následuje dobové logo „*JEŠTĚ JDU DO JEŠTĚDU*" s nadpisem publikace *Už nejdu do Ještědu* včetně anglického překladu. Je zřejmé, že autora zaujala výrazná barva do žlutooranžového odstínu, s tímto prvkem si pohrává v celé knize.

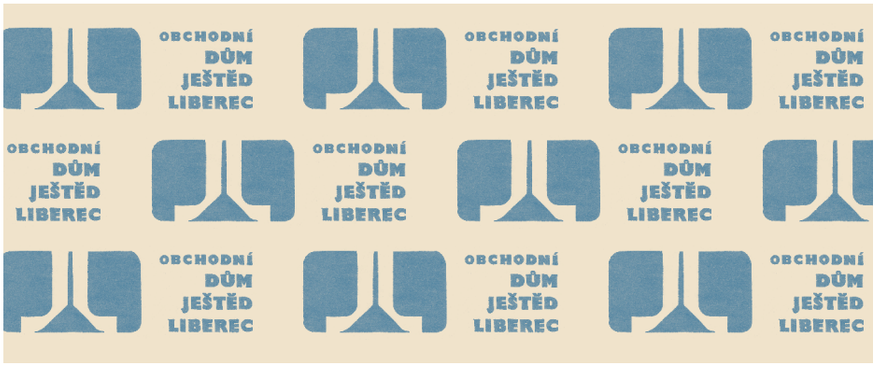

Už nejdu do Ještědu_ předsádka_balící papír

Fakta o domě s archivním černobílým snímkem a barevným záběrem Miroslava Masáka z podobného úhlu jsou první stránky ještě před prologem. Text o historii architektury a doby doplňují původní výkresy a plány stavby. Text je psán ve sloupcích, podobný prvek jako u publikace *Fenomén Ještěd*, nyní ale pouze s překladem do anglického jazyka. S kompletní grafickou úpravou, sazbou a designem fotografovi Jiřímu Jiroutkovi pomáhal opět grafik Pavel Akrman stejně, jako tomu bylo u předešlé publikace *Fenomén Ještěd*. Celkově je kniha velmi podobně rozložena a koncipována. Archivní snímky rozkládá přes celé stránky, výjimečně v menších měřítcích. Příkladem je tomu okouzlující snímek Šimona Pikouse přes dvě strany, který poukazuje na celý komplex a dokumentuje výrazové prvky dané doby. Nechybí ani model obchodního domu Ještěd. Každá kapitola je zakončena poutavým snímkem přes celou stranu knihy. Názvům kapitol věnuje autor také vždy celou jednu stranu – grafický koncept shodný s publikací *Fenomén Ještěd*.

bakalářkafinal oprava.indd 39 13.07.2025 12:50

Projekt. Kapitola zahrnuje text, původní modely, návrhy reklamních poutačů i grafická vypracování od skupiny SIAL. Záznam každého prvku čtenáře vtahuje do příběhu. Kapitolu zakončuje působivý geometrický snímek ze sbírky Přemysla Machálka konstrukce stavby s pracovníkem, fotografie je silně kontrastní až grafická. Drobná téměř silueta pracovníka na vrcholu konstrukce vzbuzuje z budovy monumentálnost.

Stavba. Dokumentární záběry stavby z archivů několika fotografů střídá černobílé i barevné zpracování. Fotografie zaznamenávají zásah stavby budovy do městské krajiny, centra města, poukazují na použitou techniku, na kompletní staveniště z ptačí perspektivy nebo na stavaře při práci. Od základů budovy se snímky přesouváme přes konstrukci, nánosy betonu až po finální vzhled. Všechny tyto fáze jsou doplněny o působivé gradační záběry, které jsou ozvláštněny různými pohledy a přístupy fotografů. Černobílý nebo barevný kontrast je nedílnou součástí snímků. Ptačí perspektiva je častým prvkem doprovázející dokumentační fotografie. Závěrem kapitoly je několik záběrů interiéru budovy. Úplným závěrem kapitoly je opět poutavý snímek z archivu Miroslava Masáka, fotografie natěšených návštěvníků před velkolepým otevřením obchodního domu.

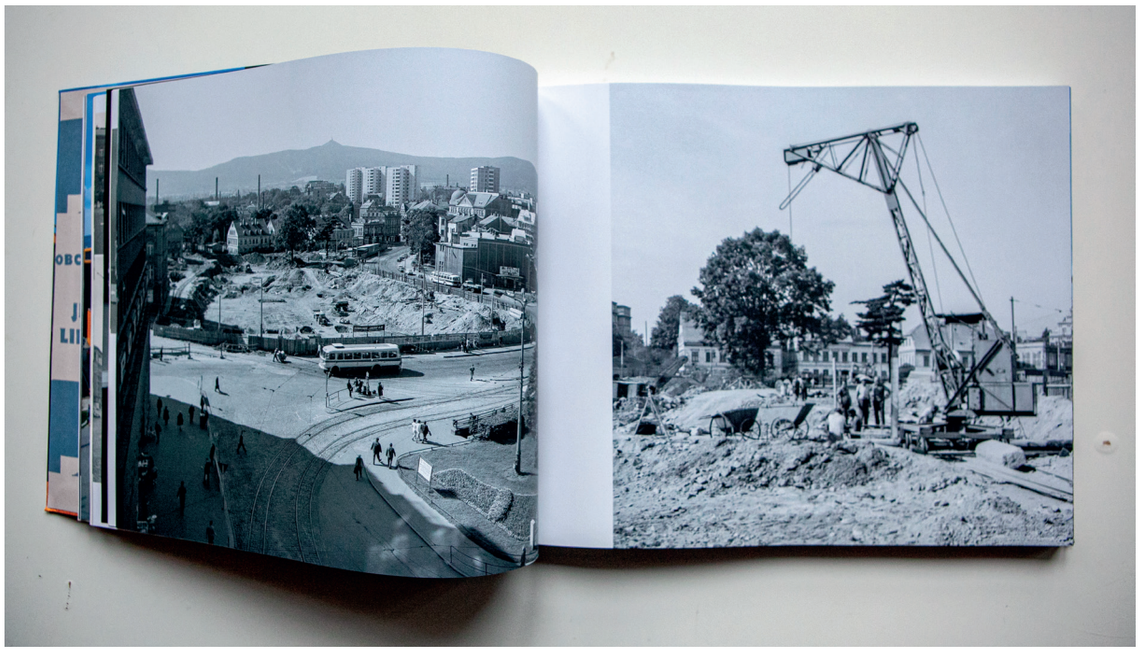

publikace Už nejdu do Ještědu_stavba_přefotografováno Šimonem Pikousem

OD Jested z ptaci perspektivy_ autor fotografie Karel Ctveracek

OD Jested_autor Jiri Jiroutek

bakalářkafinal oprava.indd 40 13.07.2025 12:50

Otevření. Archivní fotografie slavnostního zahájení střídají záběry interiéru budovy, detaily jednotlivých oddělení, čtenář je vtažen do děje. Vnímáme a dýcháme čistotu a svěžest ničím nedotknutých prostor. Archiv obohacuje knihu o detaily, celky i polo celky, o černobílé záběry, ale i barevné, které propůjčují zářivý pulzující zážitek. Grafický prvek úryvků novin z té doby přidává ráz pro pocit z lepších zítřků.

publikace Už nejdu do Ještědu_přefotografováno Šimonem Pikousem

V provozu. Fotografie dále pokračují v navození atmosféry čistého a nového prostředí, které je nedotknuté a připravené na objevování návštěvníků obchodního domu. Barevně sladěný interiér s designovými prvky, naleštěné skleničky i pulty, květiny, ramínka srovnané podle velikostí a barev oděvů, vitríny plné a kasy prázdné, to vše naleznete na výrazně osvětlených snímcích v prvních stranách kapitoly. Barevnost, energie a vzrušení z nového a nepoznaného, to jsou znaky snímků z doby otevření nákupního centra. Tento pocit se lehce oddálí připomenutím politické situace doby na černobílé fotografii s nápisem *„Za pevnou jednotu strany a lidu"* z archivu Miroslava Masáka, kde v po vzdálí zahlédneme ještě rozestavěný nynější liberecký kulturní dům. Pokračují fotografie interiéru v černobílé i barevné verzi, na snímcích se začínají objevovat i návštěvníci, kteří poprvé okusují nádech novoty. Další černobílé reportážní záběry dokumentují provoz v akci, cukrářky, prodavačky, návštěvníci s nákupními košíky čekající ve frontě. V lidech je zvědavost a zápal, fotografie jsou vypovídající, mají výraz doby. Závěrem kapitoly jsou znázorněné křiklavé vitríny, přeplněné reklamou, která má poutat například na pánskou a dámskou módu, na Vánoce, místní zoo, zimní kolekci obuvi nebo mléčné produkty. Přeplácané vitríny, tehdy inovativní, působí barevně agresivně. Následné strany doplňují celý kontext o vizuální prvky se článkem o rozdělení budovy na různá odvětví, ukázka otevírací doby, nápis *„Přejeme Vám příjemné nákupy a na brzkou shledanou"* či pohlednice s památkami Liberce, kde je znázorněn i obchodní dům Ještěd.

Fotografie Jiřího Jiroutka jsou použity v prvních stránkách publikace, a potom až v jejím závěru, na konci kapitoly V provozu je autorovo vnímání budovy barevné a romantické. Fotograf zvolil slunečné denní světlo, které je výrazově velmi kontrastní a díky modré obloze barevně kontrastuje i obložení budovy s právě blankytným nebem. Záběry jsou

bakalářkafinal oprava.indd 41 13.07.2025 12:50

vizuálně zajímavé, využití celků a polo celků znázorňuje brilantně budovu z různých úhlů. Fotografie nejsou tolik minimalistické, jako tomu u Jiřího Jiroutka bývá, na těchto snímcích využívá i okolí, kde jsou vidět zaparkovaná auta, procházející lidé, nákupní vozíky nebo kvetoucí záhon z protější ulice. Tyto faktory zboří závěrečným snímkem, který nejen díky zářivému detailu stavby, ale i díky odrazu zamilovaného páru v okenici, prodává výtvarné cítění umělce.

budova OD Ještěd__autor Jiří Jiroutek

OD Ještěd_exteriér_autor Jiří Jiroutek

V tomto duchu se nese následující kapitola *Ještěd očima*, kde autorovi snímky změní emoční zážitek. Černobílé fotografie v kapitole *Ještěd očima* jsou zaměřené na detail, geometrické stránky budovy a hrou se stíny, které vykresluje silně kontrastní denní světlo. Ještěd očima ale není část knihy zaměřena pouze na výtvarně silné fotografie Jiřího Jiroutka, jsou zde implikovány i malby obchodního domu od Lukáše Havrdy nebo vektorová

ilustrace od Evy Roverové. Zážitek z budovy perfektně doplňují černobílé fotografie Petra Šimra, který je významnou osobností liberecké fotografie především díky citu zachytit lidské příběhy skrze atmosféru města

a dané doby, jeho záběry prozrazují kouzlo denních okamžiků z ulic Liberce. Černobílé momentky jsou výrazovým prostředkem, který doplňuje celý příběh publikace.

bakalářkafinal oprava.indd 42 13.07.2025 12:50

OD Ještěd_černobílý detail_2_autor Jiří Jiroutek

OD Ještěd_černobílý detail_3_autor Jiří Jiroutek

OD Ještěd_černobílý detail_autor Jiří Jiroutek

OC O.D. VI. 105x145cm, kombinovaná technika na plátně, 2017_Lukáš Havrda

OD Ještěd_černobílý detail_4_autor Jiří Jiroutek

OD Ještěd_černobílý detail_5_autor Jiří Jiroutek

bakalářkafinal oprava.indd 43 13.07.2025 12:50

Liberec OD Ještěd 1983_autor Petr Šimr

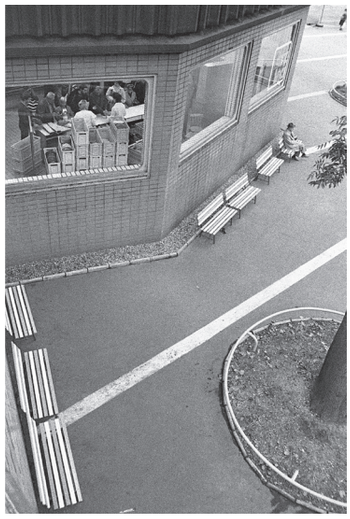

Liberec OD Ještd 1982_autor Petr Šimr

Epilog. Podještědská rýmovačka od Davida Vávry, 2019:

„Kdysi měl Liberec dva Ještědy
A jednoho Hubáčka
Však naprojektovat ty dva rozdílné
Nebyla až taková brnkačka
Byla doba socialismu
A ta nepřála kvalitě
Žili jsme v socreálné ulitě
Tak v SIALu hledali
Vhodné materiály
Na kopci to byli rybáři
A jejich pruty
Na Soukenném náměstí přivařil
Tmavohnědý plech z Řempa vruty
Slunce drželo svůj jas
Oranžově žlutý keramický kras
Ba i své lobby
A tak jiný SIALák
Vzal silný zmizík a tak ňák
Přišel Liberec o Ještěd jeden
Architekt Kousal
Osadil fórum, že bys koukal
Jak za říje jelen
A tak Liberec má dnes zlaté tele
Ne však dva Ještědy a Karla Hubáčka
Ale jeho pokračovatele.

bakalářkafinal oprava.indd 44 13.07.2025 12:50

Závěrečná kapitola obsahuje rýmovačku od Davida Vávry, vyjádření malíře Jaromíra Typlta, který popisuje své vlastní pocity z obchodního domu i text od Jiřího Suchomela, který komentuje zboření této stavby a varuje před opomíjením zachovávání historických budov. Konečná fotografie Jiřího Jiroutka, která naznačuje bourání obchodního domu Ještěd uzavírá celou publikaci a probouzí otázky reálného konce stavby. Autorův záměr bylo vynechat část demolice a nechat knihu radostnou, plnou nostalgie a vzpomínek na tento architektonický skvost, nehledě na jeho osud nebo odpůrce. Celkový dojem z knihy je nadšený, poutavý a osvobozující, avšak s náznakem tragického konce stavby.

OD Ještěd_demolice_autor Jiří Jiroutek

bakalářkafinal oprava.indd 45 13.07.2025 12:50

„Jirka, dokud byl zdravotně v pořádku, byl spolehlivý profesionál – špičkový fotograf reklamy a architektury. Zároveň to byl velmi citlivý a vnímavý výtvarný fotograf a můj kamarád. Byl pracovitý a ambiciózní. Znali jsme se dlouho, od samého začátku – oba jsme se specializovali na fotografii architektury. Já fotil víc v Praze nebo v zahraničí, Jirka hlavně v Liberci, takže jsme si příliš nekonkurovali. Během posledních deseti let jsme si k sobě našli blízkou cestu – lidsky i profesně. Byl to tehdy v Liberci snad jediný člověk, se kterým jsem si dokonale rozuměl jak lidsky, tak fotograficky.

První setkání bylo docela vtipné. Už jsem o něm slyšel, ale osobně jsme se poprvé potkali někdy v polovině devadesátých let v jedné architektonické kanceláři v Jablonci nad Nisou. Oba jsme tam přinesli zapaspartované velkoformátové diapozitivy obchodního domu Balon z Liberce – aniž bychom tušili, že jsme byli najati na stejnou zakázku. Seděli jsme v čekárně, překvapeně a podezíravě na sebe koukali… Byl to Jirka, kdo prolomil ledy a s noblesou se začal bavit. Od té doby jsme se často potkávali u grafika Pavla Akrmana – jeho studio se stalo takovou naší klubovnou.

Kromě toho, že obchodní dům Ještěd byla kvalitní a výrazná stavba, tak si pamatuji hlavně na griliášový pohár – ten jsem jedl jen tam a na vysílači Ještěd jsem měl svou svatbu – první svatbu v lanovce a svatební noc na Ještědu. Jirkovi jsem fotil jeho druhou svatbu – ta byla sice na radnici, ale s hostinou na Ještědu.

V Liberci jsem měl dům rodičů a v devadesátkách jsem rekonstruoval půdní byt, odkud byl nádherný výhled na Ještěd. Díky tomu jsem mohl sledovat nespočet světelných proměn a nechat se jimi fascinovat. Měl jsem stále připravený fotoaparát s objektivem 400 mm a začal jsem Ještěd fotografovat v různých situacích. Na kinofilmové diapozitivy a později i digitálně jsem zachytil tisíce snímků – stejné a přitom vždy jiné. Část z nich – 36 vzorků – použil Jirka v knize v podobě mozaiky na dvoustraně. Bohužel, po několika letech začal ve výhledu překážet strom ze sousedovy zahrady a už dobrých 20 let není možné stejný postup opakovat. Dál jsem Ještěd systematicky nefotil – věděl jsem, že nejlepší snímky má Jirka. V roce 2020 jsem ale fotil pro hotel Ještěd interiéry a pár exteriérů. Nebyla to pro mě obyčejná zakázka. Původní dobové interiéry totiž fotil můj profesor na FAMU, Pavel Štecha, který mě nasměroval k fotografii architektury. Byl to pro mě profesní vzor, a tak to byla pocta. (Jsou v knize: první vrstva – jeho fotografie, vložený pauzák se skicou návrhu, a pak přefocený stav z doby Jirkova fotografování.) A protože jsem Jirku respektoval, byl jsem rád, že jsem tam mohl něco vyfotit i já.

Ještěd je fotogenický díky svému geniálnímu architektonickému řešení složitého zadání. Výzvou je naopak to, že jako exponované turistické místo je zatížen „overturismem" a obrovským množstvím již vzniklých fotografií. Není snadné najít pohled, který ještě nebyl zachycen tisíckrát před vámi. Vysílač jsem zprvu fotil z okna jako osobní deník světelných proměn – v opakování a variacích jsem hledal vzorec a kouzlo. Byla to taková sběratelská záležitost. Jirka znal moje okno a fotografie z něj – a chtěl je do knihy právě kvůli tomu. Zakázkové focení interiérů o několik let později už bylo spíš řemeslo, tak jak jsem zvyklý i jinde, i když šlo o „posvátné místo". A pak proběhlo ještě jedno krátké, ale velmi intenzivní focení: https://krajina.alesjungmann.cz/ #jested

Obě knihy jsou skvělé a důležité. Před Fenoménem Ještěd tu byl pokus vydat knihu o významných libereckých stavbách s textem Zdeňka Lukeše – ten ale nevyšel. Jirka tehdy nabral cenné zkušenosti. Fenomén Ještěd byla první vydaná, sledoval jsem její vznik a hlavní očekávání bylo, aby se projekt vůbec podařilo dotáhnout do konce. Výsledek mě nadchl. U druhé knihy už jsem věděl, čeho je Jirka schopný, takže překvapení nebylo tak velké, ale kvalita opět vysoká. Velká škoda, že už Jirka nemůže pokračovat dál. Například kniha o designérovi nábytku Jiřím Jiroutkovi (jeho jmenovci) mohla být výborná.

Nevím o žádné srovnatelné publikaci. Tahle je komplexní – s kvalitní grafikou, obrazovou částí, poučným a čtivým obsahem, pestrou strukturou a širokým kontextem.

Dá se říct, že je opravdu pro každého – pro místní patrioty, turisty i milovníky architektury a designu. A to rozhodně není samozřejmost. Jedna z mých oblíbených fotografií v knize je třeba fotografie prezervativu ve tvaru Ještědu – ta mě opravdu pobavila. Ukazuje, kam až sahá fenomén Ještěd, i do těch nejbizarnějších okrajů.

bakalářkafinal oprava.indd 46 13.07.2025 12:50

Jirka dokázal svou vášeň pro Ještěd přetavit do nadčasových knih. Díky své umanutosti a pracovitosti je dotáhl do konce. Když o knize začal mluvit poprvé, neměl s takovým rozsahem zkušenost – a přiznám se, moc bych si tehdy na výsledek nevsadil. Vlastně bylo zvláštní, že do té doby žádné renomované nakladatelství podobně kvalitní publikaci o Ještědu nevydalo. Až přišel Jirka. Sice ještědský patriot, ale původem z Loun!

Já do hospod dřív moc nechodil. Do „Labáčku" mě vzal poprvé až Jirka, byl jsem tam s ním párkrát. Radši jsem seděl u něj v ateliéru a vedl nekonečné debaty o životě, umění a fotografii – u jeho oblíbeného krabicového Primitiva. To mělo výhodu *(nebo nevýhodu?), že nebyla vidět hladina... a často to trvalo až do rána, než jsme to vypili."*[34] vzpomíná fotograf Aleš Jungmann.

Zakousnuté bagry: demolice obchodního domu Ještěd

Architektonický klenot podle návrhů Karla Hubáčka a Miroslava Masáka šel nakonec roku 2009 k zemi. Svou plochou 8000 m^2 patřil k největším budovám svého druhu v České republice. Rozhodnutí o demolici nebylo jednohlasné a reakce byly bouřlivé. Byly i žádosti zařazení obchodního domu do kulturních památek, všechny ale skončili neúspěchem. Inspiraci v této stavbě zaznamenalo několik umělců, včetně Tomáše Forejta (*1971), který navrhl 3D model.[35]

„Demolici obchodního centra jsem programově nefotil, snad jako jediný z libereckých fotografů. Respektoval jsem tím i Jirkův postoj k tomu, aby kniha zachovala optimistický pohled. On sám projektu přinesl něco nenahraditelného – historický otisk. Dnes fotím přestavbu libereckého bazénu, mám ho těsně před zavřením, vyklízení, demolici, často na Jirku přitom myslím. Snažím se vidět věci jeho očima, co by ho asi zaujalo, jak by to nafotil on. A když jedu jednou za čas za Jirkou do Loun, vždycky si na cestě k němu udělám fotku krajiny, takový malý pozdrav." líčí fotograf Šimon Pikous.[36]

pro Jirku_autor fotograf Šimon Pikous

[34] JUNGMANN, Aleš, fotograf [písemné sdělení]. Liberec, 9. 6. 2025
[35] LOUDA, Jiří. Už nejdu do Ještědu. Před 15 lety se do obchodního domu zakously bagry. Online. *Liberecký deník*. 2024. Dostupné také z: https://liberecky.denik.cz/zpravy_region/foto-video-obchodni-dum-jested-demolice-ikona-zanik-bagr.html. [cit. 2025-05-22].
[36] PIKOUS, Šimon, fotograf [písemné a ústní sdělení]. Liberec, 12. 4. 2025

bakalářkafinal oprava.indd 47 13.07.2025 12:50

Publikační reflexe vysílače Ještěd v širším kontextu

Moje důvěrné krajiny, Siegfried Weiss, 2015

Krajinářská fotografie se zaměřením na přírodu v Libereckém kraji. Důraz na Jizerské hory a krajinu Ještědu. Záběry nedokumentují architekturu, pouze čistou barevnou fotografií zachycují krajinu. Západy slunce, skály, louky, zasněžené stromy, potůčky, kamenité artefakty, to jsou hlavní témata této knihy. Fotografie jsou doplněny o text, který pojednává o dané přírodě zachycené na fotografiích. Snímky se opakují, některé jsou ve špatné kvalitě i tisku, nemají jednotný řád ani barevné sladění. Kniha se pokouší tvářit jako tvůrčí, podle mého názoru bych považoval knihu spíše za turistickou než uměleckou. Toto tvrzení potvrzuje i závěrečná kýčová fotografie lesa s duhou na zadní obálce knihy.

Pod Ještědem: současná výtvarná scéna Liberecka, Markéta Kroupová (autorka úvodu), 2013

Jak už z názvu napovídá, kniha se zaobírá současnou výtvarnou scénou Liberecka. Publikace se tedy nezaměřuje na architektonický skvost vysílače Ještěd, jak by se podle obálky knihy, kde je fotografie Fenomén Ještěd od Jiřího Jiroutka, mohlo zdát. V knize jsou texty o umělcích přeložené vždy do anglického a německého jazyka, tento prvek můžeme porovnat s knihou Fenomén Ještěd od Jiřího Jiroutka. Publikace se zabývá z největší části malíři jako jsou Václav Benda, David Hanvald a další, hovoří i o graficích a sochařích. Zmíněný fotograf v publikaci je pouze Jiří Jiroutek, který také nafotografoval některé portréty zmíněných umělců v publikaci.

Ještěd, hora sportů a turistiky, Josef Lukeš a Jiří Antl, 2012

Kniha působí výrazně turisticky až učebnicově. Fotografie jsou laické, neuspořádané v nekvalitním tisku. Jsou zde záznamy o historii vysílače Ještědu a okolní krajiny. Několik stran se zaobírá historií vzniku a stavby budovy, tyto texty doplňují kresby a historické fotografie. Hlavní zaměření publikace je oblast sportu a turistiky v krajině Ještědu a jeho hor Liberecka od historie až do současnosti. Odborné texty doplňují laické, kompozičně nehodnotné fotografie, které mají úlohu především popisnou než uměleckou.

Ještěd: evidence hodnot poválečné architektury, Petr Vorlík (ed.), 2010

Kniha provází čtenáře celou historií vysílače Ještěd. Jsou použity snímky z archivu Otakara Binara, které pomáhají představit si původní vzhled interiéru Ještěd. Podobné i stejné záběry z archivu Otakara Binara se objevují v publikaci Fenomén Ještěd od Jiřího Jiroutka. Text je rozsáhlý, v některých částech publikace i v anglickém jazyce. Fotografie zde působí spíše doprovodně k textu publikace.

Ještěd 11x jinak: architektonická soutěž na vysílač a horský hotel na Ještědu v roce 1963 v textech a dokumentech, Jiří Křížek (ed.), 2014

Česko německá publikace, která pojednává o návrhu vysílače Ještěd a jeho vývoji. Text je doplněný o tisky původních novin, kde se píše o vyhoření původní boudy na Ještědu, nových projektech, rozhovoru s architektem Hubáčkem a o rozhodnutí vysílače Ještěd, a naskenované původní dopisy, kde se pojednává o návrhu architekta Hubáčka. Fotografie v této knize jsou minimálně, pouze archivní snímky původní chaty.

bakalářkafinal oprava.indd 48 13.07.2025 12:50

Horizont hory: krajina pod Ještědem, Jana Hájková Farská (ed.), 2024

Publikace psána v českém i německém jazyce. V knize se neobjevují fotografie vysílače Ještěd, pouze fotografie z výstav maleb, grafik a kreseb, které souvisí s krajinou nebo horou Ještěd, a které vznikly od 19. století po současnost. V některých malbách současné tvorby se objevuje i architektonický skvost vysílač Ještěd. Ku příležitosti této knihy proběhla výstava v Oblastní galerii Liberec (14. 6.– 13. 10. 2024).

Vzpomínky na Ještěd, Ještěd 73 z. s., 2015

„Od svého založení v roce 2012 se spolek Ještěd 73 snaží přispět k navrácení lesku národní kulturní památce Horskému hotelu a televiznímu vysílači Ještěd, a to při zachování její původní jedinečnosti a originality. Ještěd byl otevřen v roce 1973. Připojit se ke snaze vrátit mu původní lesk, a přitom zachovat jeho dřívější tvář."[37]

Kniha obsahuje rozhovory se šesti osobnostmi související se stavbou vysílače a hotelu Ještěd. Jsou to Jana Brychtová, Karel Wünsch, Miroslav Jirásek, Marie Rychlíková, Otakar Binar a Václav Bůžek. V publikaci se objevují portréty osobností a archivní snímky, které souvisejí s interiérem Ještědu, stavbou Ještědu i jeho vybavením. Některé snímky jsou stejné, jako se objevují v knize Fenomén Ještěd od Jiřího Jiroutka.

Závěr

Bakalářská práce se věnovala vizuálnímu ztvárnění vysílače a hotelu Ještěd a obchodnímu domu Ještěd v kontextu fotografické tvorby Jiřího Jiroutka, přičemž důraz byl kladen na dvě zásadní publikace – *Fenomén Ještěd* a *Už nejdu do Ještědu*. Obě tyto práce ukazují nejen autorovu hlubokou fascinaci ikonickou libereckou stavbou, ale také schopnost prostřednictvím fotografie vytvářet dialog mezi minulostí a současností, mezi dokumentem a výtvarnou výpovědí. Analýza těchto fotografických cyklů ukázala, že Jiroutkův přístup výrazně přesahuje rámec dokumentace; jedná se o hluboce subjektivní výpověď, která reflektuje nejen osobní vztah k architektuře a městu Liberci, ale i proměny kulturní paměti a identifikace s místem. V autorových snímcích se snoubí preciznost kompozice, cit pro detail a schopnost evokovat atmosféru místa s hlubokým osobním vztahem k tématu, a tím stavby jako Ještěd povyšuje na objekty hlubší kulturní i osobní rezonance.

V kontextu české fotografické scény po roce 1989 představuje jeho tvorba důležitý příspěvek k diskusi o roli architektonické fotografie – nejen jako prostředku dokumentace, ale jako svébytného výtvarného vyjádření. Jiroutkův metodologický přístup je založen na respektu k místu, autorům staveb i času, v němž objekty vznikly a žily. Tímto způsobem autor nejen uchovává vizuální paměť objektu, ale také podněcuje diskusi o hodnotě a osudu architektonického dědictví.

Ztráta zraku, která v roce 2023 zásadně změnila Jiroutkův život, dává jeho dílu nový, existenciální rozměr. Fotografova tvorba tím získává charakter uzavřeného, ale trvale hodnotného odkazu, který má schopnost inspirovat další generace jak svou výtvarnou precizností, tak autentickým vztahem k prostředí. Jeho práce nám připomíná, že fotografie a umění obecně může být prostředkem nejen estetického zachycení skutečnosti, ale také hluboké empatie, paměti a občanské angažovanosti.

[37] Ještěd73. Online. Jested73.cz. Dostupné také z: https://www.jested73.cz. [cit. 2025-05-20].

bakalářkafinal oprava.indd 49 13.07.2025 12:50

Seznam literatury

Literatura

BERAN, Lukáš, ŠVÁCHA, Rostislav (ed.). *Sial: Soupis účastníků systému Mezinárodního standardního číslování hudebnin - ISMN - v České republice: stav k .. Olomouc:* Arbor vitae, 2010. ISBN 978-80-87164-41-9. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201008/contents/nkc20102108644_1.pdf.

BIRGUS, Vladimír. *Absolventi Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě 1991-2006.* Opava: Slezská univerzita v Opavě, c2006. ISBN 80-7248-378-1., JIROUTEK, Jiří. Jiří Jiroutek: osobnosti = personalities. Zuzana ŠTĚPANOVIČOVÁ (autor úvodu), Richard DRURY (autor úvodu), Josef MOUCHA (autor úvodu). [Liberec]: J. Jiroutek, 2012. ISBN 978-80-260-1481-2.)

FARSKÁ HÁJKOVÁ, Jana (ed.). *Horizont hory: krajina pod Ještědem = Horizont des Berges : Landschaft unter dem Jeschken.* [Liberec]: Lázně – Oblastní galerie Liberec, [2024]. ISBN 978-80-87707-66-1.

JIROUTEK, Jiří. *Fenomén Ještěd. 2.*, rozš. vyd. Liberec: Fenomén Ještěd, c2008. ISBN 978-80-254-2225-0.

JIROUTEK, Jiří. Jiří Jiroutek: *osobnosti = personalities.* [Liberec]: J. Jiroutek, 2012. ISBN 978-80-260-1481-2.

JIROUTEK, Jiří. *Už nejdu do Ještědu.* Liberec: Fenomén Ještěd, 2019. ISBN 978-80-270-7110-4.

KROUPOVÁ, Markéta (autorka úvodu). *Pod Ještědem: současná výtvarná scéna Liberecka = Under Ještěd: the current artistic scene of the Liberec region = Unter dem Jeschken: die zeitgenössische Kunstszene um Liberec.* V Liberci: Oblastní galerie, 2013. ISBN 978-80-87289-22-8.

KŘÍŽEK, Jiří (ed.). *Ještěd 11x jinak: architektonická soutěž na vysílač a horský hotel na Ještědu v roce 1963 v textech a dokumentech = Der Ještěd 11x anders: Architekturwettewerb für den Sender und das Berghotel auf dem Ještěd im Jahre 1963 in Texten und Dokumenten.* V Liberci: Technická univerzita v Liberci, Fakulta umění a architektury, c2014. ISBN 978-80-7494-070-5. Dostupné také z: http://krameriusndk.nkp.cz/search/handle/uuid:eac89da0-5256-11e6-ab2f-005056827e52.

LUKEŠ, Josef. *Ještěd, hora sportů a turistiky.* Liberec: Knihy 555, 2012. ISBN 978-80-86660-34-9

MASÁK, Miroslav (ed.). *Architekti SIAL: Soupis účastníků systému Mezinárodního standardního číslování hudebnin - ISMN - v České republice*: stav k .. Praha: KANT, 2008. ISBN 978-80-86970-79-0. Dostupné také z: http://krameriusndk.nkp.cz/search/handle/uuid:5cf75c10-7e12-11ee-bf21-005056827e52.

VÁLKOVÁ, Lada. *Uznávaný fotograf přišel o zrak, lidé mu na pomoc poslali už skoro milion.* Online. Idnes. 2023. Dostupné také z: https://www.idnes.cz/liberec/zpravy/jiri-jiroutek-fotograf-potemnel-prisel-o-zrak-nevidomy.A230901_095521_liberec-zpravy_jape.

VORLÍK, Petr; FRAGNER, Benjamin a BERAN, Lukáš (ed.). *Ještěd: evidence hodnot poválečné architektury = an inventory of the qualities of post-war architecture.* Praha: Výzkumné centrum průmyslového dědictví a Fakulta architektury ČVUT v Praze ve spolupráci s Národním památkovým ústavem, 2010. ISBN 978-80-01-04475-9.

Vzpomínky na Ještěd. Liberec: Ještěd 73, [2015]. ISBN 978-80-260-9067-0.

WEISS, Siegfried. *Moje důvěrné krajiny: ve stínu Ještědu.* [Příchovice]: Buk, 2014. ISBN 978-80-87198-01-8.

Internetové zdroje

BcA. Jiří Jiroutek, QEP. Online. JIŘÍ JIROUTEK | PHOTOGRAPHER. Dostupné také z: https://jiroutek.work/author/. [cit. 2025-05-23].

BENKO, Julius. (Ne)černobílý Jiří Jiroutek. Online. *Světlik*. 2022, č. 83, s. 46-48. Dostupné také z: https://www.kvkli.cz/getFile/id:47095. [cit. 2025-04-28].

bakalářkafinal oprava.indd 50 13.07.2025 12:50

ČTK. Online. Dostupné také z: https://www.ctk.cz. [cit. 2025-05-10].
DOSTÁL, Martin. *David Hanvald*, H20. Online. Dostupné také z: http://www.davidhanvald.com/cz/2020%20kunst%20kout.html. [cit. 2025-05-13].
DURCZAK, Ondřej. JIŘÍ JIROUTEK – OSOBNOSTI ČESKÉ KULTURNÍ SCÉNY. Online. 2012. Dostupné také z: http://itf.cz/index.php?text=222-jiri-jiroutek-osobnosti-ceske-kulturni-sceny. [cit. 2025-05-14].
FOMEI a DUCHOSLAV, Josef. *Černobílá fotografie | Rozhovor s Jiřím Jiroutkem*. Online. Youtube. 2021. Dostupné také z: https://www.youtube.com/watch?v=wuoVXJT-Vul. [cit. 2025-05-22].
Ještěd73. Online. Jested73.cz. Dostupné také z: https://www.jested73.cz. [cit. 2025-05-20].
Jiroutek.work. Dostupné také z: https://jiroutek.work/fenomen/kontakt/. [cit. 2025-05-20].
Jiří Jiroutek. Online. Archiweb. Dostupné také z: https://www.archiweb.cz/jiri-jiroutek-1.
BcA. Jiří Jiroutek, QEP. Online. JIŘÍ JIROUTEK | PHOTOGRAPHER. Dostupné také
Jiří Jiroutek. Online. Archiweb. Dostupné také z: https://www.archiweb.cz/jiri-jiroutek-1. [cit. 2025-05-24].
KALÁTOVÁ, Iveta. Schůzka u Sirek, kakao v mlíčňáku nebo pivo v Kotelně. Už nejdu do Ještědu. Online. In:. Liberec: Český rozhlas Liberec, Dopoledne pod Ještědem, 2020. Dostupné také z: https://liberec.rozhlas.cz/schuzka-u-sirek-kakao-v-mlicnaku-nebo-pivo-v-kotelne-uz-nejdu-do-jestedu-8133794. [cit. 2025-05-22].
Když se chlapi sejdou v inspirující hospodě a slovo dá slovo, může z toho vzniknout nejen Kunst Kout, ale i Kunst Hala. Online. *Genus*. 2021. Dostupné také z: https://genus.cz/vice-temat/regionalni-um/kdyz-se-chlapi-sejdou-v-inspirujici-hospode-a-slovo-da-slovo-muze-z-toho-vzniknout-nejen-kunst-kout-ale-i-kunst-hala-n513408.htm. [cit. 2025-05-22].
Kunst spolek. Online. Kunsthala.cz. Dostupné také z: https://kunsthala.cz/podrobnosti-o-projektu/. [cit. 2025-04-23].
LAURINOVÁ, Petra a ČTK. Liberecký fotograf Jiroutek představí kouzlo Ještědu. Online. *Archiweb*. Dostupné také z: https://www.archiweb.cz/n/vystavy/liberecky-fotograf-jiroutek-predstavi-kouzlo-jestedu. [cit. 2025-05-21].
Liberecká škola foto grafická. Online. Dostupné také z: www.lsfliberec.cz/lektor/jiroutek. [cit. 2025-05-13].
LOUDA, Jiří. Už nejdu do Ještědu. Před 15 lety se do obchodního domu zakously bagry. Online. *Liberecký deník*. 2024. Dostupné také z: https://liberecky.denik.cz/zpravy_region/foto-video-obchodni-dum-jested-demolice-ikona-zanik-bagr.html. [cit. 2025-05-22].
OGL jiroutek skládačka: Jiří JIROUTEK – Bílá, Černá, HORIZONT. Online. In:. Dostupné také z: https://www.ogl.cz/attachments/files/ExhibitionFileScheme/OGL%20jiroutek%20skládačka%20CZ%20posledn%C3%AD%20verze%2022.1..pdf?v51. [cit. 2025-05-22].
Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné také z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jiř%C3%AD_Jiroutek. [cit. 2025-05-24].
PUČEROVÁ, Klára. Fenomén Ještěd | fenomén Hubáček. Online. *Earch, Magazín o architektuře*. Dostupné také z: https://www.earch.cz/architektura/clanek/fenomen-jested-fenomen-hubacek. [cit. 2025-05-12].
SEVEROČESKÉ MUZEUM V LIBERCI. Ještěd 50 - výstava v Severočeském muzeu v Liberci. Online. *Archiweb*. Dostupné také z: https://www.archiweb.cz/n/vystavy/jested-50-vystava-v-severoceskem-muzeu-v-liberci. [cit. 2025-05-22].
Umělci mají v Liberci nový kout, moderní obrazy nad hlavami pivařů. Online. *Idnes.cz*. 2020. Dostupné také z: https://www.idnes.cz/liberec/zpravy/liberec-umelci-kunst-kout-labsky-zamek-hospoda-galerie.A200526_125326_liberec-zpravy_jape. [cit. 2025-05-12].
VÁLKOVÁ, Lada. Uznávaný fotograf přišel o zrak, lidé mu na pomoc poslali už skoro milion. Online. *Idnes*. 2023. Dostupné také z: https://www.idnes.cz/liberec/zpravy/jiri-jiroutek-fotograf-potemnel-prisel-o-zrak-nevidomy.A230901_095521_liberec-zpravy_jape. [cit. 2025-05-22].

bakalářkafinal oprava.indd 51 13.07.2025 12:50

Výpovědi

AKRMAN, Pavel, grafický designér [ústní sdělení]. Liberec, 2.6. 2025
ČTVERÁČEK, Karel, fotograf [písemné sdělení]. Liberec, 29. 5. 2025
JUNGMANN, Aleš, fotograf [písemné sdělení]. Liberec, 9. 6. 2025
PIKOUS, Šimon, fotograf [písemné a ústní sdělení]. Liberec, 12. 4. 2025
ŠIMR, Petr, fotograf [písemné sdělení]. Liberec, 10. 5. 2025

Fotografie

Autor fotografie Jiří Jiroutek, použito z webu: http://www.davidhanvald.com/cz/2020%20kunst%20kout.html
Archiv Akrman Pavel
Archiv Čtveráček Karel
Archiv Radek Drbohlav
Archiv Pikous Šimon
Archiv Šimr Petr

Přílohy

Rozhovory

Rozhovor Jiřího Jiroutka s Josefem Duchoslavem na youtubovém kanále FOMEI, 2021

V roce 2021 si do svého živého vysílání na youtubovém kanále FOMEI na debatu u kávy pozval Josef Duchoslav fotografa Jiřího Jiroutka. Tento přátelský rozhovor objasňuje některé otázky v oblasti tvorby Jiřího Jiroutka a poskytuje jeho vyjádření k začátkům volné tvorby, kariéry i vztahu k Liberci a Lounům. Mimo jiné samozřejmě i impuls k tvorbě souborů a později stejnojmenným publikacím *Fenomén Ještěd* a *Už nejdu do Ještědu*.

„Jak to vlastně máš, liberečák nebo louňák? Co víc?

Já jsem tak jako střídavě nevěrnej. Žiji v Liberci od 18 let a narodil jsem se v Lounech, tam jsem odmaturoval a odešel jsem studovat na Vysokou školu strojní a textilní, nositelku řádu práce. To studium jsem nedokončil, nicméně Liberec mě očaroval svým způsobem a zůstal jsem tam. Šel jsem pracovat do Naivního divadla, protože mě tehdy lákalo divadlo, kultura a umění. Pět let jsem žil jako kulisák, úžasnej život. V divadle jsem začal fotografovat, a tam se odvíjí i ten další příběh. Na Louny mám ale velikou vazbu, mám tam spoustu přátel, rodinu, rodiče, sestry. Dělal jsem zde několik projektů, jezdím tam fotografovat výstavy a vernisáže, jezdím tam na letní sympózia, který pořádá Lenka Sýkorová na počest Zdeňka Sýkory, slavnýho lounskýho malíře. Jsem tam prostě velmi často.

Liberec tě musel nějak očarovat, že si v něm zůstal.

Když jsem přijížděl do Liberce, bylo to koncem září, začátkem října, tak mě úplně fascinovala ta barevnost. Na kopce jsem zvyklej, protože u Loun je Český středohoří, který je přenádherný. To mám vždycky slzu v oku, když se tam vracím. Ale když jsem viděl siluetu Ještědu a na něm tu krásnou stavbu a po levý ruce ty Jizerský hory, který byly probarvený, tak už jsem si v tom autobuse říkal, že se mi tam určitě bude líbit. To, že jsem tam zůstal, na to ukazuje.

bakalářkafinal oprava.indd 52 13.07.2025 12:50

Teď aktuálně učíš v Liberecké škole fotografie, Evy Rozkovcové a Šimona Pikouse, kde učíš analogovou fotografii mimo jiné. Jak vnímáš aktuálně zájem frekventantů o analog a starý techniky?

Já mám pocit, že to lidi pořád baví. Hlavně pro naše nový frekventanty těch kurzů je to často první setkání s analogovou fotografií a pro ně je to úplný kouzlo. To je někdy opravdu zábavný sledovat to jejich nadšení, když zjišťujou, jak to funguje. To je moc milý a ten zájem určitě je. Myslím si, že je to vidět na všech fórech a diskusích, případně na prodeji fotografických materiálů. Pro mě je to královská disciplína fotografie, fotografovat na film.

Jak si se vůbec k fotografii dostal, kdy si myslíš, že si jí nějak propadl? Jak ty si se seznámil s fotkou, kdy tě dostala?

První moje fotografická zkušenost byla, kdy jsem fotografoval akty. Bylo mi asi 13 nebo 14 let. Byli jsme na dovolený v NDR a tam byla moc krásná plavčice, tak jsem požádal mý rodiče a oni mi koupili takovej plastikovej fotoaparát. Myslím, že se to jmenovalo Beirette a já jsem ji fotografoval nahou na nudistický pláži, ale nikdy z toho žádné fotografie nebyly, protože ten film se potrhal. Ale teď vážně, k fotografování jsem se dostal právě v Naivním divadle, kde jsem začínal. Já jsem tedy začínal v divadle F. X. Šaldy v činohře, a pak mě kamarádi přemluvili, že když půjdu dělat s těma loutkama, že to nebude taková těžká práce. Tam jsem tedy začal fotografovat, jezdil tam za náma fotograf Pepa Ptáček, což je taky známý jméno v oblasti fotografie. Fotografoval černobíle na film a říkal nám, jak je to složitý nafotografovat ty světlý loutky na tmavým pozadí, na tom sametu. To mě zaujalo, jak je to náročný, protože když jde něco samo, tak to mě nezajímá. Když je to náročný, tak je to výzva, tak jsem začal fotografovat. Já jsem měl teda ještě velikou výhodu, že jsme tam měli řidiče Petra Šimra, kterej vedl fotoklub. Ten mi dal takovou tu průpravu technickou, naučil mě vyvolávat filmy a ukázal mi, jak se zvětšuje, takže já jsem si velice rychle pořídil vlastní fotokomoru, a pak jsem měl velkej vzor, a to byl Ladislav Postupa, libereckej fotograf. Prakticky jsem do toho hnedka naskočil, měl jsem tolik sebevědomí, že jsem poslal svý první snímky do soutěže, bylo to krajský kolo v kategorii do 25 let. Získal jsem první místo, tím mě narostl hřebínek, tak jsem si založil živnost fotografa. A pak teda jsem si říkal, že bych se o tom přece jenom měl něco dozvědět, tak jsem se přihlásil na Institut a byl jsem přijat, absolvoval jsem ho, a tam jsem si teda doplnil to chybějící vzdělání. To je můj příběh začátku setkání s fotografií.

Naivní divadlo bylo krátce po revoluci?

To bylo přesně přes revoluci. Já si pamatuju, že mám ukončený studium na vysoký škole 23. března, což je dva dny po mejch narozeninách, 89. roku. To jsem nastoupil do divadla, to jsem vlastně v tý době, kdy probíhala tahleta revoluce, nějak zrovna migroval z toho velkýho divadla do toho Naivního. Nicméně jsem měl samozřejmě napojení na tu partu mejch kamarádů, spolužáků a společně jsme diskutovali, scházeli se, vymejšleli letáky, akce, shromáždění a tak dále. Bylo to tak v tom období.

Jakej byl tvůj první fotoaparát, kterým si šel už jako vážně?

Skutečnej. To jsem dostal od mýho kamaráda Ládi Zachardeli. On říkal, že to musím všude říkat, že to je důležitý. Věnoval mi ruský fotoaparát Zenit. Ono se s tím nedá moc fotografovat, ale dají se s tím zatloukat i hřebíky. Má to kupodivu docela dobrou optiku. S tím jsem vlastně dělal svoje první fotografie. Seriózní fotoaparát jsem si koupil, když jsme byli s divadlem na zájezdu ve Španělsku, tak tam jsem vzal veškerý svoje diety, všechny našetřený peníze, půjčil jsem si od kamarádů a koupil jsem si pentax, kinofilmovej pentax, s tím jsem absolvoval celej Institut. Později jsem přešel na Nikon, ten jsem měl poměrně dlouho, spoustu objektivů. F3 jsem měl, krásnej aparát. Tím, že jsem se pak věnoval fotografii architektury, technický a reklamní fotografii, tak jsem pak pracoval s optickou hlavicí Sinar 4x5

bakalářkafinal oprava.indd 53 13.07.2025 12:50

palců. Později se nedalo už konkurovat nástupu digitálních fotoaparátů. Nikon jsem nakonec prodal, protože jsem nemohl sehnat shiftovací objektiv. Byl jsem zvyklej z toho Sinaru, že jsem si rovnal ty svislice a upravoval jsem si tu rovinu ostrosti, jak jsem potřeboval, takže jsem si koupil systém Canon, kterej měl shiftovací objektiv čtyry a dvacítku, což je stále můj nejpoužívanější objektiv na tom digitálu. Tři měsíce na to přišel Nikon se shiftem, ale už to tak bylo. Teď jsem si právě z nostalgie, je to asi dva roky, jsem si koupil *zpátky Nikon. Ještě jsem* s ním nevyfotografoval ani jeden film, mám k tomu asi 8 objektivů. Koupil jsem si ho jen z tý nostalgie, protože to byla velká část mýho života.

Já tě vnímám víc jako výtvarnýho než komerčního fotografa. Jak se ti podařilo skloubit to výtvarno a tu komerci?
Ono si to nějak tak řeklo samo, když jsem si šel žádat o ten živnostňák, tak jsem říkal „Dobrý den, paní, já chci bejt umělec. Já tady mám diplom, já jsem vyhrál." Byl jsem takovej nadšenej a měl jsem pocit, že všechno je možný. Paní mi řekla, že to nejde, že bych musel bejt herec nebo zpěvák nebo výkonnej umělec, že nemůžu bejt fotograf. Já jsem říkal, že všude jinde to jde, a ona, že u nás to prostě nejde, tak jsem se stal živnostníkem a poskytuju fotografický služby od tý doby. Měl jsem ale vztah k tomu výtvarnu velmi silnej, u nás v rodině to nebylo. Myslel jsem si, že ani v příbuzenstvu, pak se ukázalo, že částečně možná ano. Měl jsem příjemnou průpravu, když jsem byl na gymnáziu, tak mě rok učil Ladislav Mirvald, lounský malíř. Znal jsem se osobně s panem Zdeňkem Sýkorou, občas jsem k nim chodil na návštěvu, protože se s ním můj táta kamarádil, takže takhle jsme se poznali. Prostě jsem měl silnej vztah k tomu umění, neskutečně mě to lákalo, proto i to rozhodnutí, jít pracovat do toho divadla. Já jsem si neuměl představit, že bych dělal inženýra. To, co jsem si přál studovat, jsem nemohl kvůli prospěchu, protože jsem měl bejt vyhozenej z ruštiny, nakonec jsem „s odřenejma ušima" prolezl. Mě prostě bavilo to fotografování, je mi potom vlastně jedno v uvozovkách, co fotografuju, protože já se snažím tu fotografii udělat výtvarnou, ať už je to portrét, fotografie soustruhu nebo lahve vína. Ty fotografie, který jsem si dělal pro sebe, ty úplně výtvarný, to nebyla šance, že bych se tím uživil. V tý době, co jsem studoval školu, tak už jsem měl rodinu, takže jsem samozřejmě taky musel nosit nějaký peníze domů. Fotografoval jsem tedy architekturu, dělal jsem reklamu, zkoušel jsem sklo, šperky, bižuterii, protože to bylo v sousedním Jablonci. Byla to poměrně náročná disciplína, nebylo moc těch, který by to zvládali v tý kvalitě, která byla potřeba pro ty katalogy, kalendáře, plakáty. Bylo to poměrně zajímavý a poměrně rychle jsem se v tom zaběhnul. Získal jsem si nějaký okruh klientů, to mě úplně v pohodě živilo, velice příjemný to bylo a dovolilo mi to pořídit si tu techniku, kterou bych si asi jako amatér nekoupil. Umožnilo mi to dostat se na místa, myslím fotografie, kam bych se třeba normálně nedostal. Ono to spolu souvisí, jednou jsem viděl takovej hezkej dokument, a tam jeden student fotografický školy říkal „Fotografie je způsob života." a říkal mi jeden můj známej astrolog, že v poslední době ho navštěvuje několik fotografů, a že všichni jsou takový trošku divný, že to je asi tím, jak se díváme na svět přes tu optiku. Tak já jsem si říkal, že to je super, že budu lidem ukazovat, jak vidím svět já. Někomu teda připadaj ty fotografie smutný, někomu jako kresby nebo grafiky, mluvím teda o tý výtvarný fotografii, ale já jsem vlastně vystudoval výtvarnou fotografii, Institut tvůrčí nebo výtvarné fotografie. Tam jsem si trochu vytřibil to vnímání, kromě toho že jsem se tam dozvěděl spoustu technických věcí, historie fotografie a tak. Věci, který mě předtím nezajímaly. Fotografoval jsem si pro radost a z radosti, a když jsem vystudoval, tak jsem nebyl schopný půl roku stisknout spoušť, pořád jsem viděl ten vztyčený prst pánů profesorů, ale jsem vděčnej, že mi tyhle základy dali. Školu vedl Vladimír Birgus, což je absolutní pojem v české fotografii. Zažil jsem třeba pana profesora Šmoka, učil mě pan Bílek, učil mě Jindřich Štreit, učil mě pan Stibor, takže já jsem ještě poznal celou tu starou gardu, když řeknu v uvozovkách, těch pánů fotografů.

bakalářkafinal oprava.indd 54 13.07.2025 12:50

Stále se účastníš nějakých fotosoutěží, výhradně posíláš svoje práce do zahraničních soutěží. Jaký zahraniční soutěže nebo fotosoutěže tě zajímají?

Já už řadu let, nevím, jestli deset, možná víc, obesílám Black & White Spider Awards. Což je fotografická soutěž pro profesionály i amatéry, má vypsanejch několik kategorií, je v tom i módní fotografie, sportovní fotografie, ale černobílá. Sejde se tam vždycky spousty tisíc snímků a vždycky je nesmírně zajímavý sledovat to, jak se podobnýmu tématu věnuje i někdo jinej, jak k němu přistupuje i někdo jinej, protože fotografové jsou nejprve nominovaní, a pak se vybírají tři vítězný z nominovaných. Nominovaný jsou zveřejnění na webu. Soutěž je otevřená pro celej svět s poměrně rozumným vstupným, pár dolarů. Mně se teda ještě nepovedlo vyhrát první místo, mám zatím několik nominací a mám pocit, že dvě druhý místa. Já, jak jsem takovej soutěživej, tak bych rád zvítězil alespoň jednou. Obesílám to, protože jsem soutěživej a rád vyhrávám, ale taky je důležitý, protože člověk se donutí sledovat, co dělaj jiní. Neuzavře si svoji bublinu a neříká si: já jsem nejlepší a ostatní mě nezajímaj. Beru to jako takový to poměřování se, že jsem pořád v nějaký realitě, a jestli se nějakým způsobem ty moje práce vyvíjej, jestli pořád někoho zajímaj.

Na co si z těch soutěží tak nejvíc hrdej?

Nevyhrál jsem tu soutěž, ale přišlo mi ocenění poroty. Obeslal jsem soutěž Hasselblad masters. Poslal jsem tam soubor pět fotografií z Ještědu, které jsou právě v tý knize „Fenomén Ještěd". Dostal jsem dopis a diplom od poroty, že se jim to líbilo, ale protože o vítězi hlasovala veřejnost, tak jsem neměl dostatečný počet bodů, abych se umístil.

Mám tady pár ukázek ze souboru Fenomén Ještěd. Co tě přivedlo k tomu, že ses vůbec týhle stavbě věnoval až tak, že vznikla i publikace? Co tě přivedlo k Ještědu, co tě na něm tak fascinovalo?

To byla taková fascinace od samýho začátku. Jak jsem říkal, když jsem poprvý v životě přijížděl do Liberce, tak v tu chvíli mě to chytlo. Já jsem si celou dobu říkal, co mě na tom tak zajímá, protože ta architektura je naprosto výjimečná. Svým provedením, dobou vzniku, umístěním tý stavby, prostě ve všech aspektech je jedinečná, takže fenomenální. Pro sebe jsem si našel společnej moment s těma svejma rodnejma Lounama, protože v Lounech stojí nádhernej chrám svatýho Mikuláše a já jsem zjistil, že křivka těch věží chrámu je takřka identická s křivkou stavby toho vysílače. Možná to to má společný, a to mě k tomu dovedlo. Od malička jsem chodil vždycky se zvrácenou hlavou, protože jsou úzký ulice od toho chrámu, a obdivoval jsem, co lidi dokážou postavit. Měl jsem velikánský štěstí, že jsem měl toho kamaráda Láďu, co mi věnoval ten první fotoaparát a jeho paní, jeho manželka je dcera Otakara Binara, což je autor interiéru Ještědu, takže tomu se nedalo vyhnout. Já jsem ten Ještěd nefotografoval z dálky, tak jako turisticky, protože těch fotografií bylo spoustu, tak proč bych to dělal. Některý byly úplně úžasný a mně se nechtělo tam čekat na nějaký světlo, tak jsem šel blíž. Mě zajímala ta stavba, ta technika, to provedení. To, jak je to tam prostě všechno udělaný, protože to bylo nesmírně výtvarný. Měl jsem možnost během příprav tý knihy, já jsem ten materiál sbíral asi pět let, se potkat a navštěvovat Karla Hubáčka, Otu Binara, Karla Vinše, který dělal jídelní a nápojový servis, hlavně většinu těch lidí, co se na tom návrhu podíleli, což byl neskutečnej zážitek. Do dneška mě na tom fascinuje to, jak ten Hubáček uměl ty lidi dát dohromady, zadat jim nějakou práci, úkol a nechat je tvořit, a to co vymysleli potom dokázali prosadit v tý době, kdy to vznikalo. V čas, kdy nebylo nic jinýho, všechno bylo typizovaný a oni si vymysleli, že to bude takhle, aby to bylo hezký a udělali to a byli schopný „nakazit" další, aby se podíleli na tý výrobě, na tý produkci. Ty lidi to dělali opravdu s nadšením, to je pro mě dneska takřka nepředstavitelný, a to jsem si z toho odnesl.

bakalářkafinal oprava.indd 55 13.07.2025 12:50

Na začátku, když jsem tě představoval, tak jsem zmínil, že jsi držitelem certifikátu QEP. Můžeš k tomu něco říct? Co to je vlastně QEP?

Já jsem ho získal za soubor portrétních fotografií. Ten certifikát QEP znamená „kvalifikovaný evropský fotograf" a uděluje ho asociace evropských profesionálních fotografů, je tam několikačlenná komise a snímky do výběru se předkládaj anonymně, musej mít jednotnej formát, nesmí to mít žádný značky a tak dále. Já jsem předložil 12 portrétů černobílých. Z cyklu, kterej jsem zpracovával už několik let, jmenuje se Osobnosti, černobílé portréty umělců a lidí spojených s kulturou.

Abych dostal certifikát, tak to vyžadovalo členství v Asociaci profesionálních fotografů, a to jsem tehdy byl. Já jsem potom vystoupil, důvody nemusím rozebírat, prostě jsem se názorově nesešel. Přišla tam výzva od Tomáše Dvořáka, myslím že byl dokonce předseda. On říkal, to jsou výborný portréty, zkus to do toho Bruselu poslat. No tak jsem to poslal a vyšlo to. V době, kdy jsem ho získal, tak jsem byl nejmladším držitelem v Český republice, protože nás bylo pár. Myslím, že kolega Aleš Jungmann je o něco mladší, ten získal ten certifikát následně po mně. Je to titul, kterej se používá za jménem, je to titul od nějaký odborný zdatnosti nebo znalosti. Mělo by ti to usnadnit získávání zakázek v tom oboru. Pravdou je, že většina asociací, těch evropských, tohle nesmírně ctí. U nás jsme se o to snažili taky, ale mně to právě přišlo, že to nemá konce, že se pořád jenom schůzuje a nikam se nedostáváme, takže jsem z tý asociace vystoupil a věnoval jsem se svý práci a svejm projektům. Nicméně certifikát mi zůstal. Když už nás bylo deset v Český republice v roce 2005, tak jsem si řekl, že bychom se měli nějak spojit. Našli jsme vydavatele a vydali jsme publikaci. Tehdy jsem spolupracoval s Pavlem Akrmanem, který ji graficky navrhnul. Publikace Decuria prezentuje práce jednak ty, se kterejma jsme vstupovali a potom je tam vždy ukázka volný práce. Publikace není na prodej, působila jako dar a rozesílala se třeba do agentur." [38]

Rozhovor Jiřího Jiroutka s Juliusem Benkou pro časopis Světlik, Liberec, 2022

„Můžeš vůbec popsat atmosféru před stisknutím spouště; je možné, že je u všech fotografů stejná nebo velmi podobná?

Odpovím jen za sebe, jiným do hlavy nevidím. Někdy se na motiv soustředím tak, že zapomenu i dýchat. Ač to zní nemožně, je to tak. Většinou si motivy nacházím nebo ony nacházejí mne. Ale jsou fotografové, kteří tvoří promyšleně a „budují" si svůj vysněný obraz dlouho dopředu. Někteří si dělají dokonce i nákresy, jak bude výsledný snímek vypadat. Já neumím kreslit a ani mě nebaví se dlouho zamýšlet nad tím, co bych vyfotografoval. Pokud ten nápad přijde, prostě vezmu fotoaparát, a třeba i stativ, a snímek vyfotografuji. Pokud fotografuji portréty, modelu vysvětlím svůj záměr, a pak už ho neovlivňuji, tedy nearanžuji. Zajímá mě právě ta možnost zachytit autentický snímek.

Součástí tvé tvorby je stále vznikající cyklus portrétů; lze portrétem postihnout tajemství osobnosti?

Trochu jsem to nakousl v předešlé odpovědi. Portrétovaní mají svobodu v tom, jak budou pózovat. Potřebuji jen splnit sjednocující myšlenku, a to je zachytit tvář a ruce. Využívám prostředí, které je portrétovanému vlastní – jeho ateliér nebo dílnu, a také stávající osvětlení. Proto používám stativ. Expozice jsou někdy delší, než bych udržel z ruky. Výsledný portrét pak může působit trochu „malířsky", ale snad má vypovídací schopnost i o osobnosti modelu. Snažím se volit

[38] FOMEI a DUCHOSLAV, Josef. *Černobílá fotografie | Rozhovor s Jiřím Jiroutkem*. Online. Youtube. 2021. Dostupné také z: https://www.youtube.com/watch?v=wuoVXJT-Vul. [cit. 2025-05-22].

bakalářkafinal oprava.indd 56 13.07.2025 12:50

jen úhel záběru a výřez, ostatní je o portrétovaném. Snad se tam tedy jeho osobnost promítá. Často také leccos napoví už samo prostředí.

Pokud uvažujeme, že fotografie je součtem unikátních proměnných, jako jsou osobnost a vidění fotografa, světlo, čas, prostor..., nestává se fotografie tak jedinečnou, že pro ostatní svou jedinečnost ztrácí?
Řekl bych, že fotografie, pokud se bavíme o fotografii výtvarné, si získává čím dál větší oblibu. Dříve, když jsem s fotografováním začínal, bylo běžné, že téměř v každé domácnosti byl nějaký zvětšovací přístroj a čas od času se dělaly fotografie, zvětšeniny z narozenin, Vánoc, dovolených. Často vše na jednom filmu. Byla to tehdy jediná možná vzpomínka. Příchodem digitálních fotoaparátů a později fotoaparátů v mobilu se fotografie jaksi degradovala na pouhý záznam, cvaknutí. Výsledkem je velké množství dat, občas někde k prohlédnutí na monitoru počítače. Tiskem zvětšenin se už moc lidí nezabývá. A možná právě proto se rozrostl zájem o výtvarnou fotografii. Výstavy, galerie a sběratelé se začali zajímat o autorské fotografie. Takže fotografie je dnes na úrovni výtvarné techniky srovnatelné s grafikou nebo malbou. Ale stále má nezastupitelné místo jako záznam určité významné události – narození dítěte, promoce, svatby. Fotografii mám rád pro její autentičnost, proto svoje fotografie minimálně upravuji. Oceňuji na médiu fotografie, že dokáže zaznamenat jedinečný okamžik po celé generace. Proto věřím, že tu s námi bude žít společně, dokud budeme žít my."[39]

Úryvek z rozhovoru Karla Hubáčka s Rostislavem Šváchou, 1996, kniha Architekti SIAL

„Pokud vím, prošel návrh věže na Ještědu určitým vývojem.
Chtěl jsem Ještěd udělat ještě větší, ale chyběly k tomu finanční prostředky a také já jsem dostal ze svého projektu strach. Naštěstí jsem měl vynikajícího statika Patrmana. Před ním se mnou spolupracoval Zdeněk Zachař, rovněž výborný statik, ale ten emigroval přes Afriku do Spojených států, kde se stal velmi váženou osobností – čímsi jako sekčním radou pro stavbu mostů.

Se Zachařem jste kreslil siluetu Ještědu trochu jinak, nebyly to plynulé křivky, nýbrž spíše dvakrát lomený tvar.
Do vnitroústavní soutěže v roce 1963 jsme šli se Zachařem, ale tu křivku jsme udělali až se Zdeňkem Patrmanem. On musel odejít ze Stavoprojektu do Pozemních staveb, do výrobní praxe, jak to tehdy bylo běžné. Když se však začal projektovat Ještěd, mohl se vrátit, podobně jako Otta Nikodým. Mě do Pozemních staveb naštěstí neodstěhovali, protože jsem měl lepší kádrový původ. Ještěd pomalu začal být vážnou zakázkou, starší architekti, například Svatopluk Technik, nad tím lámali hůl, a měli také proč, jak jsem si uvědomil později. Kolem projektu se začal vytvářet tým a později se dvanáctičlenná skupina z ateliéru vyčlenila. Právě z ní vznikl SIAL. [40]

Rozhovor Jiřího Jiroutka s Ivetou Kalátovou, Český rozhlas Liberec, leden 2020

„Projdeme se dnes už neexistujícím domem Ještěd. Díváme se teď do Vaší knihy „Už nejdu do Ještědu". Co Vás vůbec inspirovalo, kde jste našel takovou tu myšlenku, že vydáte knihu právě o tomto fenoménu?
Vydat knihu, to je myšlenka poměrně stará. V době, kdy se obchodní centrum bouralo, tak jsem měl dostatek materiálu. Připravil jsem výstavu s kolegy fotografy, která se realizovala v suterénu radnice, tehdejší Galerii U Rytíře. Tam se mě

[39] BENKO, Julius. (Ne)černobílý Jiří Jiroutek. Online. *Světlik*. 2022, č. 83, s. 46-48. Dostupné také z: https://www.kvkli.cz/getFile/id:47095. [cit. 2025-04-28].
[40] MASÁK, Miroslav (ed.). *Architekti SIAL*. Praha: KANT, 2008, s. 81. ISBN 978-80-86970-79-0.

bakalářkafinal oprava.indd 57 13.07.2025 12:50

spoustu lidí ptalo, jestli neudělám knihu, protože předtím už jsem měl vydanou knihu o vysílači na Ještědu, takže se to logicky nabízelo. Trvalo poměrně dlouho, než se podařilo tu myšlenku zrealizovat, ale vyšlo to tak, že koncem loňskýho roku jsme měli smutný výročí deseti let od zboření obchodního centra, tak se podařilo tu publikaci teda vydat.

Samozřejmě názory na obchodní dům Ještěd jsou různé, jsou rozporuplné. Někomu se líbil, někomu se nelíbil. Pro někoho byl opravdu takovým určitým zásahem, byl hodně křiklavý, mělo to oranžové obložení. Ovšem všichni musíme asi říct, že to byl opravdu v té době fenomenální obchodní dům, protože se toho nikdy moc tolik nenastavělo, alespoň tady v Liberci, Libereckém kraji.

Pro mě to byla taková ikonická stavba, podobně jako vysílač na Ještědu. Už jsem několikrát říkal, že nepocházím z Liberce, já jsem sem přišel na studia techniky, kterou jsem nedokončil a věnoval jsem se fotografii. Vlastně celou tu dobu, co žiju v Liberci, se věnuju fotografii, převážně fotografii architektury, a to obchodní středisko Ještěd mě absolutně oslovilo a přitahovalo úplně až magicky, bych řekl, tou svojí barevností, tím oranžovým nebo žlutooranžovým obkladem, který zářil v tý šedi. V roce 85, tuším, kdy jsem přišel do Liberce, když jsem přijížděl úplně poprvé, to si vybavuju jako dneska, tak po pravý straně zářila ta věž ještědskýho vysílače jak nějaká raketa. Bylo to na podzim, bylo krásně, slunečný den. Přijel jsem do toho centra spodního a tam stál ten oranžovej dům, kterej tam zářil taky jako diamant. Tomu se nedalo odolat, to mě lákalo. Samozřejmě pak to byla součást toho mýho studentskýho života a následně i toho pracovního. Měl jsem možnost, díky tomu, co mě živilo, to byla fotografie architektury, profesionálního vybavení. Fotografoval jsem ten dům, protože se mi líbil, nebyla to zakázka. Ty snímky skončily někde v zásuvce, a pak jsem je znovu objevil pro sebe a díky spoustě fotografií z archívu, ze soukromých sbírek architektů, tak vznikla nejdřív výstava a potom tahle publikace.

Už nejdu do Ještědu, to je název nádherné knihy, která je plná fotografií, plánů a dokonce i starých historických fotografií, které ukazují, jak to tenkrát vypadalo, ještě dřív než se v centru Liberce na Soukenném náměstí, dříve to bylo Gottwaldovo náměstí, kdy nestál ani obchodní dům Ještěd, tam stála opravdu stará zástavba. Tuším, že někdy na začátku 60. let se Ještěd začal stavět. Byl to docela běh na dlouhou trať, protože se dostavěl až ke konci 60. let a při otevření, to si myslím, že byla velikánská událost. Vy to tam máte taky skvěle zachycené.

Ta původní lokalita byla taková zástavba až, řekl bych, industriálního charakteru. Bylo tam spoustu starejch budov a komínů, což na těch starejch pohlednicích a záběrů je dobře vidět. Snažil jsem se sestavit příběh, podobně jako o stavbě vysílače na Ještědu. Použil jsem stejnej mustr a ukázalo se, že to je fajn, protože lidi milujou příběhy. Dokonce se mi podařilo nějak shromáždit záběry toho místa fotografovaný z podobnýho nebo stejnýho úhlu, kdy je jednoznačně vidět ten průběh toho, jak vypadalo to místo před tím, jak vypadala stavba, jak vypadala po tom, jak vypadá dneska, se všichni můžete podívat. Podařilo se mi ten příběh v knize postavit tak, že ten člověk, kterej ten dům znal a měl ho rád, nebo ho vůbec neznal, a nebo ho neměl rád, prostě kdokoliv se může podívat, jak ta architektura a ten urbanismus toho místa vznikal, jak se to vyvíjelo. Dneska teprve můžeme posoudit to, jak ta stavba byla chytře udělaná.

Je to vidět hlavně z ptačí perspektivy. Vy tam máte také řadu fotografií fotografované z výšky. Je to docela hodně zajímavý pohled na ty šestiúhelníky, na ty velikánské terasy. Vy jste sám zmínil, než jsme šli do vysílání, že ty terasy měly kdysi sloužit jako tržnice, poté se zjistilo, že tam žádná tržnice nebude a že po ekonomické stránce jsou to nevyužitelné plochy, je to tak?

Ta plocha teras měla sloužit jako otevřená tržnice. Byli tam vymyšlený stánky nebo konstrukce stánků tak, jak to známe z klasický tržnice a ty terasy byly vyhřívaný, provoz se měl realizovat celoročně, ale ta stavba byla navržena v době, kdy

bakalářkafinal oprava.indd 58 13.07.2025 12:50

se příliš *na energetickou náročnost nehledělo. Další nevýhodou bylo, že ten dům provozovalo deset společností. Není jednoduché, aby se deset majitelů shodlo jednoznačně. To byl ten hlavní důvod, proč se ten prodej nerealizoval i venku, a proč ty prostory teras začali degradovat a chátrat. Nakonec to možná bylo záminkou trochu, že ten dům není úplně vyhovující pro ten moderní způsob prodeje.*

Já jsem si všimla, že na předsádce je balicí papír s logem, tak musím říct, že si na to dobře pamatuji, protože jsem měla tu možnost, v 80. letech co by brigádník, balit do tohoto papíru tužkové baterie. Ten papír se používal všude v různých odděleních, je to tak?

Moje vzpomínka je to taky. Já jako student jsem chodil na brigádu a lisoval jsem papírový obaly, krabice, kartony, i ten balící papír a vlastně jsem to s tím měl spojený. Když jsem se někde zmínil, že připravuju knížku, tak mi někdo říkal „jé, já mám doma zbytek balícího papíru" a dal mi ten kousek jenom tak, že ho měl na památku, a že se mi to třeba bude hodit, tak mě napadlo z toho udělat předsádku. Grafik Pavel Akrman, kterej tu knížku připravoval, tak to nějak vyčistil, seřadil a udělal z toho balícího papíru předsádku. Musím říct, že se mi už několikrát stalo, že lidi přišli, otevřeli to na tý první straně a říkali „No, to je perfektní!" a už jsme se nedostali dál. Vlastně jsme se zasekli na tom papíru a na těch vzpomínkách a z toho mám velikou radost, že se podařilo v tý knížce to tak jako oživit, a že zmizely takový ty negativní emoce a posuzování toho všeho. Mám pocit, že ta knížka dělá radost, a to je to, o co mi šlo.

Podle nejnovějších zpráv opravdu ta kniha mizí z pultů knihkupců, dostává se opravdu mezi nejprodávanější knihy. Čím si to vysvětlujete?

Já si myslím, že jak máme opravdu všichni rádi ty příběhy. Vemte si, kolik běží televizních pořadů a seriálů a lidi na to koukaj, protože žijou nějakej svůj život a maj nějakou potřebu vidět i ty jiný příběhy, vytvářet si sny a iluze, a to je moc príma, proto jak jsem říkal, jsem se snažil v tý knížce vybudovat nějakej příběh toho, jak ten dům vznikal a zaniknul. Chtěl jsem se vyhnout tomu bourání, protože to už je pro mě vzpomínka smutná. Mám pocit, že jsem vytvořil příběh a otevřel ty vzpomínky, dneska už to není jenom o tý knize, ale prostřednictvím těch fotografií se lidi dostávaj do těch situací a vracejí se jim ty příběhy, který tam sami zažily. Buď oni nebo jejich rodiče, to je jedno, to si myslím, že je na tom právě zajímavý.

Tak proto se to dotýká i nás dvou, protože my jsme se tam relativně v tomto časovém období, v těch 80. letech mohli potkat. Já v puntíkovaném plášti a vy, coby brigádník u lisu papíru. Je to něco podobného u českého seriálu Vyprávěj, který vlastně mapuje desetiletí, ve kterých si člověk opravdu oživí ty vzpomínky. Podle mého osobního názoru jsme měli dát ještě Jednu šanci obchodnímu domu Ještěd, mohl tady ještě klidně stát. Jaký názor na to má dnešní host, liberecký fotograf a autor knihy Už nejdu do Ještědu Jiří Jiroutek.

Jednoznačně souhlasím. Já jsem se snažil ze všech sil, aby se našlo nějaký nový využití pro to obchodní středisko, dokonce vznikla petiční akce podpisová, kterou založili architekti. Byla podána žádost o zapsání jako národní kulturní památky. Bohužel ten proces proběhnul tak rychle, že to ve mně vyvolalo pocit, že tam byly vyšší zájmy a ukázalo se, že byly. Dneska už je to jedno, už na tom místě stojí jiný obchodní centrum.

Ten budete fotit někdy?

Ne. Ten pro mě není zajímavej vlastně vůbec ničím. Myslím si, že ta náplň by se našla jiná. Nevýhodou těch památek je, že jsou mladý a taky ta doba, kdy ty stavby vznikaly, protože to materiálově nebylo úplně stoprocentně v pořádku, což se třeba ukázalo v případě tady toho obchodního střediska, kdy ten kovový plášť, ocelový plech válcovaný, byl uměle

bakalářkafinal oprava.indd 59 13.07.2025 12:50

zrezavělej, protože ten povrch má větší schopnost odolávat povětrnostním podmínkám než ten čistý. Technologie tý stavby, tam došlo k pochybení a ty spoje začaly uhnívat a ten plášť se musel obnovit. Dneska je možný udělat v podstatě cokoliv, takže kdyby byla snaha, tak se ten dům určitě zachránit dal. Takových staveb je kolem nás spousty a prostě se to děje, důležitý, aby si lidi uvědomili, že to závisí i na nich. Teď sice vzpomínáme rádi a máme z toho radost, že to je zaznamenaný, nicméně už ten dům nikdo nevrátí. Neměl jsem potřebu dělat nějakou pietu, já jsem rád, že se podařilo ten materiál poshánět z dob, kdy byl ten dům ve svý největší slávě a kdy to byl vlastně unikát a tím pro mě stále zůstává, zůstává zakonzervován v podobě tý knihy.

My jsme za to také moc rádi. Vy jste měl třeba možnost mluvit ještě s panem architektem Masákem nebo panem Hubáčkem?

Ano. My jsme do dneška v kontaktu s panem architektem Masákem. K Hubáčkům jsem chodil domů spousty let, jednak kvůli vysílači, potom i kvůli tomu obchodnímu středisku Ještěd, kdy i v knize jsou použity podklady z jeho archivu, který mi později poskytovala jeho paní, paní Hubáčková. Já jsem fotograf, tudíž já si nemohu dovolit tam prezentovat nějaký svoje názory odborný. Já jenom tím, co předkládám čtenářům nebo zájemcům o tu stavbu, tak je vlastně ten příběh ve fotografiích a tu textovou část jsem nechal na odbornících, kteří můžou tu stavbu dovíst do nějakýho kontextu tý doby a posoudit, jestli ta stavba byla dobrá, nebo ne. Já jsem chtěl jen, aby bylo jasný, že se mi ta stavba líbila.

A my jsme za to moc rádi. Ovšem ještě musíme říct, že vy už máte další želízka v ohni. Vy chystáte další knihu o dalším fenoménu libereckém.

Já chystám těch knih víc, protože nějak mě to nadchlo a ten úspěch samozřejmě je příjemnej, tak věřím, že i ty další budou mít. To, co je teď úplně akutní, tak je knížka o mým vzdáleným příbuzným, což je designer nábytku Jiří Jiroutek. Na tom pracuju intenzivně a souběžně s tím vzniká knížka o novodobých libereckých výstavních trzích, to má zase spojitost s vysílačem na Ještědu a s obchodním střediskem Ještěd, protože pořád se točíme kolem stejné nebo podobné party architektů a pořád je to o nějakých vzpomínkách, kde žijeme a o architektuře." [41]

[41] KALÁTOVÁ, Iveta. Schůzka u Sirek, kakao v mlíčňáku nebo pivo v Kotelně. Už nejdu do Ještědu. Online. In:. Liberec: Český rozhlas Liberec, Dopoledne pod Ještědem, 2020. Dostupné také z: https://liberec.rozhlas.cz/schuzka-u-sirek-kakao-v-mlicnaku-nebo-pivo-v-kotelne-uz-nejdu-do-jestedu-8133794. [cit. 2025-05-22].

bakalářkafinal oprava.indd 60 13.07.2025 12:50

Otázky

Verze 1

1. Jak byste z Vašeho pohledu popsali Jiřího Jiroutka jako osobnost?
2. Máte na něj nějakou osobní vzpomínku? (Může a nemusí souviset přímo s publikacemi, popř. fotografii s tím související)
3. Jaká je nejsilnější vzpomínka, kterou si vybavíte z obchodního centra Ještěd?
4. Co pro Vás osobně znamená vysílač Ještěd jako fotografické téma?
5. V čem je podle Vás Ještěd fotogenický a v čem je naopak výzvou?
6. Jak jste k focení vysílače Ještědu nebo obchodního domu Ještěd a jeho okolí přistupovali, co jste skrze fotografie chtěli vyjádřit?
7. Jaká je Vaše vizuální preference, Váš otisk? Na jakém základě se vybírali Vaše fotografie do publikace?
8. Jak vnímáte výslednou podobu knihy? Splnila vaše očekávání? (Popřípadě obě knihy)
9. Co podle Vás knihy přináší nového nebo výjimečného oproti jiným publikacím o Ještědu?
10. Máte v některé z knih nebo v obou svou oblíbenou kapitolu nebo fotografii a proč?
11. Jiří Jiroutek nechtěl zaznamenávat v knize bourání stavby. Vy jste fotografovali demolici obchodního centra Ještěd? Myslíte, že je dobře, že tuto část v knize vynechal, pro zachování optimistického pohledu?
12. Co podle Vás přinesl projektu právě on jako autor?
13. Jiří Jiroutek rád chodíval do hospody Labský zámek, chodili nebo chodíte tam taky? Jaký je Váš názor na tuhle místní vyhlášenou hospůdku? Změnilo se po těch letech něco? Máte nějakou vzpomínku spojenou s Labským zámkem nebo fotografii z té doby?
14. Máte nějakou neopakovatelnou vzpomínku, zážitek spojený s fotografováním vysílače Ještědu nebo obchodního domu Ještěd?
15. Změnil se Váš pohled na Ještěd po téhle zkušenosti? Vidíte ho dnes jinak než tenkrát?
16. Kdybyste měli někomu jednu z knih darovat, komu by to bylo a proč?
17. Pokud jste navštívili Jiřího výstavu „Bílá, černá horizont" máte nějaké fotografie z vernisáže nebo výstavy v roce 2022?
18. Pokud jste navštívili Jiřího výstavu „Fenomén Ještěd" v Galeriii Jaroslava Fragnera v roce 2006, máte nějaké fotografie z vernisáže nebo výstavy?
19. Volné. Pokud máte cokoliv na doplnění, myšlenku, vzpomínku nebo fotografii. Budu rád za sdílení. Děkuji.

Verze 2 – grafik

1. Jak jste se s Jiřím Jiroutkou seznámili, jak jste se dali pracovně dohromady? Kdo koho oslovil a proč?
2. Jak byste z Vašeho pohledu popsal Jiřího Jiroutka jako osobnost?
3. Máte na něj nějakou osobní vzpomínku? (Může a nemusí souviset přímo s publikacemi)
4. Obě publikace působí koncepčně i vizuálně jednotně. Jak jste k jejich grafickému pojetí přistupovali?
5. Spolupracovali jste i na výběru fotografií nebo jen na jejich uspořádání?
6. Jaká je nejsilnější vzpomínka, kterou si vybavíte z obchodního centra Ještěd?
7. Co pro Vás osobně znamená vysílač Ještěd jako fotografické/grafické téma?
8. Jak vnímáte výslednou podobu knihy? Splnila vaše očekávání? (Popřípadě obě knihy)
9. Co podle Vás knihy přináší nového nebo výjimečného oproti jiným publikacím o Ještědu?

bakalářkafinal oprava.indd 61 13.07.2025 12:50

10. Máte v některé z knih nebo v obou svou oblíbenou kapitolu nebo fotografii a proč?
11. Jiří Jiroutek nechtěl zaznamenávat v knize bourání stavby. Myslíte, že je dobře, že tuto část v knize vynechal, pro zachování optimistického pohledu?
12. Co podle Vás přinesl projektu právě on jako autor?
13. Jiří Jiroutek rád chodíval do hospody Labský zámek, chodili nebo chodíte tam taky? Jaký je Váš názor na tuhle místní vyhlášenou hospůdku? Změnilo se po těch letech něco? Máte nějakou vzpomínku spojenou s Labským zámkem nebo fotografii z té doby?
14. Změnil se Váš pohled na Ještěd po téhle zkušenosti? Vidíte ho dnes jinak než tenkrát?
15. Kdybyste měli někomu jednu z knih darovat, komu by to bylo a proč?
16. Pokud jste navštívili Jiřího výstavu „Bílá, černá horizont" máte nějaké fotografie z vernisáže nebo výstavy v roce 2022?
17. Pokud jste navštívili Jiřího výstavu „Fenomén Ještěd" v Galeriii Jaroslava Fragnera v roce 2006, máte nějaké fotografie z vernisáže nebo výstavy?
18. Volné. Pokud máte cokoliv na doplnění, myšlenku, vzpomínku nebo fotografii. Budu rád za sdílení. Děkuji.

Výpovědi

Výpovědi osobností, kteří se buď podíleli na tvorbě publikací, fotografování staveb Ještědů, nebo dobře znají Jiřího jako osobnost a jeho tvorbu. Těmto tvůrcům jsem položil několik otázek, které byly inspirací pro dané výpovědi, nikoliv dogmatem.

Grafický designer Pavel Akrman (*1976)

„Nedlouho poté, co jsem v roce 1997 začal podnikat, mě ke spolupráci přizval Jirka, zkušený fotograf, který byl unavený ze spolupráce s jedním studiem a hledal někoho nového. Viděl můj tehdy netradiční prospekt v tiskárně, zaujal ho, a tak mi zavolal. Sedli jsme si lidsky i pracovně a začali jsme spolu tvořit.

Jirka byl citlivý, pečlivý, spolehlivý a vnímavý. Opravdu fajn člověk. Fotce se věnoval nejprve jako samouk, později i studiem, protože měl talent. V práci jsme si rozuměli beze slov, měl rámcovou představu, ale grafickou podobu knížek nechával hodně na mně. Když měl výhrady, probrali jsme je, ale většinou mi důvěřoval.

Naše první větší společná práce byla kniha o vysílači Ještěd. Jirka materiály sbíral roky, nosil mi je postupně. Navrhl jsem použít dobové písmo Metron, to se hodilo k době vzniku vysílače. Celková koncepce vycházela z jeho představ: část o historii, současnosti, umělecký pohled i porovnání "včera a dnes". Využili jsme i staré nákresy od pana Binara. Byla to týmová práce, ale s velkou volností pro mě. Fotografie jsme vybírali společně, někdy podle kvality, jindy podle konceptu rozvržení v knize, ale jak jsem říkal, měl jsem od něj velmi volnou ruku.

S Ještědem jsem jako liberečák paradoxně neměl silný vztah, objevil jsem ho až skrze Jirku, který, ač nemístní, vnímal jeho architekturu a příběh mnohem citlivěji. Začal jsem pak i pro Ještěd jako takový dělat, pracuji pro ně vlastně dosud. Shodou okolností jsem tam měl i svoji první brigádu u okýnka, kam mi číšníci hrnuli špinavé hrnky od kafe. Obchodní dům jsem znal z dětství jako místo, kde jsem čekával na tramvaj, ale žádné zásadní emoce jsem s ním nespojoval. Jirka to cítil jinak. Ta poslední fotka, kde bagr rozjíždí schody, které znal každý liberečák, byla silně symbolická. Zánik obchodního domu vnímal Jirka jako osobní zklamání, jako promarněnou šanci zachovat něco cenného z dobové architektury. Budova narazila na realitu kapitalismu, který ji smetl.

bakalářkafinal oprava.indd 62 13.07.2025 12:50

Z pohledu designu a technologie jsme u knih museli řešit i náročnější tiskové věci, například duplexový tisk nebo výrobu obalu. Výsledkem jsou dvě publikace, které i s odstupem času považuji za nadčasové, i když bych dnes pár věcí udělal jinak.

Ohledně počítačů byl Jirka trochu „bordelář", data měl někdy uložena chaoticky, běžně to samé na několika místech, často mu něco nefungovalo. Občas jsem mu s počítačem pomáhal, protože na ně měl zvláštní "antitechnický" vliv – co šlo, to se mu porouchalo. I přesto ale vznikla spousta krásných věcí. Byl to uvnitř skutečný umělec, který věci cítil hluboce a po svém. Společnost to ne vždy uměla ocenit, ale já si té spolupráce vážím."

Fotograf Karel Čtveráček (*1946)

„Setkání

Poprvé jsem se Jirkou Jiroutkem setkal před více než třiceti lety při přípravě výstavy v Malé výstavní síni, kde jsme se později setkávali u pořádání dalších výstav. Od toho prvního setkání jsem cítil jeho přímočarost a cílevědomost v cestě k výtvarné, později profesionální fotografii. To nebylo běžné. Už od prvních samostatných výstav, ale i při prezentaci na kolektivních výstavách, bylo jasně patrné, že nekompromisně směřuje k čistému a přesvědčivému fotografickému výrazu.

Bravurní osvojení a využití fotografické techniky, cit pro atmosféru, kompozici obrazu a světlo, se objevilo na jeho výstavách portrétů významných postav české kultury, především výtvarníků. Ta jména portrétovaných hovoří výmluvně: Josef Jíra, Hugo Demartini, Stanislav Kolíbal, Aleš Veselý, Adriena Šimotová, Jitka Válová a další. Tyto portréty v ještě neuzavřeném cyklu zajisté patří k tomu nejlepšímu, co v této disciplíně u nás vzniklo.

Zcela jinou, ale neméně zajímavou polohu jeho tvorby, tvořil soubor originálních černobílých, velmi sugestivních fotografií lidských těl připomínajících různá lidská torza levitující v neznámém prostoru. Ve skutečnosti to byly siluety vodou unášených plavců svištících proskleným tobogánem. To byl velmi originální a velice zdařile graficky zpracovaný nápad. K dalším našim setkáním došlo až v době, kdy jsem vydával Ročenku liberecké architektury a Jirka profesionálně fotografoval architekturu. I tuto náročnou fotografickou disciplínu dokonale zvládl. Nenechával nic náhodě – řemeslo, vybavení, pracovitost, vnímání specifických zákonitostí architektury – interiéru i exteriéru. Navíc při své hektické profesionální fotografické práci ještě zpracovával archivní a obrazové materiály ke dvěma nejvýznačnějším stavbám nejen Liberce, ale i české architektury šedesátých let. A to k horskému hotelu Ještěd architekta Karla Hubáčka a obchodnímu domu Ještěd od Karla Hubáčka a Miroslava Masáka. Tak vznikla kniha Fenomén Ještěd (2005). Své unikátní černobílé fotografie, použité v této knize s velkým úspěchem vystavil za účasti Karla Hubáčka a významných českých architektů i teoretiků architektury, v Galerii Jaroslava Fragnera na Betlémském náměstí v Praze. O něco později jsem Jirkovi nabídl spoluúčast na výstavě v nově otevřené Malé výstavní síni s názvem Od Ještědu k Ještědu (2018). Výstava představila na velkorozměrových fotografiích originalitu architektury vysílače a obchodního domu. Jirkovy fotografie byly, jsou a budou stálým svědectvím o těchto perlách české architektury.

Naposled jsme se setkali po vydání skvělé knihy Už nejdu do Ještědu (2019), která obrazově a textově dokumentuje historii obchodního domu Ještěd od počátku stavby až k jejímu brutálnímu konci (2009). Tato skvělá publikace navždy uchová podobu a archivní materiály této, k lítosti mnohých, nenávratně zmizelé stavby. Později, po jejím vydání, jsme se domlouvali na dalším setkání v jeho oblíbené hospůdce Labský zámek, ke kterému pro Jirkovu krutou nemoc, bohužel už nedošlo. Zbývá už jen doufat, že to ještě napravíme."

bakalářkafinal oprava.indd 63 13.07.2025 12:50

Fotograf Aleš Jungmann (*1971)

„Jirka, dokud byl zdravotně v pořádku, byl spolehlivý profesionál – špičkový fotograf reklamy a architektury. Zároveň to byl velmi citlivý a vnímavý výtvarný fotograf a můj kamarád. Byl pracovitý a ambiciózní. Znali jsme se dlouho, od samého začátku – oba jsme se specializovali na fotografii architektury. Já fotil víc v Praze nebo v zahraničí, Jirka hlavně v Liberci, takže jsme si příliš nekonkurovali. Během posledních deseti let jsme si k sobě našli blízkou cestu – lidsky i profesně. Byl to tehdy v Liberci snad jediný člověk, se kterým jsem si dokonale rozuměl jak lidsky, tak fotograficky.

První setkání bylo docela vtipné. Už jsem o něm slyšel, ale osobně jsme se poprvé potkali někdy v polovině devadesátých let v jedné architektonické kanceláři v Jablonci nad Nisou. Oba jsme tam přinesli zapaspartované velkoformátové diapozitivy obchodního domu Balon z Liberce – aniž bychom tušili, že jsme byli najati na stejnou zakázku. Seděli jsme v čekárně, překvapeně a podezíravě na sebe koukali... Byl to Jirka, kdo prolomil ledy a s noblesou se začal bavit. Od té doby jsme se často potkávali u grafika Pavla Akrmana – jeho studio se stalo takovou naší klubovnou.

Kromě toho, že obchodní dům Ještěd byla kvalitní a výrazná stavba, tak si pamatuji hlavně na griliášový pohár – ten jsem jedl jen tam a na vysílači Ještěd jsem měl svou svatbu – první svatbu v lanovce a svatební noc na Ještědu. Jirkovi jsem fotil jeho druhou svatbu – ta byla sice na radnici, ale s hostinou na Ještědu.

V Liberci jsem měl dům rodičů a v devadesátkách jsem rekonstruoval půdní byt, odkud byl nádherný výhled na Ještěd. Díky tomu jsem mohl sledovat nespočet světelných proměn a nechat se jimi fascinovat. Měl jsem stále připravený fotoaparát s objektivem 400 mm a začal jsem Ještěd fotografovat v různých situacích. Na kinofilmové diapozitivy a později i digitálně jsem zachytil tisíce snímků – stejné a přitom vždy jiné. Část z nich – 36 vzorků – použil Jirka v knize v podobě mozaiky na dvoustraně. Bohužel, po několika letech začal ve výhledu překážet strom ze sousedovy zahrady a už dobrých 20 let není možné stejný postup opakovat. Dál jsem Ještěd systematicky nefotil – věděl jsem, že nejlepší snímky má Jirka. V roce 2020 jsem ale fotil pro hotel Ještěd interiéry a pár exteriérů. Nebyla to pro mě obyčejná zakázka. Původní dobové interiéry totiž fotil můj profesor na FAMU, Pavel Štecha, který mě nasměroval k fotografii architektury. Byl to pro mě profesní vzor, a tak to byla pocta. (Jsou v knize: první vrstva – jeho fotografie, vložený pauzák se skicou návrhu, a pak přefocený stav z doby Jirkova fotografování.) A protože jsem Jirku respektoval, byl jsem rád, že jsem tam mohl něco vyfotit i já.

Ještěd je fotogenický díky svému geniálnímu architektonickému řešení složitého zadání. Výzvou je naopak to, že jako exponované turistické místo je zatížen "overturismem" a obrovským množstvím již vzniklých fotografií. Není snadné najít pohled, který ještě nebyl zachycen tisíckrát před vámi. Vysílač jsem zprvu fotil z okna jako osobní deník světelných proměn – v opakování a variacích jsem hledal vzorec a kouzlo. Byla to taková sběratelská záležitost. Jirka znal moje okno a fotografie z něj – a chtěl je do knihy právě kvůli tomu. Zakázkové focení interiérů o několik let později už bylo spíš řemeslo, tak jak jsem zvyklý i jinde, i když šlo o "posvátné místo". A pak proběhlo ještě jedno krátké, ale velmi intenzivní focení: https://krajina.alesjungmann.cz/ #jested

Obě knihy jsou skvělé a důležité. Před Fenoménem Ještěd tu byl pokus vydat knihu o významných libereckých stavbách s textem Zdeňka Lukeše – ten ale nevyšel. Jirka tehdy nabral cenné zkušenosti. Fenomén Ještěd byla první vydaná, sledoval jsem její vznik a hlavní očekávání bylo, aby se projekt vůbec podařilo dotáhnout do konce. Výsledek mě nadchl. U druhé knihy už jsem věděl, čeho je Jirka schopný, takže překvapení nebylo tak velké, ale kvalita opět vysoká. Velká škoda, že už Jirka nemůže pokračovat dál. Například kniha o designérovi nábytku Jiřím Jiroutkovi (jeho jmenovci) mohla být výborná.

Nevím o žádné srovnatelné publikaci. Tahle je komplexní – s kvalitní grafikou, obrazovou částí, poučným a čtivým obsahem, pestrou strukturou a širokým kontextem.

bakalářkafinal oprava.indd 64 13.07.2025 12:50

Dá se říct, že je opravdu pro každého – pro místní patrioty, turisty i milovníky architektury a designu. A to rozhodně není samozřejmost. Jedna z mých oblíbených fotografií v knize je třeba fotografie prezervativu ve tvaru Ještědu – ta mě opravdu pobavila. Ukazuje, kam až sahá fenomén Ještěd, i do těch nejbizarnějších okrajů.

Jirka dokázal svou vášeň pro Ještěd přetavit do nadčasových knih. Díky své umanutosti a pracovitosti je dotáhl do konce. Když o knize začal mluvit poprvé, neměl s takovým rozsahem zkušenost – a přiznám se, moc bych si tehdy na výsledek nevsadil. Vlastně bylo zvláštní, že do té doby žádné renomované nakladatelství podobně kvalitní publikaci o Ještědu nevydalo. Až přišel Jirka. Sice ještědský patriot, ale původem z Loun!

Já do hospod dřív moc nechodil. Do "Labáčku" mě vzal poprvé až Jirka, byl jsem tam s ním párkrát. Radši jsem seděl u něj v ateliéru a vedl nekonečné debaty o životě, umění a fotografii – u jeho oblíbeného krabicového Primitiva. To mělo výhodu (nebo nevýhodu?), že nebyla vidět hladina... a často to trvalo až do rána, než jsme to vypili."

Fotograf Šimon Pikous (*1970)

„Jiří Jiroutek je pečlivý klasik, pedant na kvalitu a kompozici, navenek možná působí jako tvrďák, ale ve skutečnosti je velice citlivý a zranitelný člověk. Mám na něj jednu osobní, i když trochu nepublikovatelnou vzpomínku – po jednom večeru v hospodě jsme se s kolegou rozhodli mu hodit sněhovou kouli do okna na oplátku za naše domnělé křivdy. Nakonec jsme nejenže netrefili správné okno, ale ještě jsme nechtěně rozbili okno sousedům. Jirka se pak vyptával, ale my jsme to statečně zapírali, a tak se to Jirka nikdy nedozvěděl.

Silnou vzpomínku na hotel Ještěd mám v paměti tak 10 let zpátky, kdy jsem nafotografoval zboží na reklamní ceduli a prodej párků v rohlíku se početně znásobil. Vysílač Ještěd je pro mě jako fotografické téma plný výzev, hlavně co se týče autorských práv, mimo to i fyzickou výzvou, kterou jsem překonal v roce 2002 a byl jako první v novodobé historii, kdo vynesl sud piva až na vrchol. K fotografování horského hotelu Ještěd jsem se vlastně dostal tím, že jsem nahradil samotného Jiroutka. Pravděpodobně se nepohodl s majiteli, důvody neznám. Fotografoval jsem interiéry, exteriéry i jídelní menu. Vizuálně se snažím být pravdivý, upřímný a řemeslně poctivý, i když do publikace jsem přímo nepřispíval. Výsledná kniha je podle mě parádní, liší se od běžných publikací tím, že není cílená na turisty a díky tomu působí upřímněji a hlouběji. Knihu jsem také daroval.

Demolici obchodního centra jsem programově nefotil, snad jako jediný z libereckých fotografů. Respektoval jsem tím i Jirkův postoj k tomu, aby kniha zachovala optimistický pohled. On sám projektu přinesl něco nenahraditelného – historický otisk.

Do Labského zámku jsem sice chodil, ale nikdy jsem si ho neoblíbil. Dnes je z něj spíš drahá póza pro snoby. Kousek vedle je hospoda Jelen, to je hospoda, jak má být, levný pivo, tlačenka s cibulí, zelený ubrusy a nekonečný hovory. Škoda, že se v hospodách už nekouří, a to jsem nekuřák.

Dnes fotím přestavbu libereckého bazénu, mám ho těsně před zavřením, vyklízení, demolici, často na Jirku přitom myslím. Snažím se vidět věci jeho očima, co by ho asi zaujalo, jak by to nafotil on. A když jedu jednou za čas za Jirkou do Loun, vždycky si na cestě k němu udělám fotku krajiny, takový malý pozdrav."

Fotograf Petr Šimr (*1947)

„Jirka byl ctižádostivý, pracovitý a kamarádský člověk, se kterým jsem se poznal ještě dříve, než se začal věnovat fotografii naplno. Naše cesty se protnuly už v Naivním divadle, kde jsem pracoval jako řidič a on jako kulisák. Když projevil zájem o fotografii, pozval jsem ho do našeho fotoklubu. Tam se rychle začlenil, byl iniciativní, zúčastňoval se dění a výstav. Brzy bylo jasné, že to s fotografií myslí vážně. Společně jsme v roce 1992 nastoupili na dráhu volného fotografa. Během studia na Institutu tvůrčí fotografie se s fotoklubem rozešel. Pochopitelně jsme mu nemohli dát už

bakalářkafinal oprava.indd 65 13.07.2025 12:50

víc než ta škola. Spolu jsme sháněli „kšefty" na fotografování, ale to nám dlouho nevydrželo. On se našel v ateliérové a architektonické fotografii, zatímco mě lákala reportáž a noviny, zůstali jsme ale v dobrých vztazích.

OD Ještěd mě osobně vždy zajímal spíš skrze lidi, kteří se tam pohybovali, stejně jako vysílač Ještěd. Nikdy jsem ho nevnímal jako izolovaný objekt, ale jako součást událostí a lidských příběhů. Na Ještěd se dívám stále podobně, je pro mě víc než jen stavbou, je to místo spojené s lidmi, pamětí města i Jirkou samotným. Do výběru fotografií pro publikace jsem nijak nezasahoval, ale Jirka vybral jednu moji fotku do knihy o obchodním domě. Obě knihy považuji za výborné, i když nemám přímé srovnání s jinými publikacemi na stejné téma. Líbí se mi jako celek a myslím, že je dobře, že se v nich vynechala demolice OD Ještěd pro zachování optimistického pohledu. Jiří byl tím, kdo za knihami skutečně stál, bez něj by nevznikly.

Hospodu Labský zámek pamatuji ještě z dob totality jako věčně zahulenou „čtyřku". Je hezké, že se z ní stala hospůdka, kterou teď z části využívají liberečtí umělci. V roce 2022 jsem tam měl také malou výstavu."

bakalářkafinal oprava.indd 66 13.07.2025 12:50

Výběr z autorských výstav

1999 Portréty – Malá výstavní síň, Liberec
2000 Windows 96 – Státní hrad a zámek Grabštejn
Kočky a psi – Výstaviště, Jablonec nad Nisou
Postupnosti a Spojitosti – Naivní divadlo Liberec
2002 Up&Down – Galerie My, Jablonec nad Nisou
2005 Fenomén Ještěd – Malá výstavní síň, Liberec
2006 Fenomén Ještěd – galerie Jaroslava Fragnera, Praha
Fenomén Ještěd – zastoupení libereckého kraje, Brusel
2007 Fenomén Ještěd – Baťova 21, Zlín
Portréty – výtvarníci – Galerie My, Jablonec nad Nisou
Fenomén Ještěd – klub architektů, St. Gallen
Up&Down – Nový magistrát Liberec
2009 Fenomén Ještěd – Futurista Universum, Praha
2010 Už nejdu do Ještědu – Galerie U Rytíře, Liberec
Už nejdu do Ještědu – Futurista Universum, Praha
2011 Osobnosti – kavárna Schaezlerpalais, Augsburg
Osobnosti – České kulturní centrum, Mnichov
2012 Osobnosti – Oblastní galerie v Liberci, Liberec
Osobnosti – Galerie Opera, divadlo Jiřího Myrona, Ostrava
2013 On the Road – Generální konzulát ČR, Los Angeles, USA
Fotografická geometrie – Galerie města Loun, Louny
2015 Fotografien /Schwarz-Weiß/ – H2 galerie, Glaspalast, Augsburg
Fenomén Ještěd – Textildorf Großschönau
Fotografův temný sen – Galerie Pecka, Praha
Osobnosti – Galerie památníku Lidice, Lidice
2017 Fotografická geometrie – kavárna DK 101010 Vratislavice nad Nisou
2018 JinaKrajina – Galerie města Loun, Louny /s Pavlem Planičkou/
2019 JinaKrajina – Becherova vila, Karlovy Vary /s Pavlem Planičkou/
JinaKrajina – Galerie N, Jablonec nad Nisou /s Pavlem Planičkou/
2020 On the Road – Galerie Špejchar, Chomutov
2021 Estetická reakce – ELI gallery, Liberec [42]

bakalářkafinal oprava.indd 67 13.07.2025 12:50

Ocenění

1990 krajské kolo amatérské fotografie Ústí nad Labem – 1. místo v kategorii do 25 let
2002 titul QEP – Qualified European Photographer, certifikát profesionální a umělecké kvality udělený Federací evropských profesionálních fotografů (FEP) v Bruselu
2004 „Eté des Portraits", Groupement National de la Photographie Professionnelle, Francie, 3. místo
2005 Black & White Spider Awards, USA, nominace v kategorii Abstract
Soutěž tiskovin propagujících cestovní ruch, Písek, 1. místo v kategorii kalendář
Osobnost Liberecka v kategorii „Kultura"
2006 Black & White Spider Awards, USA, nominace v kategorii Abstract (2x)
Black & White Spider Awards, USA, nominace v kategorii People (3x) a 2. místo
2008 Black & White Spider Awards, USA, nominace v kategorii Architecture
2009 International Color Awards, USA, nominace v kategorii Abstract
2010 Pamětní medaile za činnost v kultuře Uměleckoprůmyslové školy v Jablonci nad Nisou
International Color Awards, USA, nominace v kategorii Abstract
FEP European Professional Photographer Of the Year, 3. místo v kategorii Portrait
2011 Hasselblad Master 2010 finalist competition (Architectural)
Black & White Spider Awards, USA, nominace v kategorii Architecture
Black & White Spider Awards, USA, 2. místo v kategorii Nature
2012 FEP European Professional Photographer Of the Year, 2. místo v Ilustrativní foto
2013 Black & White Spider Awards, USA, nominace v kategorii Abstract
Black & White Spider Awards, USA, nominace v kategorii Fine Art
Black & White Spider Awards, USA, nominace v kategorii Silhouette
2014 Black & White Spider Awards, USA, nominace v kategorii Architecturat
2015 Black & White Spider Awards, USA, nominace v kategorii Architectural
IPA /International Photography Awards/, nominace v kategorii Portrait
2016 International Color Awards, USA, nominace v kategorii Nature
Black & White Spider Awards, USA, čestné uznání v kategorii Nature
2017 Black & White Spider Awards, USA, nominace v kategorii Nature[43]

Publikační činnost

2005 obrazová publikace Fenomén Ještěd (2009 – 2. Rozšířené a upravené vydání)
2012 katalog k výstavě OSOBNOSTI (české kulturní scény)
2012 katalog Jiří Jiroutek – Photo/Graphy
2019 obrazová publikace Už nejdu do Ještědu[44]

---

[42] *Jiří Jiroutek*. Online. Archiweb. Dostupné také z: https://www.archiweb.cz/jiri-jiroutek-1.
BcA. Jiří Jiroutek, QEP. Online. JIŘÍ JIROUTEK | PHOTOGRAPHER. Dostupné také z: https://jiroutek.work/author/. [cit. 2025-05-20].
[43] *Jiří Jiroutek*. Online. Archiweb. Dostupné také z: https://www.archiweb.cz/jiri-jiroutek-1.
BcA. Jiří Jiroutek, QEP. Online. JIŘÍ JIROUTEK | PHOTOGRAPHER. Dostupné také z: https://jiroutek.work/author/.
[44] *Jiří Jiroutek*. Online. Archiweb. Dostupné také z: https://www.archiweb.cz/jiri-jiroutek-1. [cit. 2025-05-20].
BcA. Jiří Jiroutek, QEP. Online. JIŘÍ JIROUTEK | PHOTOGRAPHER. Dostupné také z: https://jiroutek.work/author/. [cit. 2025-05-20].

bakalářkafinal oprava.indd 68 13.07.2025 12:50

Jmenný rejstřík

Akrman Pavel 21, 25, 38, 39, 46, 56, 59, 62, 64
Antl Jiří 48
Benda Václav 48
Benka Julius 56
Binar Otakar 14, 20, 23, 25, 27, 34, 49, 55
Birgus Vladimír 15, 16, 17, 54
Brychtová Jana 49
Brychtová Jaroslava 23, 28
Bůžek Václav 49
Císařovský Tomáš 18
Čtveráček Karel 14, 40, 63
Demartini Hugo 13, 63
Dostál Martin 16, 18, 19
Duchoslav Josef 14, 52
Dvořák Filip 19
Dvořák Tomáš 56
Farská Hájková Jana 49
Forejt Tomáš 47
Fragner Jaroslav 9, 14, 24, 63
Gabriel Michal 30
Gamper Jan 19
Hanvald David 18, 19, 48
Havel Václav 35
Havrda Lukáš 42
Hlubuček Pavel 19
Hubáček Karel 7, 14, 16, 17, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 33, 34, 35, 44, 47, 48, 55, 57, 60, 63, 64, 65
Jíra Josef 13, 63
Jirásek Miroslav 49
Jiroutek Jiří 38, 60
Jiroutek Jiří 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 27, 28, 29, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 52, 56, 57, 59, 62, 63, 64, 66
Jiroutková Andrea 12
Jungmann Aleš 30, 31, 47, 56, 64
Kalátová Iveta 37, 57
Kalík Miloslav 30
Kolíbal Stanislav 13, 63
Komňacký Vladimír 30
Krátký Čestmír 16, 17
Kroupová Markéta 48
Křížek Jiří 48
Libenský Stanislav 28
Linhart Kamil 17
Lukeš Josef 48
Lukeš Zdeněk 25, 46, 64
Machálek Přemysl 40
Masák Miroslav 14, 27, 34, 39, 40, 41, 47, 60, 63
Mirvald Vladislav 15, 17, 54
Nikodým Otta 57
Nožička Alois 17
Patrman Zdeněk 27, 34, 35, 57
Pikous Jan 16, 17, 30, 31
Pikous Šimon 19, 21, 30, 31, 40, 47, 53, 65
Postupa Ladislav 16, 17, 53
Ptáček Josef 15, 53
Půta Martin 19
Roverová Eva 42
Rozkovcová Eva 53
Rýdl Tomáš 16, 18
Rychlíková Marie 49
Stibor Jaroslav 15
Stibor Miloslav 54
Stolín Petr 19
Suchomel Jiří 33, 45
Sýkora Zdeněk 14, 15, 16, 17, 52, 54
Sýkorová Lenka 52
Šimotová Adriena 13, 63, 64
Šimr Petr 15, 19, 30, 33, 36, 37, 42, 44, 53, 65
Šmok Ján 15, 54
Štecha Pavel 46,
Štreit Jindřich 15, 54
Šulc Jakub 19
Švácha Rostislav 34, 57
Švancer Pavel 34
Technik Svatopluk 57
Tříska Jan 35
Typlt Jaromír 45
Válová Jitka 13, 63
Vávra David 30, 44, 45
Veselý Aleš 13, 63
Vinklátová Květa 19
Vinš Karel 55
Vorlík Petr 48
Weiss Siegfried 48
Wünsch Karel 28, 49
Zachardela Ladislav 53
Zachař Zdeněk 34, 35, 57

bakalářkafinal oprava.indd 69 23.08.2025 10:51

bakalářkafinal oprava.indd 70 13.07.2025 12:50

Obraz Ještědu v dobovém kontextu fotografické tvorby Jiřího Jiroutka

Teoretická bakalářská práce

Martin Novotný

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: doc. Mgr. Štěpánce Bieleszové, Ph.D.
Oponent: doc. Mgr. Josef Moucha
Počet úhozů: 88 185
Počet normostran: 49

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědná fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

bakalářkafinal oprava.indd 71 13.07.2025 12:50

bakalářkafinal oprava.indd 72 13.07.2025 12:50